

Medeltida och tidigmoderna lämningar i Vaksalagatan

Mellan Stora torget och Kungsgatan

Medeltida och tidigmoderna lämningar i Vaksalagatan

Mellan Stora torget och Kungsgatan

Arkeologisk schaktningsövervakning

L1941:2293
Dragarbrunn 1:2
Uppsala kommun
Uppland

Karin Stenström

Upplandsmuseets rapporter 2022:05

ISSN 1654-8280

BEARBETNING AV FOTON: Karin Stenström, där inget annat anges.

BEARBETNING AV PLANER: Karin Stenström, där inget annat anges.

OMSLAGSBILD: Vy över schakt A med Stora torget och Carolina Rediviva i bakgrunden. Foto mot SV, Karin Stenström.

BAKSIDESBILD: Undersökningsområdet sett från Stora torget. Foto mot NÖ, Joakim Kjellberg.

GRANSKNING: Anna Ölund

UPPHOVSÄTT: om inget annat anges: Creative Commons licens CC BY. © Lantmäteriet, dnr I2014/00634

GRAFISK FORMGIVNING OCH PRODUKTION: Malin Lucas

DIGITALT TRYCK: Kph, Uppsala

© UPPLANDSMUSEET, 2022

Upplandsmuseet
Drottninggatan 7, 753 10 Uppsala
Telefon 018-169100
www.upplandsmuseet.se

Innehåll

Sammanfattning	6
Inledning	7
Bakgrund	8
Platsens historia.....	8
Tidigare undersökningar.....	11
Syfte, metod och genomförande.....	12
Undersökningsresultat	14
Provgropar.....	15
Schakt A – mellan Stora torget och Dragarbrunnsgatan	16
Schakt B – Djupschakt närmast Kungsgatan	31
Schakt C – mellan Dragarbrunnsgatan och Kungsgatan.....	44
Schakt 1-5 – schakt för brunnar och ventiler	61
Fynd.....	73
Analyser.....	78
Diskussion och tolkning	80
Fas 1 – Före 1310.....	80
Fas 2 – 1310-1500	80
Fas 4 – 1650-1750	81
Fas 5 – 1750-1960	82
Slutord.....	83
Administrativa uppgifter	84
Referenser	85
Litteratur	85
Lantmäteriakter.....	86
Bilagor	87
Bilaga 1 – Arkeologiska objekt.....	88
Bilaga 2 – Lagerbeskrivningar	92
Bilaga 3 – Fyndtabell	96
Bilaga 4 – Dendrokronologisk analys	100
Bilaga 5 – ¹⁴ C-datering.....	101
Bilaga 6 – Makrofossilanalys	104

Sammanfattning

Under våren och sommaren 2021 utförde Upplandsmuseets avdelning Arkeologi en schaktningsövervakning i samband med ombyggnation av gata samt byte av ledningar i Vaksalagatan, delen mellan Stora torget och Kungsgatan. Sammanlagt grävdes omkring 235 löpmeter, fördelade på åtta schakt. Schakten grävdes till ett djup av 1,4–4,1 m.

De påträffade lämningarna utgjordes av konstruktioner och kulturlager, till största del daterade till 1300–1700-tal. Lämningarna med medeltida datering framkom främst i schakten mellan Dragarbrunnsgatan och Kungsgatan och utgjordes av rester av trähusbebyggelse, en brunn och odlingslager. Dessa kunde dateras till 1300-tal, vilket innebär att den tidigare uppfattade gränsen för Uppsalas 1300-talsbebyggelse nu kan flyttas längre österut. Byggnaderna har möjligen utgjorts av både bostadshus och ekonomibyggnader, där fynd av venetianskt glas i anslutning till den möjliga bostaden antyder att det rört sig om en exklusiv miljö.

Spridda lämningar i form av bland annat ett odlingslager, hägnader och en möjlig avfallsbinge kunde knytas till perioden 1500–1650, det vill säga tiden efter medeltidens slut och fram till Uppsalas stadsreglering. Tiden för stadsregleringen, 1650–1750, representerades i stället till största del av tjocka utfyllnadslagrar och flera dräneringsrännor. Utfyllnadslagren har troligen deponerats inför anläggandet av Vaksalagatan. Förekomsten av bland annat rikliga mängder av djurhår i både utfyllnadslagrar och dräneringsrännor tyder på att det kan ha funnits garveriverksamhet i anslutning till Vaksalagatan.

Ett fåtal av de påträffade lämningarna utgjorde rester efter bebyggelse som verkar ha tillkommit efter att det nya gatunätet lagts ut. Dessa utgjordes bland annat av ett bränt trägolv och vad som tolkades utgöra syllen till ett träplank. Från schaktningsövervakningen insamlades totalt 64 fynd med datering från 1200-tal till 1800-tal.

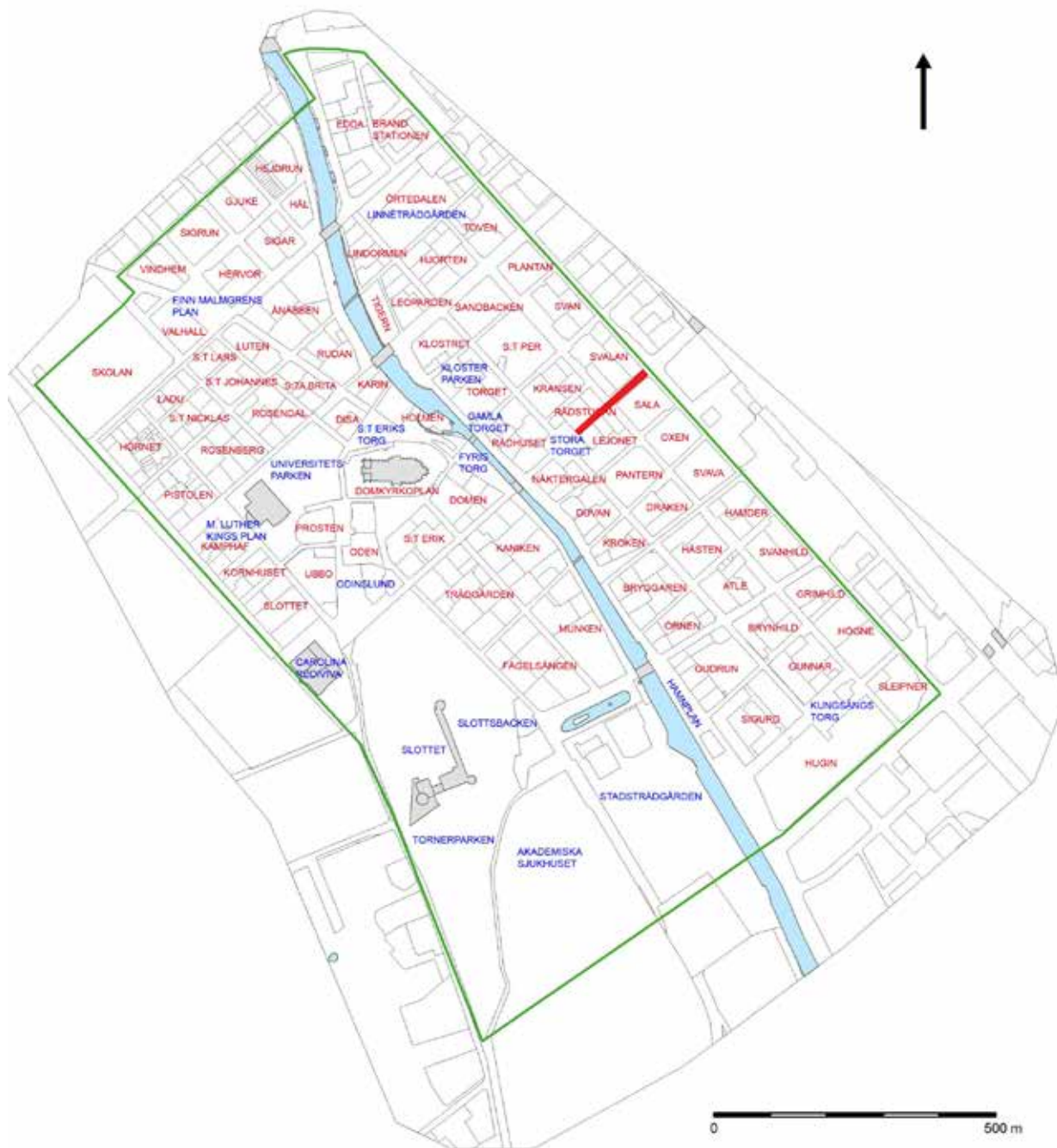

Figur 1. Pågående schaktning intill Kungsgatan. Foto mot Ö, Olle Norling, Upplandsmuseet.

Inledning

Under våren och sommaren 2021 genomförde Upplandsmuseets arkeologiska avdelning en schaktningsövervakning i samband med ombyggnation av Vaksalagatan och byte av ledningar mellan Stora torget och Kungsgatan i centrala Uppsala. Arbetet utfördes efter beslut av Länsstyrelsen i Uppsala län (beslutsdatum 2021-01-19, dnr

431-7152-2020). Beställare av undersökningen var Uppsala kommun. Fältarbetet utfördes av Joakim Kjellberg, Malin Lucas, Karin Stenström och Anna Ölund. Joakim Kjellberg var projektledare och Karin Stenström var biträdande projektledare och den som författat denna rapport.

Figur 2. Uppsala stad med kvarters- och platsnamn. Grön linje anger begränsning för fornlämning L1941:2293 (Uppsala 88:1). Röd linje markerar plats för aktuell undersökning.

Bakgrund

Området som berördes av schaktningsarbetet är beläget i nordöstra delen av fornlämningsområdet L1941:2293, kulturlager för Uppsala stad. Det undersökta området sträckte sig längs med Vaksalagatan mellan Stora torget och Kungsgatan.

Platsens historia

Dagens gatunät med Vaksalagatan, Dragarbrunnsgatan och Kungsgatan skapades i samband med att stadsregleringen genomfördes under andra halvan av 1600-talet, vid vilken också Stora torget anlades. Namnet Vaksalagatan tillkom först efter stadsregleringen, men innan 1669 års namnkomitéförslag. Vaksalagatan utgjorde en av stadens huvudgator och var utfartsväg mot Vaksalatullen och

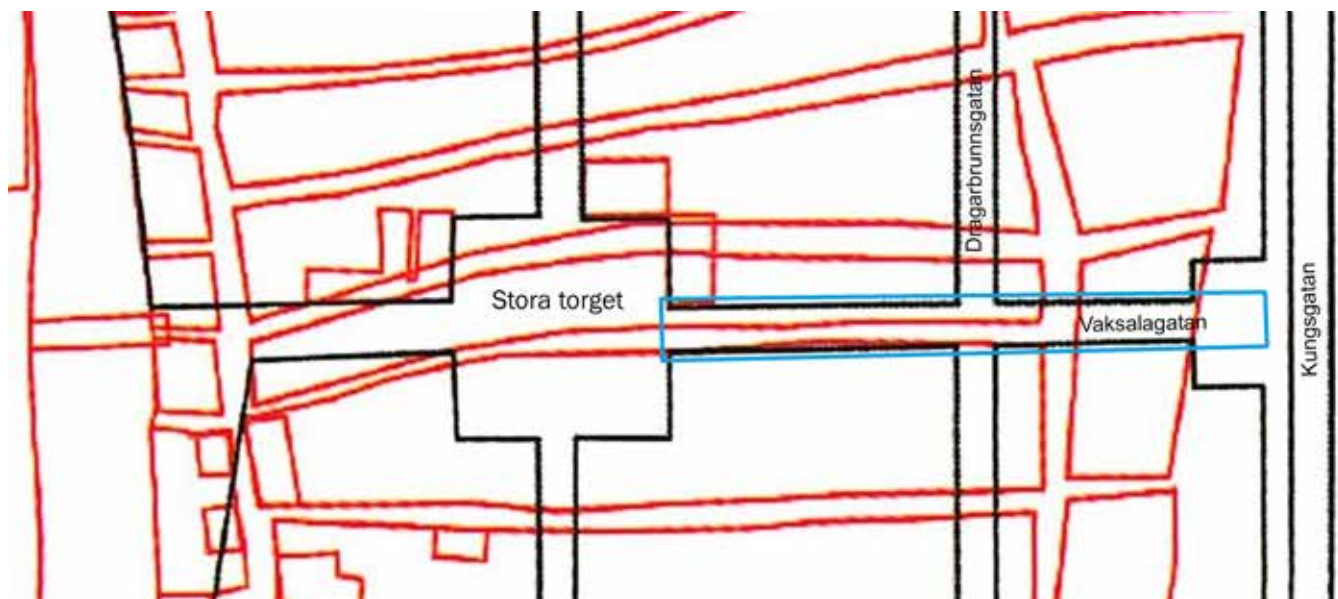
vidare mot Vaksala kyrka (Wahlberg 1994, s. 60 & 119). Inledningsvis anlades Dragarbrunnsgatan endast norr om Vaksalagatan. Det kom att dröja ända till 1768 innan Dragarbrunnsgatan fick sin södra sträckning fram till Smedsgränd och till 1870-talet innan gatan fick den sträckning den har idag (Wahlberg 1994, s. 110f).

Intill den aktuella delen av Vaksalagatan finns fyra kvarter: Rådstugan, Lejonet, Svalan och Sala. Den nuvarande bebyggelsen i dessa kvarter har till största del uppförts under 1900-talets andra hälft. Kvarteren Sala och Lejonet har bedömts vara nästan helt urschaktade, medan kvarteren Svalan har bedömts vara utschaktade till stor del (Redin 1976, s. 48).

Figur 3. Vy över Vaksalagatan från Kungsgatan. Foto 1901–1902 av Alfred Dahlgren. AD231, Upplandsmuseets bildsamling.

Historiska kartor

Figur 4. Utsnitt av renritning av regleringskartan från 1643 (ur Carlsson 2010:83). Rött motsvarar den äldre stadsplanen och svart den planerade regleringen. Blå markeringen visar det aktuella undersökningsområdet.

Den äldsta kända daterade kartan över Uppsala stad utgörs av den så kallade regleringskartan från 1643 (LMS B70-1:3). Kartan visar stadens dåvarande utformning och den planerade regleringen av stadsplanen (se figur 4). På 1660-talet och fram till 1800-talets mitt gick stadens östra gräns längs med Kungsgatan. Enligt kartan ersatte Vaksalagatan delvis en äldre vattugränd. Denna gränd verkar ha sträckt sig fram till korsningen till en tvärgående gränd strax öster om Dragarbrunnsgatan. Vaksalagatans föregångare har således inte lett ända ut till stadsgränsen och har därmed inte haft samma viktiga funktion som infartsled från landsbygden öster om staden.

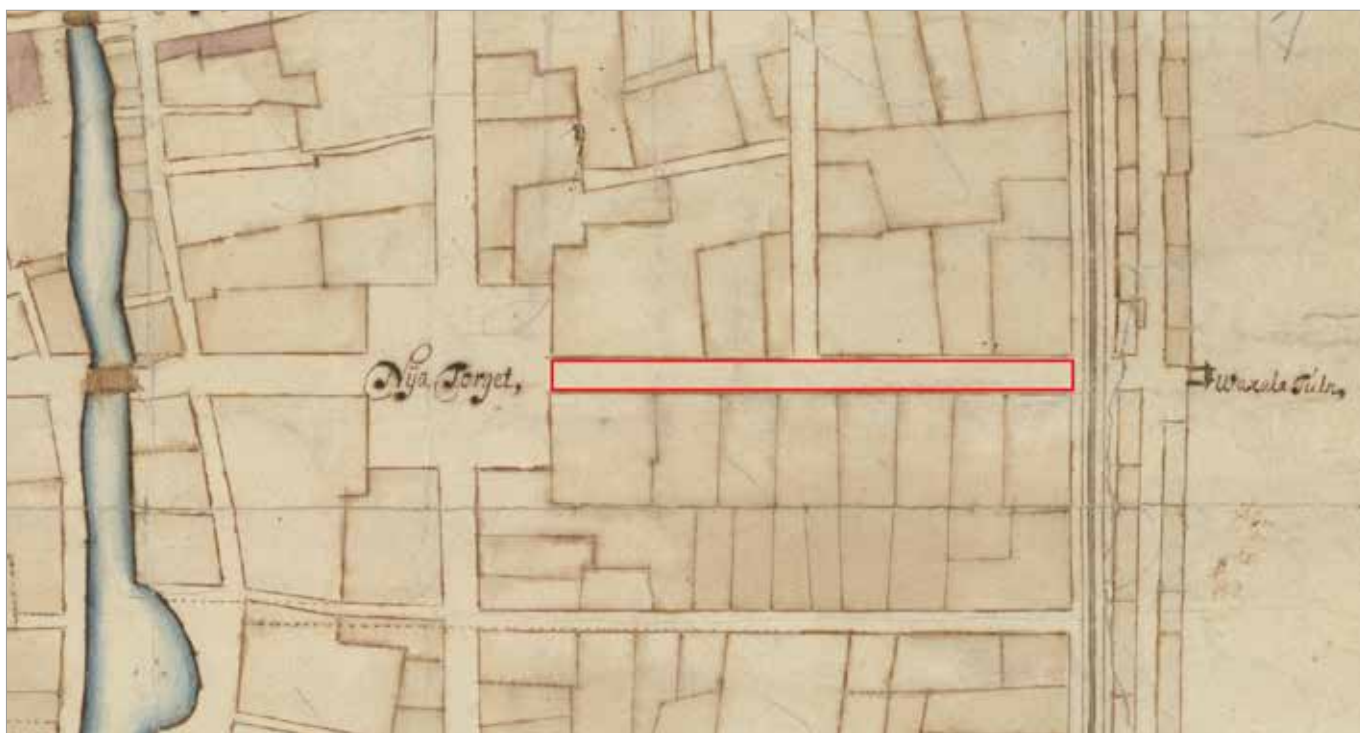
Regleringen tog lång tid och enligt Johan Berghs karta över Uppsala från 1667 var mycket av det medeltida gatunätet vid denna tidpunkt fortfarande bevarat, även om bland annat Stora torget och stadens huvudgator verkar ha färdigställts (Anund et al. 2001, s. 95).

Under slutet av 1600-talet och 1700-talets början upprättades flera kartor över Uppsala. Dessa utgörs förutom av stadskartor även av kvarterskartor och tre så kallade huskartor (Anund et al. 2001).

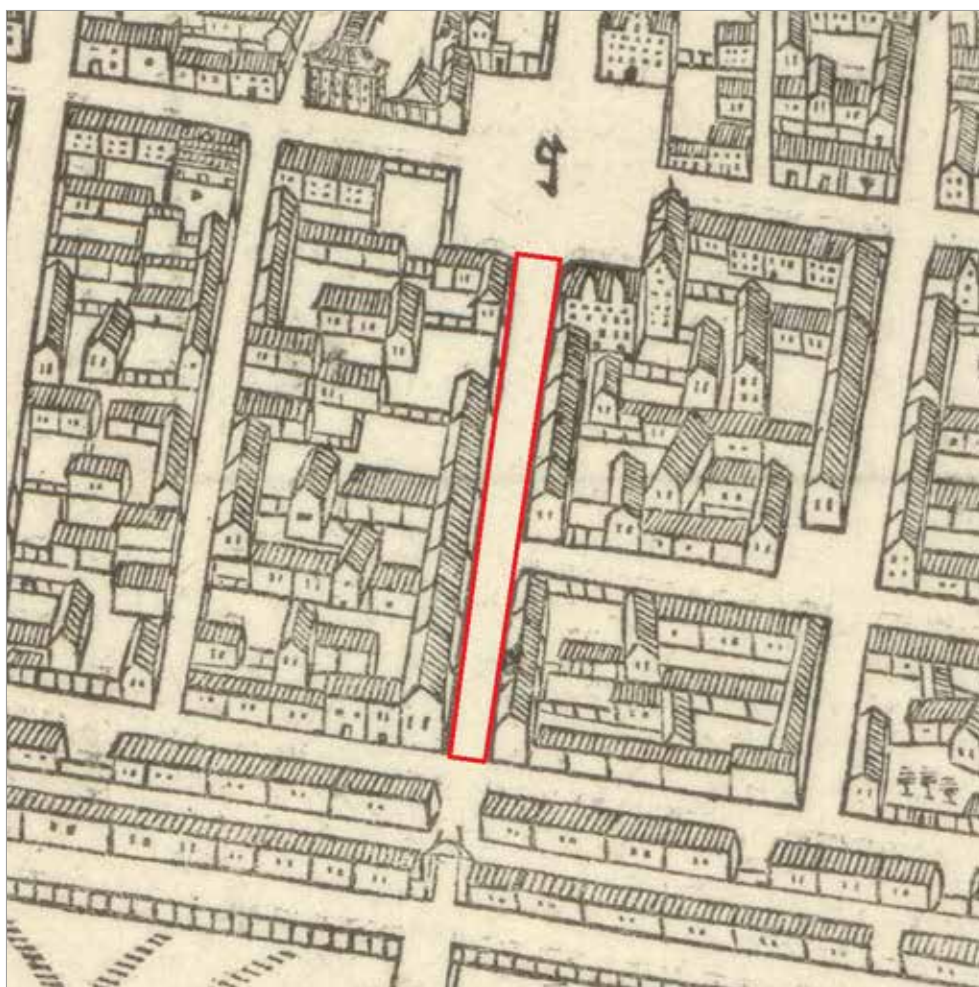
Kartorna visar bland annat att delar av den planerade stadsregleringen aldrig genomfördes, däribland den öppna yta som skulle ha avslutat Vaksalagatan i öst (se figur 4–6).

Kvarterskartorna i Boomans planta från 1671 (Alvinportalen, UUB) utgörs av separata kartor för varje kvarter, där tomterna inom varje kvarter är utritade tillsammans med information om ägaren av varje enskild tomt. Hoffstedts karta från 1702 (LMS B70-1:11) är en karta över hela staden där kvarterens tomter är utritade (figur 5). I kartan går det att se rader med lador längs dagens Kungsgatan och öster om Vaksalagatan är "Waxala Túln" (Vaksalatullen) markerad.

På huskartorna är enskilda byggnader utritade, vilket ger en slags falsk perspektivbild. Den äldsta av dessa kartor upprättades år 1679 av Olof Rudbeck (Alvinportalen, UUB), medan de två yngre kartorna troligen är baserade på dennes karta (Anund et al. 2001, s. 97–99). Huskartorna visar på en tät bebyggelse med öppna gårdsplaner i de omgivande kvarteren. Även här syns Vaksalatullen och rader med lador i dagens Kungsgatan.

Figur 5. Utsnitt ur Hoffstedts karta från 1702 (LMS B70-1:11) med aktuellt undersökningsområde markerat i rött. Inom varje kvarter har de individuella tomterna ritats ut. I den östra änden av Vaksalagatan är Vaksalatullen utmarkerad.

Figur 6. Utsnitt ur Rudbecks huskarta från 1679 (Alvinportalen, UUB) med aktuellt undersökningsområde markerat i rött.

Tidigare undersökningar

I anslutning till det aktuella undersökningsområdet har en rad arkeologiska insatser utförts i varierande omfattning. Kvarteren Lejonet och Sala var nästan helt urschaktade redan 1976 och har inte berörts av några arkeologiska insatser under de senaste 80 åren.

Vaksalagatan

I samband med en schaktningsövervakning i Dragarbrunnsgatan år 1984 dokumenterades en sektion i korsningen Dragarbrunnsgatan/Vaksalagatan. Här fanns flera bevarade kulturlager samt en småstenspackning med underliggande risbädd, vilka tolkades utgöra resterna den gränd som i 1643 års regleringskarta löpte med ungefär samma sträckning som Vaksalagatan (UM topografiska arkiv).

År 2008 genomfördes en schaktningsövervakning inför nedläggning av fjärrkyla längs Vaksalagatan, Dragarbrunnsgatan och Påvel Snickares gränd. I Vaksalagatan, som undersöktes mellan Kungsgatan och Dragarbrunnsgatan, framkom främst grusbeläggningar och risbäddar. Dessa tolkades också tillhöra Vaksalagatans föregångare. Även spridda bebyggelse lämningar, sannolikt från både tiden före och efter gatur regleringen, påträffades. I Kungsgatan ökade kulturlagren markant i tjocklek, vilket tolkades utgöra en del av den reglerade stadens stadsdike. I schaktet längs Vaksalagatan framkom ett träledningsrör som dendrodaterats till 1658/59 och som verkade ha mynnat ut i stadsdiket (Qviström 2011).

Stora torget

Inför att Stora torget skulle byggas om genomfördes år 1999 en arkeologisk schaktningsövervakning vid torget, men även av ett mindre schakt i korsningen Vaksalagatan-Dragarbrunnsgatan. Före schaktningsövervakningen hade dessutom en geoteknisk undersökning utförts. Schakten lades främst i äldre ledningsschakt. I Stora torget framkom kulturlager på upp till drygt två meter i tjocklek, där ett lager kunde dateras till mitten av 1200-talet. Förutom indikationer på en gränd framkom inga tydliga konstruktioner. De spridda rester av kulturlager som förekom i korsningen Vaksalagatan-Dragarbrunnsgatan dokumenterades inte (Syse 2001).

En arkeologisk schaktningsövervakning utfördes i Stora torgets södra hörn och i korsningen Påvel Snickares gränd/Svartbäcksgatan år 2010. I Stora

torget påträffades då 2,3 m tjocka välbevarade kulturlager under 1,1 m recenta fyllnadsmassor. Kulturlagrens äldsta del kunde dateras till mellan mitten av 1100-talet och mitten av 1200-talet (Ölund 2011).

Kvarteret Rådstugan

Intill Stora torget i kvarteret Rådstugans sydvästra del påträffades år 1949 flera skelettrest, däribland ett kranium, och djurben (UM topografiska arkiv).

I kvarterets östra hörn grävdes en provgrop 1979, i vilken knappt två meter tjocka kulturlager kunde dokumenteras. De övre 0,7 m av dessa utgjordes av raseringslager. En påle nedstucken i den naturliga leran utgjorde den enda påträffade konstruktionen (UM topografiska arkiv).

En nästan 400 m² stor yta undersöktes inom kv. Rådstugan längs med Dragarbrunnsgatan och Påvel Snickares gränd år 1980. Här framkom omkring 1,5 m tjocka kulturlager under en meter tjocka fyllnadsmassor. Omkring 10 meter från Vaksalagatan påträffades en gränd i fyra skikt som löpte i nordöstlig-sydvästlig riktning, dvs. parallellt med Vaksalagatans föregångare (UM topografiska arkiv). Den tidigaste bebyggelsen verkar ha varit anlagd runt år 1300, men försvann kort därefter. Under 1400-talets början bebyggdes området igen, däribland med ett boningshus i skiftesverk, med en koncentration runt gränden. Därefter skedde olika förändringar av bebyggelsen och en förtätning under 1500-tal. Spår av garveriverksamhet under tidigt 1300-tal kunde observeras i schaktet (Syse 1984). År 1982 genomfördes en antikvarisk kontroll i anslutning till det tidigare undersökta området, vid vilken kulturlager med en sammanlagd tjocklek på upp till en dryg meter dokumenterades. En av de konstruktioner som påträffades utgjorde ett spisfundament (Syse 1992).

År 2007 utfördes en arkeologisk förundersökning med hjälp av borrhövar inom en öppen yta intill Påvel Snickares gränd. Proverna visade att det i området fanns 1–2 m tjocka kulturlager under 0,5–1,2 m tjocka fyllnadsmassor (Syse & Kjellberg 2007). Under 2009 genomfördes en antikvarisk kontroll och en kompletterande arkeologisk schaktningsövervakning strax sydväst om detta område. Vid kontrollen dokumenterades endast rester av kulturlager, men vid schaktningsövervakningen påträffades en stenläggning som daterades till 1600–1700-tal samt upp till 0,9 m tjocka kultur-

lager under 0,95 m tjocka fyllnadsmassor. I botten av schaktet fanns en keramikskärva daterad till sent 1200-tal till 1350 (Syse & Ölund 2009). Under november 2009 till februari 2011 genomfördes ytterligare en antikvarisk kontroll inom kvarteret, då inga kulturlager kom att påverkas (Syse 2011).

Kvarteret Lejonet

I kvarteret Lejonets södra hörn utfördes schaktningar år 1936. Vid dessa arbeten dokumenterades flertalet konstruktioner, däribland timrade brunnar och byggnadslämningar i form av syllstenar, plankgolv och nedslagna pålar och kubbar. År 1939 genomfördes ytterligare schaktningsarbeten i kvarterets södra del, varvid ett tråg hittades under närmare 3,5 m tjocka utfyllnadslager. Samma år hittades även ett lösfynd av en kniv med dekorerat träskaft. I norra delen av kvarteret påträffades vid en arkeologisk undersökning år 1952 en timrad brunn med laxade knutar (UM topografiska arkiv).

Kvarteret Svalan

Vid grundförstärkningar i kvarteret Svalan år 1938 påträffades vattenledningar av trä (UM topografiska arkiv). Den ena ledningen ska ha haft samma utseende som det träledningsrör som påträffades i Vaksalagatan 2008 (Qviström 2011).

I västra hörnet av kvarteret genomfördes 1965 en arkeologisk undersökning varvid en 13 m lång sektion dokumenterades. Här hade kulturlagren en tjocklek på upp till tre meter. I schaktet fanns två separerade skikt av kullerstensläggningar, en eventuell kavelbro och en tegelmur i tre skift. Fynd gjordes av bland annat ett mynt från 1570-talet och en profilerad kalkstenshäll (Eklund 1966).

År 1979 undersöktes en 320 m² stor yta i samma del av kvarteret. Vid undersökningen kunde fyra bebyggelseskikt dokumenteras, vilka omfattade ett fyrtiotal husgrunder, gränder, stenläggningar och andra anläggningar. Det äldsta skiktet motsvarade det första bebyggelseskedet under 1400-tal. En gränd som sträckte sig mot Vaksala tullport tolkades dock vara äldre än denna bebyggelse. Det andra skiktet utgjordes av bebyggelse från 1500-talets första hälft, vilket utplånats vid en eldsvåda. Ny bebyggelse tillkom under 1500-talets andra hälft och ett fjärde bebyggelseskikt kunde dateras till 1600-talets första hälft. Av undersökningens drygt 2300 fyndposter utmärkte sig en brosch med lejonmotiv från det äldsta skiktet, samt ett pilgrims-märke och en mindre silverskatt från det andra skiktet. Skatten påträffades på en planka inne i ett av husen och bestod av åtta mynt, fem brakteater

och en silverring. Mynten var präglade under Albrecht av Mecklenburg, dvs. 1364–1389 (Mogren & Pahlsson 1983).

Kvarteret Sala

I kvarteret Sala har inga arkeologiska undersökningar utförts. Vid schaktningsarbeten år 1940 påträffades dock delar av en stockledning. Stockledningen var belägen 2,6 m från Vaksalagatan och löpte parallellt med gatan (UM topografiska arkiv).

Syfte, metod och genomförande

Med start i mars 2021 genomförde Upplandsmuseets arkeologiska avdelning en schaktningsövervakning i samband med ombyggnation av gata och byte av ledningar i Vaksalagatan, mellan Stora torget och Kungsgatan. Arbetet inleddes med att fyra provgropar grävdes för att möjliggöra provtagning för markkemi-analys. Schaktningsarbetet utfördes därefter till stor del parallellt längs sträckan Stora torget-Dragarbrunnsgatan och sträckan Dragarbrunnsgatan-Kungsgatan med två olika arbetslag. För grävarbetet användes två stora hjulburna grävmaskiner. Totalt grävdes åtta schakt i varierande storlekar. De större schakten utgjordes av ett schakt som löpte hela vägen mellan Stora torget och Dragarbrunnsgatan (schakt A), ett som löpte hela vägen mellan Dragarbrunnsgatan och Kungsgatan (schakt C) och ett djupare schakt som grävdes parallellt med schakt C i änden mot Kungsgatan (schakt B). Sammanlagt fem mindre schakt togs upp för justering av brunnar och ventiler (schakt 1–5).

Schaktningen genomfördes skiktvis i etapper, där ett område lika långt som grävskopans räckvidd, dvs. 3–4 meter, grävdes ned till schaktets botten, varefter en lika lång etapp grävdes från topp till botten precis intill. När en etapp grävts klart täcktes schaktets botten med singel. Under schaktningsarbetets gång gjordes flera uppehåll för nedläggning av fjärrvärme- eller VA-ledningar i schakten, samt för att anlägga ny trottoar intill kvarteret Sala.

Schaktningsövervakningen genomfördes löpande under hela projektet. Den sträcka som grävdes i Kungsgatan övervakades dock inte av arkeolog, då marken under gatan bedömdes vara störd av tidigare markarbeten. Sträckan motsvarade ungefär sex meter. Dessutom kom schaktningen att genomföras nattetid för att minska påverkan på trafiken och därmed minska möjligheten att upptäcka eventuella arkeologiska lämningar.

Fynd togs tillvara från både lager och slutna kontexter. Då förekomsten av djurben var riklig samlades dessa inte in, utan noterades endast i beskrivningarna.

Syftet med det arkeologiska arbetet var att med ett vetenskapligt arbetssätt dokumentera bevarade delar av fornlämningen. Schakten och de framkomna arkeologiska objekten dokumenterades löpande genom sektions-/planritningar, fotografi och beskrivningar.

Mått i djupled mättes från trottoaren i samtliga schakt. I provgroparna togs måtten i stället från ytan av den asfalterade körbanan. Kommunens utsättare mätte in höjder för trottoaren med totalsta-

tion. Även utbredningen för provgroparna, schakt A, B, C och 5 mättes in med totalstation. Schakt 1–4 blev inte inmätta då de fylldes igen innan kommunens utsättare varit på plats. Dessa schakt har digitaliserats i efterhand utefter handritade planer.

De arkeologiska resultaten och möjligheterna till tolkning påverkades av flera aspekter i schaktningsarbetets utförande. Arbetet pågick under lång tid, med två olika grävlag och ibland med bristande kommunikation. Dessutom var schakten smala och ställvis mycket djupa, de grävdes i olika etapper som inte alltid var sammanhängande och några ytor som redan grävts gick man tillbaka till för att gräva lite till.

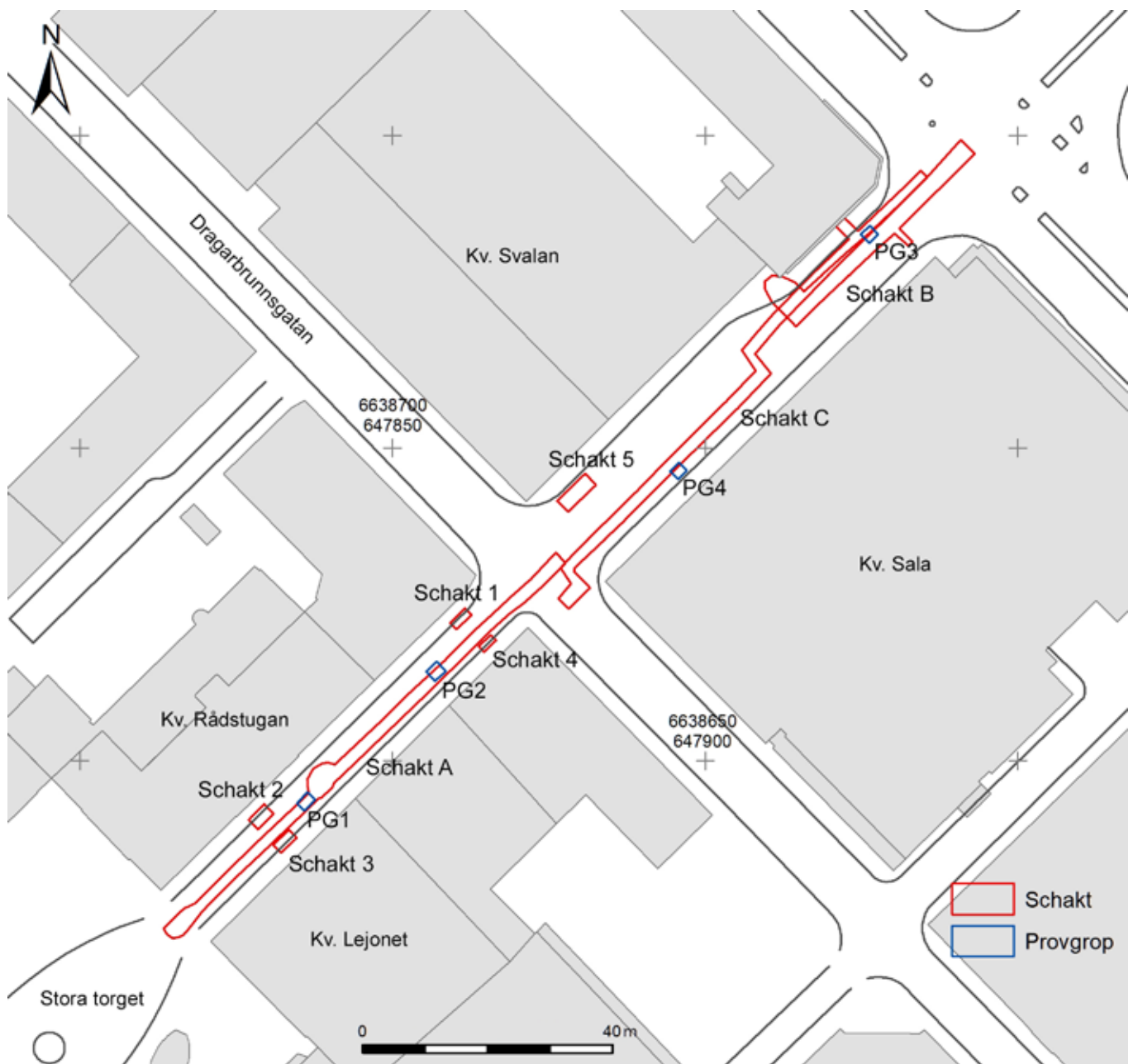

Figur 7. Schaktningsarbetet inleddes med att fyra provgropar togs upp för att möjliggöra provtagning för markkemi-analys. Foto mot SV, Joakim Kjellberg.

Undersökningsresultat

Det aktuella arbetsföretaget kom att omfatta tre större schakt (A-C) och fem mindre (1-5), med en sammanlagd schaktsträcka av ca 235 löpmetrar. De provgropar (PG1-PG4) som togs upp i ett inledande skede sammanföll delvis med de större schakten (figur 8). Schakten grävdes till ett djup av 1,4-4,1 m, mätt från intilliggande trottoarkanter. Sammanlagt framkom 70 arkeologiska objekt.

Nedan presenteras varje schakt separat tillsammans med i schaktet påträffade lämningar och fynd. En mer utförlig beskrivning av framkomna lämningar återfinns i bilaga 1. I bilaga 2 finns en lista över samtliga lager som dokumenterades i sektionerna. Fynden presenteras mer ingående både i ett underkapitel nedan och i tabellform i bilaga 3.

Figur 8. Plan över de undersökta schakten. Skala 1:1000.

De påträffade arkeologiska objekten har i möjligaste mån indelats i faser för att ge en sammanhängande kronologisk bild av platsen. Fasindelningen baseras på stratigrafiska samband samt dateringar från fynd och naturvetenskapliga analyser. I rapporten förekommer nedanstående fasindelning. Denna diskuteras i det avslutande kapitlet *Diskussion och tolkning*.

Fas 1 – Tiden före 1310

Fas 2 – 1310–1500

Fas 3 – 1500–1650

Fas 4 – 1650–1750

Fas 5 – 1750–1960

Provgropar

Fyra provgropar, benämnda PG1-PG4, togs upp för att kunna genomföra provtagning för markkemianalyser. Dessa mätte 1,6–2 m i bredd och var 2–2,5 m långa. De grävdes till ett djup av 1,5–1,8 m. I provgroparna PG1–PG3 fanns omkring 0,2 m tjocka kulturlager på 1,2–1,5 m djup. På grund av förekomsten av ledningar i provgroparna kunde endast PG3 grävas ned till opåverkad lera.

I provgrop PG4 framkom bevarade kulturlager på 1,1–1,3 m djup. Det översta lagret utgjordes av ett ca 0,2 m tjockt grusblandat kulturlager med mycket tegel, vilket följdes av ett ca 0,1 m tjockt kompakt gödselblandat lager med inslag av kol, tegelkross, stora träflis och djurben. I detta lager påträffades rörskaftet till en gryta daterad till 1550–1750 (fnr 11). Därunder, på ca 1,4 m djup, kunde en syllstensrad (benämnd PG4:1) dokumenteras (figur 9). Stenarna omgärdades av ett upp till 0,2 m tjockt lager av tegelkross.

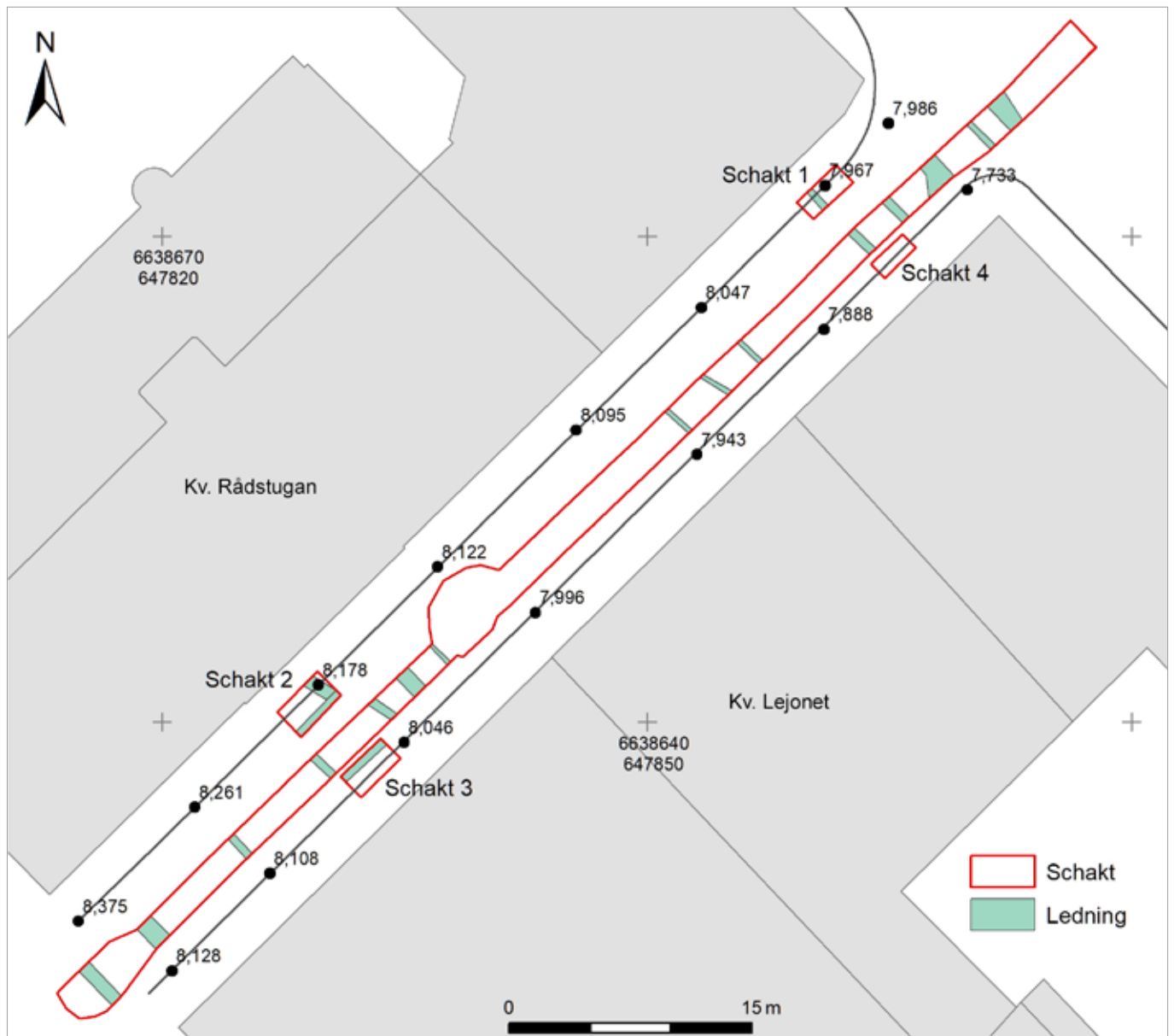

Figur 9. Syllstensraden (PG4:1) i provgrop 4. Foto mot NÖ, Joakim Kjellberg.

Schakt A – mellan Stora torget och Dragarbrunnsgatan

Figur 10. Schakt A grävdes centralt i Vaksalagatan mellan Stora torget och Dragarbrunnsgatan. Flertalet äldre ledningar korsade schaktet. Foto mot NÖ, Joakim Kjellberg.

Figur 11. Schakt A med de omgivande schakten 1–4. Punkterna motsvarar inmätta höjdvärden i RH2000 för trottoaren. Skala 1:400.

Schakt A grävdes längs med en äldre gjutjärnsledning i Vaksalagatan mellan Stora torget och Dragarbrunnsgatan. Syftet med schaktningen i denna del var att lägga ned ny VA-ledning. Schaktets längd motsvarade 87 löpmeter. Schaktbredden var 1,8–3,4 m i ytan och omkring 1 m i schaktets botten. I schaktets sydvästra ände och ungefärliga mitt utvidgades schaktet på grund av närvaron av brunnar och ventiler. Botten av schaktet mätte i dessa delar upp till 2,0 m respektive 4,5 m i bredd. Inom dessa områden var schaktet redan stört av tidigare markarbeten.

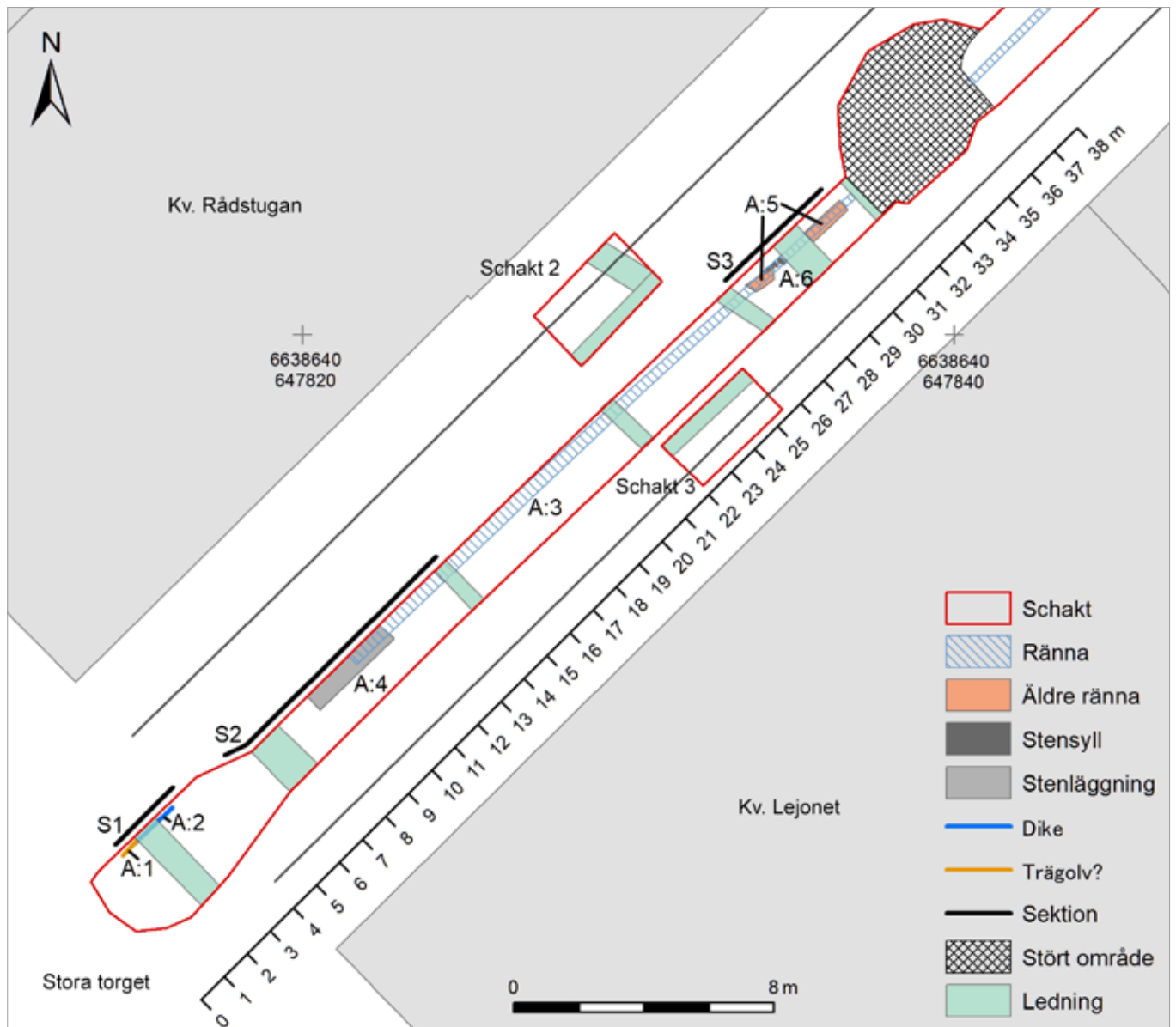
Eftersom schaktet följde ett äldre ledningsschakt fanns generellt endast en upp till 0,8 m bred remsa med bevarade kulturlager i schaktets botten.

Den sydöstra schaktkanten var störd längs hela sträckan. Schaktets djup varierade mellan 1,8–2,3 m, mätt från trottoarkanten. Flera äldre ledningsschakt korsade schaktet (figur 11).

Genom hela schaktet var den övre stratigrafin densamma med upp till 0,4 m trottoar/gatubeläggning och därunder 0,8–1,2 m recenta utfyllnadsmassor av sand och grus. Samtliga angivna djup utgick från trottoarens övre kant, se höjdvärden i figur 11. Ingen del av schaktet grävdes ned till opåverkad lera. I schaktet framkom sammanlagt tio arkeologiska objekt, benämnda A:1-A:10 (figur 12). Schaktet dominerades av en dräneringsränna (A:3) och omfattande gödselblandade utfyllnadslager.

Kontext	Kontexttyp	Fynd/prov	Sektion/planritning	Fas
A:2 (L8)	Nedgrävning/dike?	-	S1	Fas 4-5
L7	Lager	-		Fas 4
L6	Lager	-		Fas 2-3
A:1 (L5)	Träggolv/träläggning?	-		
L1-4	Lager	-		
A:3	Dräneringsränna	Fnr 18, 26, 33, 35, 38 & 43. PM10.	S2, S4, S5, S6, S7, S8	Fas 4
L17-L18	Lager		S2	Fas 5
L15-L16	Lager			Fas 4
A:3 (L14)	Dräneringsränna			(Fas 2-3)
L12-L13	Lager			Fas 2-3
L11	Lager			
L10	Lager	Fnr 62 & 63		
A:4 (L9)	Stenläggning	-		
L20-L22	Lager	-	S3	(Fas 4)
L19	Lager			Fas 2-3
A:5	Äldre dräneringsränna	PD1	Plan fig. 20	(Fas 4)
A:6	Syllstensrad?	-		Fas 2-3
L23	Lager (stora utfyllnads-lagret)	Fnr 48, 53, 54, 64 & 65. PM8 & PM9.		Fas 4
A:3 (L25)	Dräneringsränna		S4	Fas 4
L24	Lager	-		
A:7	Stör	-	Plan fig. 23	Fas 4-5
L29	Lager		S5	Recent
A:3 (L28)	Dräneringsränna			Fas 4
L27	Lager			(Fas 2-3)
L26	Lager	-		Fas 2
A:8	Stör	-	Plan fig. 23	-
A:3 (L35)	Dräneringsränna		S6	Fas 4
A:9 (L33-L34)	Stolphål	Fnr 31		(Fas 4)
L30-L32	Lager	Fnr 3 & 44 (L32), fnr 24 (L31), fnr 46 (L30)		Fas 2
A:3 (L34)	Dräneringsränna		S7	Fas 4
A:10 (L37)	Stolphål	Fnr 37		-
L36	Lager	Fnr 29		
A:3 (L41)	Dräneringsränna		S8	Fas 4
L38-L40	Lager	-		-

Figur 12. Sammanställning av samtliga kontexter i schakt A med relaterade fynd och i vilka sektioner/planritningar som dessa kontexter presenteras. Fasindelningen utgörs av fas 1: före 1310, fas 2: 1310-1500, fas 3: 1500-1650, fas 4: 1650-1750, fas 5: 1750-1960. Fas 1-3 motsvarar tiden innan stadsregleringen. Parenteser runt faser markerar mer osäkra tolkningar.

Figur 13. Den sydvästra delen av schakt A. I denna del framkom sex arkeologiska objekt (A:1-A:6). Den sydöstra halvan av schaktet var helt störd av en äldre ledningsdragnings. Den bredare delen i nordöst var helt störd av ledningsdragnings, brunnar och ventiler. Skala 1:200.

Från omkring 11 m från Stora torget och fram till åtminstone 80 m löpte en dräneringsrännna (A:3) i samma riktning som schaktet (figur 13 och 23). Denna syntes direkt under de recenta fyllnadsmassorna av sand och grus. Rännan var fodrad med plankor i kanterna och botten, vilka generellt var starkt förmultnade. Fyllningen bestod främst av 0,1–0,4 m stora naturligt rundade stenar med ett fåtal större tegelbitar (figur 14). Mellan och ovanpå stenarna fanns ställvis ren ljusbrun sand och ställvis grusblandade kulturlager med tegelkross. Sanden utgjordes sannolikt av recenta fyllnadsmassor som sipprat ned mellan stenarna.

Rännans sydöstra långsida var skadad av ett äldre ledningsschakt längs nästan hela sträckan och sannolikt hade rännans övre del tidigare grävts bort. Eftersom rännan inte var intakt någonstans i schakt A är dess egentliga bredd och djup osäker. I de delar där träfodringen var mer välbevarad kunde botten uppmätas till omkring 0,5 m bredd och det högst uppmätta djupet på rännan var 0,7 m.

Eftersom rännan till stor del var skadad av det äldre ledningsschaktet var det svårt att dokumentera rännans tvärsnitt, en sektionsskiss och en sektion kunde ändå upprättas (se figur 24 och 26).

Ett jordprov samlades in från lagret ovanpå rännans träbotten och vid den efterföljande makrofossilanalysen visade sig provet innehålla spår av köksavfall, ogräs, små mängder av djurdynga och stora mängder djurhår (se bilaga 6). Djurhåret kan vara spår efter garveriverksamhet i närområdet. Innehållet motsvarar sannolikt smuts från gatan och den begränsade mängden dynga tyder på att det inte funnits någon stallmiljö i direkt anslutning till rännan.

I toppen av rännan påträffades flera fynd; en skärva av rhenländskt stengods (fnr 18) vilken kan dateras till 1550–1700, ett fragment av en kritpipa (fnr 26) och flera fragment av fönsterglas (fnr 38). Fönsterglaset hade en trolig datering till 1800-talet. Ytterligare fynd påträffades i vad som tolkades utgöra omgivande fyllning i nedgrävningen för rännan och bestod av två järnföremål (fnr 33 och 35). Direkt under rännans träbotten framkom ett fragment av fönsterglas från 1600–1700-talen (fnr 43). Sammantaget hade fynden en datering till 1600–1700-tal, med ett undantag av fönsterglaset som dock troligen kommit från ovanliggande lager.

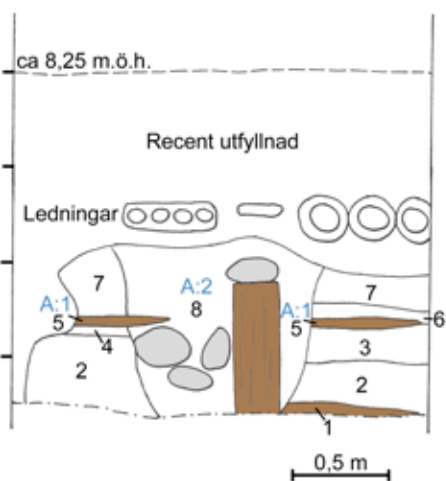
Figur 14. Rännan A:3 syntes som en samling av stenar inom en ram av träplankor. Foto mot SV, Malin Lucas.

Resterande arkeologiska objekt och lager redovisas nedan uppdelat i sträckor, från Stora torget till Dragarbrunnsgatan.

Schakt A 0–14 m

Närmast Stora torget kunde bevarade kulturlager endast observeras i den nordvästra schaktkanten, i övrigt var området helt söndergrävt av äldre led-

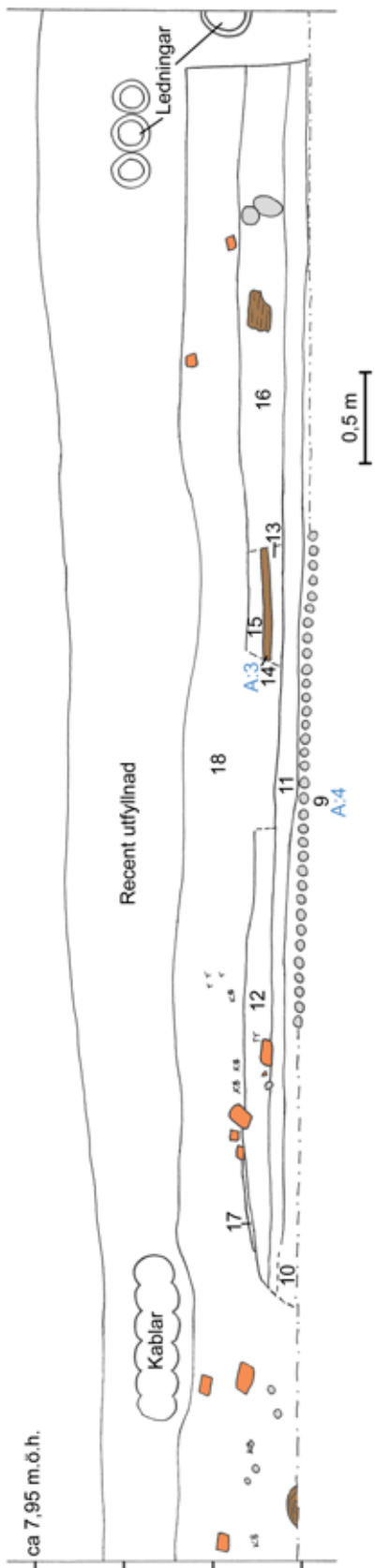
ningsschakt. Här fanns i sektionen delvis bevarade träplankor efter ett möjligt golv eller träläggning (A:1) (figur 15 och 16), med ett brandpåverkat lager (L6) över den östra delen. Under A:1 kunde flera kulturlager dokumenteras. Genom samtliga kulturlager syntes en nedgrävning (A:2). I nedgrävningen fanns en lodrät stående stock och dess fyllning innehöll i övrigt rikligt med sten och tegelkross. Eventuellt utgjorde nedgrävningen ett dike.

Figur 15. Sektion (S1) vid ca 1,5–4 m, mot NV. Sektionsbeskrivning: 1) Horisontellt liggande trä. 2) Utfyllnadslager av humös träflis med inslag av djurben, tegelkross och kolfragment. 3) Utfyllnads-/utjämningslager av grusblandad lera med inslag av småsten. 4) Ljus rödbrun sand. 5) Det möjliga golvet/träläggningen A:1, av horisontellt liggande trä. 6) Kolblandat lager, eventuell rest av brand. 7) Utfyllnadslager av sand- och grusblandat kulturlager med inslag av sten, tegelbitar och enstaka djurben. 8) Det möjliga diket A:2, fyllt med sten, tegelkross och en trästock. Punktstreckad linje markerar schaktbotten. Skala 1:40.

Figur 16. Sektion S1. Foto mot N, Joakim Kjellberg.

Figur 17. Sektion (S2) vid ca 6–15 m, mot NV. Markeringen KB betyder kalkbruksinslag. Markeringen T betyder tegel. Punktstreckad linje markerar schaktbotten. Skala 1:40. Sektionsbeskrivning:

9) Stenläggningen A:4.

10) Möjligt tramplager av mörk gråsvart kompakt gödselblandad lera med inslag av kol, näver och träflis. Möjligt tramplager.

11) Gråbrunt finkornigt grus.

12) Brun smetig gödselblandad lera med inslag av kolstänk, kalkbruk och tegel.

13) Gråbrun gödselblandad lera med inslag av träflis och enstaka småsten.

14) Trolig botten av ränna A:3, av horisontellt liggande trä.

15) Gråbrun lera med inslag av tegelkross och kolfragment.

16) Gråbrun smetig gödselblandad lera med inslag av träflis, träbitar, tegelkross och småsten. Troligen samma som L13.

17) Kalkbruk.

18) Raseringslager av gråbrun siltig lera med kolstänk, kalkbruk, tegel och småsten.

Figur 18. Stenläggningen A:4, som syns underst i sektion S2, var bevarad i en smal remsa i schaktets botten. Foto mot SV, Malin Lucas.

Vid 5–8 m fanns under de recenta utfyllnadsmassorna endast ett omblandat raseringslager (L18) ända ned till schaktets botten. Lagret fortsatte längs sträckan 8–14 m, men här kunde bevarade kulturlager och konstruktioner dokumenteras mot botten av schaktet (figur 17). Vid ungefär 11 m började den stenfyllda rännan A:3, vilken fortsatte längs nästan hela schaktets sträckning. Under rännan, i schaktets botten, framkom här en stenläggning (A:4), omkring 1,9 m under markytan. Denna utgjordes av 0,03–0,25 m stora tätt lagda stenar och sträckte sig åtminstone 2,7 m i schaktet. Stenläggningen var bevarad som en smal remsa motsvarande ca 0,5 m i bredd mellan schaktkanten och det äldre längsgående schaktet (figur 13 och 18). Ovanpå och mellan stenarna i stenläggningen fanns ett bevarat kulturlager av gödselblandad lera (L10) som troligen utgjorde ett tramplager. I lagret påträffades en möjlig knivslida i läder och en läderrem (fnr 63 och 62). Stenläggningen fick ligga kvar i botten av schaktet.

I sektionen (figur 17) syntes under det omrörda raseringslagret (L18) flera gödselblandade kulturlager samt en bottenplanka till rännan A:3 (L14). Lagren L12, L13 och L16 kan ha utgjort delar av fyllningen i den nedgrävning som dräneringsrännan A:3 var placerad i. I lager L16 observerades i sektionen en kantställd plank, som troligen var en del av rännans träklädda sida. Lager L15 utgjorde sannolikt del av den lera som fanns i botten av rännan.

Schakt A 14–27 m

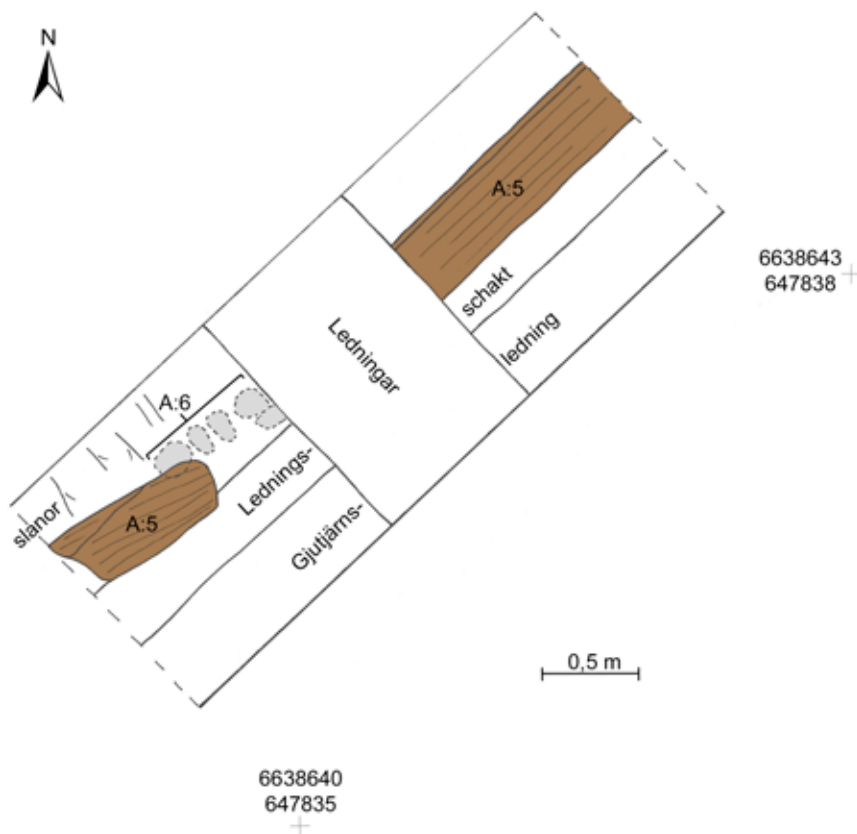
Vid ungefär 14–15 m korsades schaktet av ett äldre ledningsschakt som helt skar av relationerna på båda sidor. Inom sträckan 15–27 m fanns i botten av schaktet, under dräneringsrännan A:3, ett mörkt kol- och gödselbemängt kulturlager innehållandes slänor och djurben. Möjligen var detta samma lager som det troliga tramplagret L10. Vid ca 18–19 m syntes rikligt med stora stenar och tegelkross i botten av schaktet, vilket eventuellt kan ha utgjort toppen av en raserad konstruktion, men då schaktet inte skulle grävas djupare kunde detta inte undersökas närmare. I schaktkanten syntes under det recenta utfyllnadslagret endast omrörd grusig lera, vilket tolkades utgöra fyllnadsmaterial i rännans (A:3) nedgrävning.

Schakt A 27–37 m

Inom sträckan 27–32 m kunde en träkonstruktion dokumenteras under dräneringsrännan A:3, ca 1,75 m under markytan. Troligen utgjorde konstruktionen botten av en äldre dräneringsränna (A:5). Den äldre rännan varierade i utformning, där en del av rännan utgjordes av en halv urholkad stock och den andra delen av kantställda och lagda plankor (figur 19 och 20). Stocken var avgrävd i båda ändar och sannolikt rubbad ur sitt ursprungliga läge. Rännan mätte omkring 0,3 m i bredd. Till skillnad från den yngre rännan A:3 innehöll denna inte några stora stenar, utan var endast fylld med ovanliggande kulturlager. Den urholkade stocken togs om hand för dendrokronologisk analys, men kunde tyvärr inte ålderbestämmas vid analysen.

Figur 19. Den äldre dräneringsrännan A:5 utgjordes delvis av en halv urholkad stock. Foto mot SV, Karin Stenström.

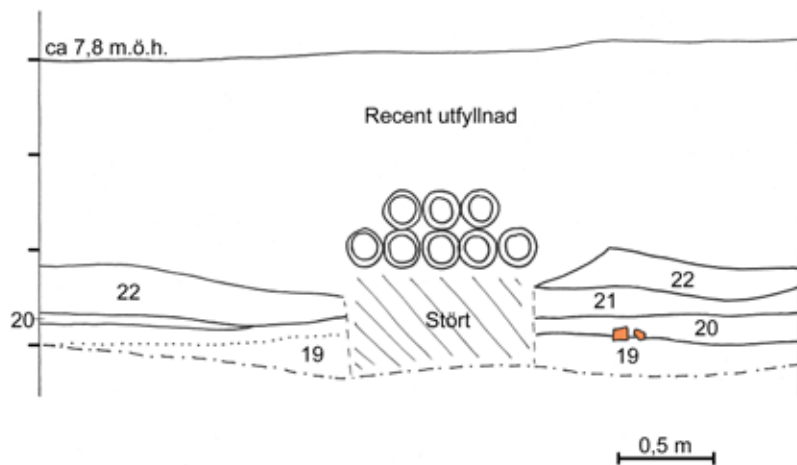
Figur 20. Plan över sträckan ca 27,5–31 m, vilken visar den äldre dräneringsrännan A:5 och den möjliga syllstensraden A:6. Skala 1:40.

I anslutning till den yngre rännan A:3 framkom i denna del av schaktet ett fragment av ett böhmiskt glaskärl (fnr 41). Under de båda rännorna fanns ett kompakt gödselblandat lager med huggspån, träflis, tegelkross och stora djurben (L19), som troligen var primärt avsatt. I lagret observerades inom en ca 1,5 m lång sträcka ett skikt med ris och slanor, som möjligen indikerade en golv- eller gatunivå (se figur 20 och 21).

Under L19 kunde en enkel rad med stenar (A:6) dokumenteras i schaktets botten, ca 1,85 m un-

der markytan. Raden bestod av 0,15–0,25 m stora naturligt rundade stenar och utgjorde möjligen en syllstensrad.

I sektion 3 (figur 21 och 22) kunde sammanlagt fyra lager dokumenteras under de recenta fyllnadsmassorna. Överst fanns ett omblandat raseringslager (L22) därunder två utfyllnads- eller utjämningslager (L20 och L21) och i botten det gödselblandade kulturlagret L19.

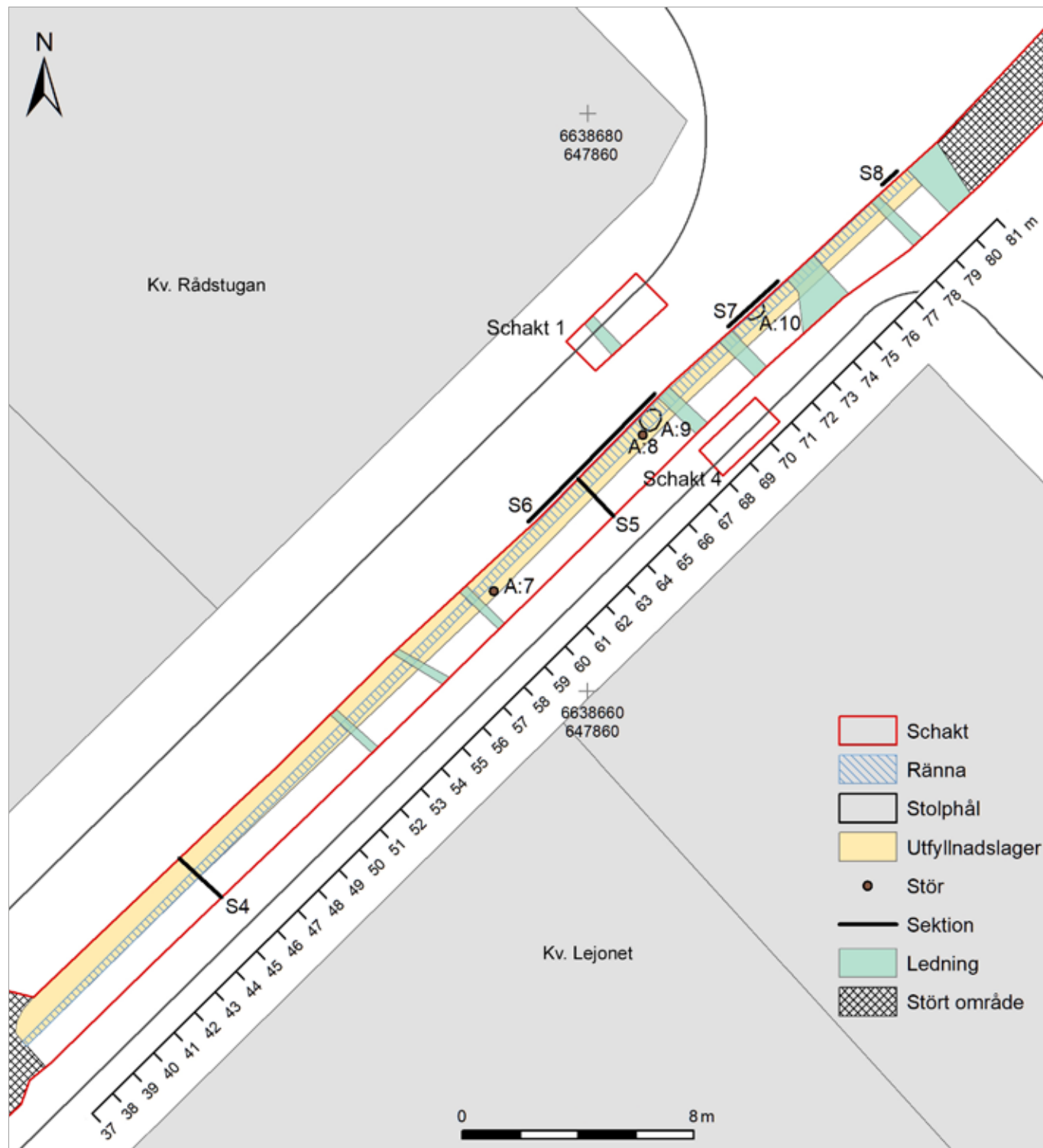
Figur 21. Sektion (S3) vid ca 27–31 m, mot NV. Sektionsbeskrivning: 19) Möjligt primärt lager av kompakt gödselblandad lera med huggspån, träflis tegelkross, stora djurben och bitar av läderspill. Väster om rören även ris och slanor, vilka är markerade med prickad linje. 20) Utfyllnadslager av lera med träflis, stora träbitar, stora bitar tegelkross och småsten upp till 0,1 m stora. 21) Utfyllnadslager av lera innehållandes mycket trästycken, stora bitar träkol och enstaka små tegelfragment. 22) Raseringslager av omblandat sandig och grusig lera med inslag av sten, kalkbruk och betydligt mer och större bitar av tegelkross än lager L21. Punktstreckad linje markerar schaktbotten. Skala 1:40.

Figur 22. Sydvästra delen av sektion S3. Foto mot NV, Joakim Kjellberg.

Sträckan 32–37 m var helt störd av äldre schakt för ledningar och en brunn. Trots att schaktet breddades i denna del syntes endast recenta utfyllnadsmassor i schaktkanterna. Här grävdes schaktet också extra djupt, ned till ca 2,3 m under marky-

tan, men botten vattenfylldes omedelbart. Mellan 36–37 m gick det dock att känna att det i botten av schaktet fanns tätt lagda stenar, som möjligen utgjorde en stenläggning. Den möjliga stenläggningen gick inte att undersöka närmare.

Figur 23. Den nordöstra delen av schakt A. I denna del fortsatte dräneringsrännan A:3 och fyra andra arkeologiska objekt framkom (A:7-A:10). Den sydöstra halvan och nordöstra änden av schaktet var helt störda av äldre ledningsdragningar. Skala 1:200.

Schakt A 37–69 m

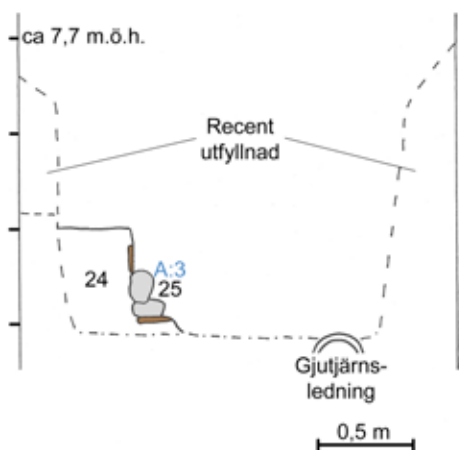
I den nordöstra kanten av den stora störningen som löpte mellan 32–37 m kunde lagerföljden undersökas ned till 2,3 m djup. Här syntes ett ca 0,7 m tjockt träflis- och gödselblandat utfyllnadslager (L23) under de recenta fyllnadsmassorna och dräneringsrännan A:3. Lagret var mycket fyndfattigt. Några skofragment (fnr 64), läderspill från tillskärning (fnr 53, 54 och 65) och en träpinne (fnr 48) var de enda fynd som framkom. Fragmenten av sko kan troligen dateras till 1600–1700-tal. Det material som påträffades i lagret, i form av träflis, läderspill, päls och klumpar av kalk, tyder på att lagret åtminstone delvis kan ha ansamlats i anslutning till garveriverksamheter innan det deponerats i Vaksalagatan.

Vid fortsatt schaktning visade sig det gödselblandade utfyllnadslagret L23 utgöra ett heterogent utfyllnadslager som sannolikt deponerats vid samma tillfälle. Två jordprover samlades in från olika delar av lagret för makrofossilanalys. Lagret innehöll rikligt med stalldynga, där förekomsten av bryggeriavfall och en rik förekomst av ogräs tyder på att åtminstone delar av dyngan kan ha kommit från en svinstia. Möjligen innehöll lagret också latrinavfall, då en äppelkärna påträffades i ett av proverna. Även spår av köksavfall i form av förkolnad

såd samt flera odlingsväxter förekom i lagret. Den sammansatta bilden av lagret utifrån makrofossilanalysen är att det utgjorde ett blandat avfallslager med koppling till kål- och kryddgårdssodling, möjligen i form av gödsel- och kompostmaterial (se bilaga 6).

L23 fortsatte ca 23 m i schaktet, men då schaktet fortsättningsvis inte grävdes lika djupt var dess tjocklek osäker. Med hjälp av en jordsond kunde det dock konstateras att gödsellagret åtminstone fram till 44 m fortsatt hade en tjocklek på 0,6–0,7 m. Under gödsellagret fanns ett material som jordsonden inte kunde ta sig genom, troligen sten eller grus. Vid 59 m påträffades en stör (A:7) nedstucken i gödsellagret, ca 2,2 m under markytan (figur 23).

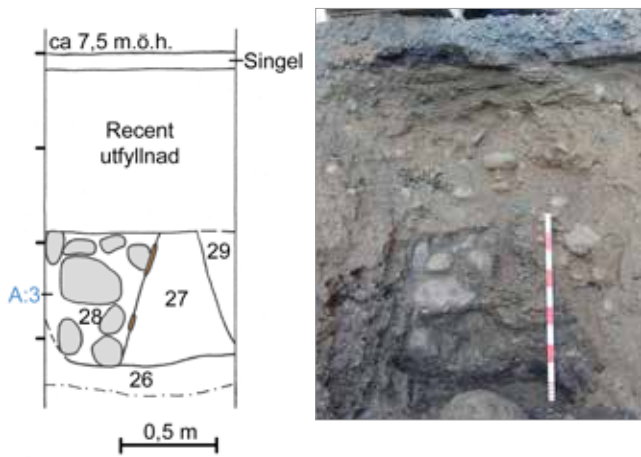
Sektionsskiss 4 och sektion 5 (figur 24 och 26) upprättades tvärs över schaktet vid ca 45 m respektive 64 m för att dokumentera dräneringsrännan A:3 i tvärsnitt. Trots att rännan inte var komplett i någon av sektionerna gick det ändå att se en viss variation i rännans utformning, med nästan lodrät träfodring i sektionsskiss 4 och tydligt sluttande kant i sektion 5. Runt rännan syntes i båda sektionerna omblandade grusiga kulturlager.

Figur 24. Sektionsskiss (S4) vid ca 45 m, mot NÖ. Sektionsskissen upprättades i tvärsnitt genom schaktet efter att de recenta utfyllnadsmassorna schaktats bort ned till kulturlager eller schaktets botten. Endast den nordvästra sidan av dräneringsrännan A:3 var här bevarad. Sektionsbeskrivning: 24) Omblandad gödselrik lera med inslag av grus i stråk, djurben och enstaka tegel. 25) Den stenfyllda dräneringsrännan A:3. Punktstreckad linje markerar schaktbotten och glest streckad linje markerar schaktkanterna. Skala 1:40.

Figur 25. Läget för sektionsskiss S4. Endast en smal remsa kulturlager och den nordvästra kanten av rännan A:3 fanns kvar när alla recenta utfyllnadsmassor schaktats bort. Foto mot NÖ, Joakim Kjellberg.

Figur 26 (t.v.). Sektion (S5) vid ca 64 m, mot NÖ. Sektionsbeskrivning: 26) Utfyllnadslager av gödsel med inslag av träflis och tegelkross. 27) Omblandat grusig lera med rikligt av tegelkross. 28) Den stenfyllda dräneringsrännan A:3. 29) Nedgrävning för gjutjärnsledning. Punktstreckad linje markerar schaktbotten. Skala 1:40.

Figur 27 (t.h.). Foto av sektion S5. Foto mot NÖ, Joakim Kjellberg.

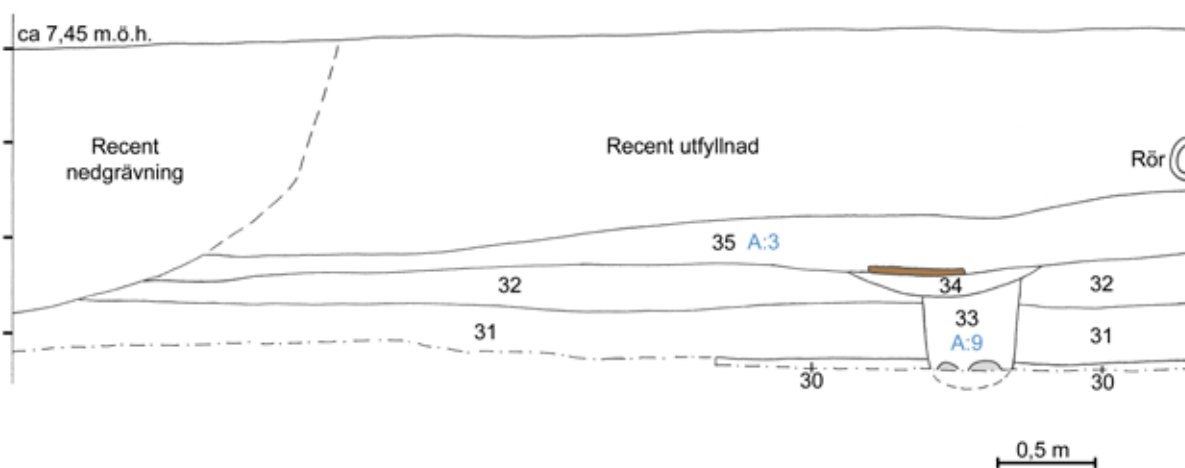
I den nordvästra schaktkanten syntes under de recenta utfyllnadsmassorna endast omblandade grusiga kulturlager och därunder gödsellagret L23 fram till ca 60 m. Här skar en större recent nedgrävning genom schaktet och öster om nedgräv-

ningen såg lagerbilden annorlunda ut, varvid sektion 6 upprättades (figur 28). I sektionen syntes fyllningen i rännan A:3 (L35) med en horisontellt liggande plankta i botten. Under rännans träbotten, troligen i det underliggande lagret L32 som utgjordes av humös gödselblandad träflis, påträffades en skärva av en glasbägare av typ Fadenrippenbecher (fnr 44). I lagret framkom även en skärva i stengods av Siegburg-typ (fnr 3).

L32 följdes av ett ca 0,3 m tjockt mycket kompakt lager av gödselblandad lera som innehöll rikligt med kvistar och grenar (L31). I lagret framkom en del av en trolig eldgryta (fnr 24). I botten av schaktet observerades ett grusblandat gödsel- och träflislager (L30), i vilket en infattningssten till en ring eller ett spänne (fnr 46) framkom.

Den sammantagna bilden av fyndmaterialet i lager L30-L32 tyder på en medeltida datering (fas 2), där glasbägaren (fnr 44) kan dateras till 1380–1450 och stengodset (fnr 3) till 1400–1550. Även den möjliga eldgrytan (fnr 24) och infattningsstenen (fnr 46) har sannolikt medeltida ursprung.

Vid jämförelse mellan tvärsnittet S5 och sektion S6, som båda upprättades inom samma område men vid olika tillfällen, är det troligt att lager L26 och L31 utgör samma lager (figur 26 och 28).

Figur 28. Sektion (S6) vid ca 62–68 m, mot NV. Sektionsbeskrivning: 30) Utfyllnadslager(?) av grusblandad lera med inslag av träflis och gödsel. 31) Utfyllnadslager av kompakt gödselblandad lera med rikligt av kvistar och grenar, särskilt mot botten. Inslag av djurben och enstaka större tegelfragment. 32) Utfyllnadslager av humös gödselblandad träflis med större stycken trä. 33) Stolphålet A:9. 34) Gödselblandat lucker lera med rikligt av kvistar, pinnar och rötter. 35) Fyllning i ränna A:3, av omblandat grusig lera med rikligt av tegelkross och småsten. Punktstreckad linje markerar schaktbotten. Skala 1:40.

Figur 29. Nordöstra delen av sektion S6. Foto mot NV, Karin Stenström.

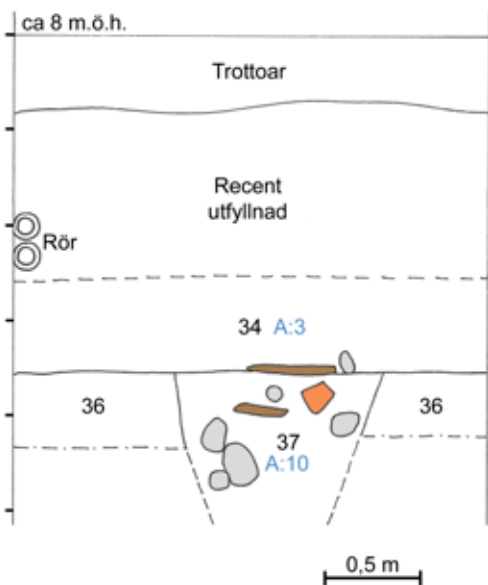
Vid 67–68 m påträffades ett kraftigt stenskott stolphål (A:9) ca 1,85 m under markytan (se figur 28). Detta mätte omkring 0,9 m i diameter och i mitten av stolphålet fanns en brun fyllning motsvarande resterna av en nedbruten stolpe. I stolphålets fyllning påträffades en hästkosöm (fnr 31). Mellan rännan A:3 och stolphålet fanns ett upp till 0,1 m tjockt skikt av gödselblandat luckert kulturlager som innehöll rikligt med kvistar, pinnar och rötter (L33). Huruvida lagret hade någon koppling till stolphålet var svårt att avgöra. Sydväst om stolphålet påträffades en stör (A:8) ca 2 m under markytan.

Schakt A 69–87 m

Längs sträckan 69–74 m återgick stratigrafien till att endast utgöras av två lager under de recenta utfyllnadsmassorna. Dessa utgjordes av fyllningen i rän-

nan A:3 (L34), med ett stycke horisontellt liggande trä i botten, och ett kompakt gödselblandat lerlager (L36). I L36 påträffades en järnspik (fnr 29). Ett avsnitt av sträckan dokumenterades i sektion 7 (figur 30 och 31).

Vid ca 72–73 m framkom ett stenskott stolphål (A:10) under dräneringsrännan A:3, ca 1,75 m under markytan (figur 30). Detta mätte ca 0,7 m i diameter och hade en liknande fyllning som A:9, dock fanns inte stolpen bevarad. I stolphålet påträffades en skärva av fönsterglas (fnr 37), troligen daterat till 1600–1700-tal.

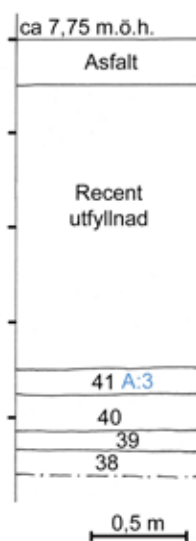
Figur 30 (t.v.). Sektion (S7) vid ca 71,5–74 m, mot NV. Sektionsbeskrivning: 34) Fyllning i ränna A:3, av omblandat grusigt kulturlager med rikligt av tegelkross. 36) Utfyllnadslager. Kompakt gödselblandad gråbrun lera med inslag av tegelkross, träflis, barkbitar, näver, kolfragment och djurben. Gradvis mer ren gödsel och mot botten av lagret fanns endast lite träflis och djurben. 37) Stolphålet A:10. Punktstreckad linje markerar schaktbotten. Skala 1:40.

Den efterföljande dryga metern, motsvarande ca 74–75 m, var helt störd av flertalet ledningar, men bortom dessa fanns återigen ett gödselblandat utfyllnadslager. Lagret framkom på ca 1,8 m djup och var minst 0,3 m tjockt., men kunde inte undersökas närmare då schaktet vattenfylldes. Dräneringsrännan A:3 kunde inte iaktas i denna del, utan hade sannolikt grävts bort vid tidigare markarbeten.

Öster om ytterligare en recent störning, längs sträckan 79–80 m, fanns flera kulturlager bevarade. Här kunde botten av dräneringsrännan (A:3) återigen följas, ca 1,85 m under marknivån. Under rännan kunde tre olika utfyllnadslager dokumenteras (figur 32). Dessa kulturlager kunde följas fram till en kulvert som var belägen vid ca 80 m. Öster om kulverten och fram till schaktets nordöstra ände var schaktet helt stört av ledningsschakt.

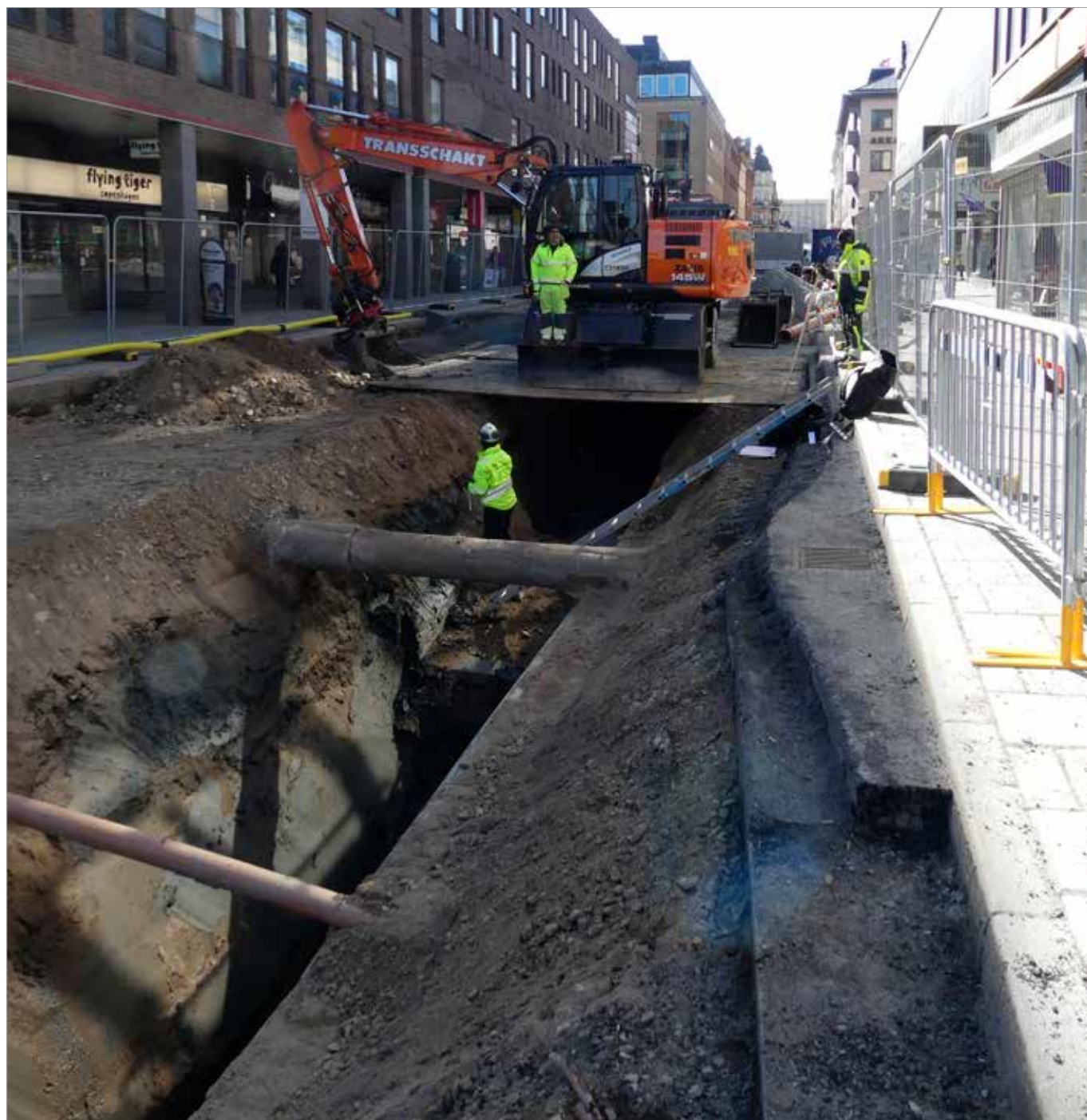

Figur 31 (t.h.). Foto av sektion S7. Väster om sektionen hade schaktet vattenfyllts, vilket försvårade dokumentationen av denna del. Foto mot NV, Anna Ölund.

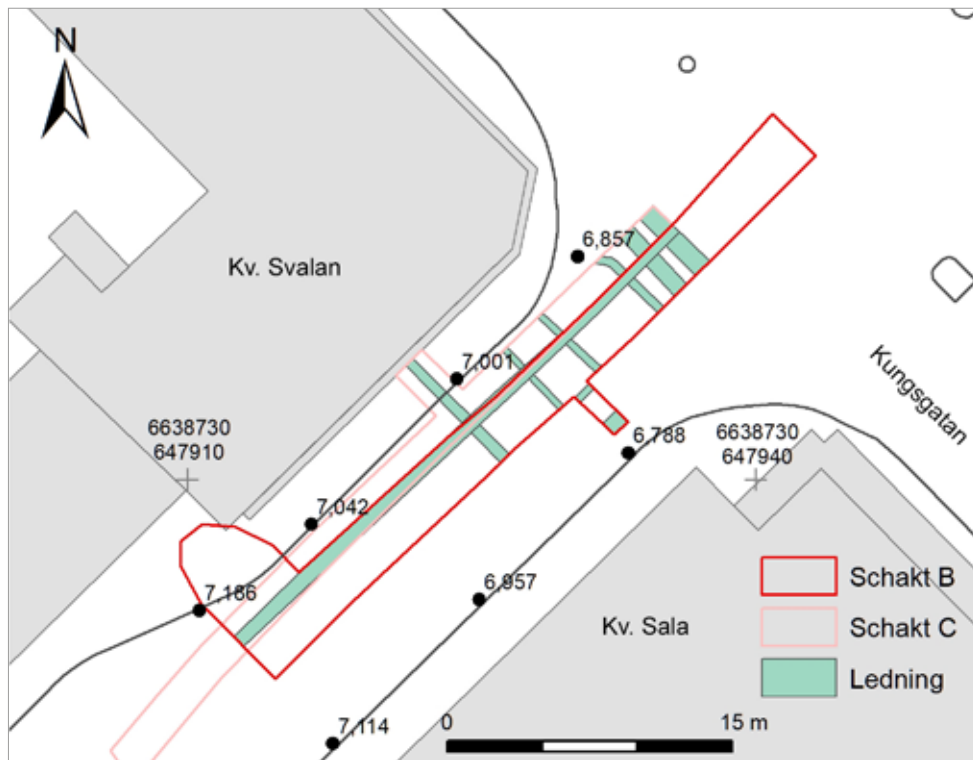

Figur 32. Sektionsbeskrivning (S8) vid ca 79–80 m, mot NV. Sektionsbeskrivning: 38) Gråbrun något gödselblandad siltig lera med enstaka kolfragment och träflis. 39) Brungrå siltig lera med inslag av grus, småsten och kol. 40) Kompakt gödselblandat lager med träflis, tegelkross och djurben. 41) Botten av rännan A:3. Punktstreckad linje markerar schaktbotten. Skala 1:40.

Schakt B – Djupschakt närmast Kungsgatan

Figur 33. Schakt B grävdes intill och i korsningen till Kungsgatan. Större delen av schaktet upptogs av recenta fyllnadsmassor och orörd blålera. Foto mot SV, Joakim Kjellberg.

Figur 34. Schakt B med östra delen av det intilliggande schakt C. Punkterna motsvarar inmätta höjdvärden i RH2000 för trottoaren. Skala 1:400.

Intill och delvis i Kungsgatan grävdes ett djupare schakt som skulle rymma ny VA-ledning. Schaktets längd motsvarade 40 löpmeter och schaktets bredd var i toppen 3–4 m. Schaktet utvidgades på två platser – i den sydvästra änden och vid schaktets ungefärliga mitt. I sydvästra änden utvidgades schaktet ca 5,5 m för att kunna gräva ned ny brunn och ansluta till befintliga ledningar i trottoaren. Vid schaktets ungefärliga mitt grävdes ett ca 3 m långt tvärgående schakt åt sydöst för justering av brunn.

Schaktets djup varierade mellan 2,8–4,1 m, mätt från trottoarens övre kant. Då schaktet grävdes ned till så stort djup och då arkeologiska lämningar generellt endast förekom ned till ca 2 m under markytan togs inga mått av schaktets bredd i botten. Den del av schaktet som grävdes i korsningen vid Kungsgatan övervakades inte, då området bedömdes vara helt stört av tidigare markarbeten och då sträckan grävdes nattetid för att minska påverkan på trafiken.

Schaktet grävdes parallellt med äldre ledningar, varför den nordvästra schaktkanten upptogs av

äldre ledningsschakt ned till den naturliga blåleran. I den utökade delen i sydvästra änden av schaktet kunde dock en sektion dokumenteras (se figur 38). Flertalet tvärgående äldre ledningsschakt korsade även schaktet.

Under trottoaren/gatubeläggningen fanns i hela schaktet 0,4–1,0 m tjocka recenta utfyllnadsmassor av sand, grus och sten. Samtliga angivna djup utgick från trottoarens övre kant. De kulturlager som påträffades i schaktet utgjordes till stor del endast av tunna skikt bevarade ovan den naturliga blåleran.

Sammanlagt sju arkeologiska objekt framkom i schaktet, benämnda B:1-B:7 (figur 35). Dessa utgjordes delvis av medeltida lämningar i form av en brunn (B:1) och en plint (B:5), men också tidigmoderna lämningar. Den tidigmoderna perioden representerades främst av en dräneringsränna (B:2) som sannolikt utgjorde fortsättning på rännan A:3 i schakt A. I schaktet dokumenterades även flera odlingslager daterade till medeltid och medeltid/tidigmodern tid.

Kontext	Kontexttyp	Fynd/prov	Sektion/planritning	Fas	
L1-3	Lager	-	S9	Fas 2-3	
B:1	Brunn	Fnr 30, 51, 52, 56 & 57. PD2. PM1 & PM2.	Plan fig. 36	Fas 2	
B:2	Dräneringsränna	PM3	Plan fig. 40, S10, S12, S14	Fas 4	
B:3	Stolphål	-	Plan fig. 36	Fas 2-3	
B:2	Dräneringsränna		Plan fig. 40	Fas 4	
B:6	Stenläggning?	-		(Fas 2-3)	
L4	Lager	-			
B:2 (L5 & L6)	Dräneringsränna		S10	Fas 4	
B:6 (L8)	Stenläggning?	-		-	
L7	Lager	-			
B:4	Stolphål	-	Plan fig. 36	Fas 2-3	
L12	Lager		S11	-	
L10-L11	Lager	PM5 (L11)		Fas 2-3	
L9	Odlingslager	PM4 & PM6		Fas 2	
L14-L16	Lager	-	S12	Recent	
B:2 (L13)	Dräneringsränna			Fas 4	
L9	Odlingslager			Fas 2	
L22	Lager	-	S13	(Fas 2)	
B:5 (L17 & L18)	Plint	Hus 1		PD3	Fas 2
L19-L21	Rester av plintar?				
B:7	Nedgrävning	Fnr 22	Plan fig. 36	Fas 3-4	
L37	Odlingslager	PM7		(Fas 2)	
L32	Lager	-	S14	Recent	
L31	Lager			(Fas 5)	
B:2 (L29 & L30)	Dräneringsränna			Fas 4	
L23-28	Lager	Fnr 9, 10 & 36 (L23)			
L35-L36	Lager	-	S15	Recent	
L33-L34	Lager	-		Fas 4	

Figur 35. Sammanställning av samtliga kontexter i schakt B med relaterade fynd/prover och i vilka sektioner/planritningar som dessa kontexter presenteras. Fasindelningen utgörs av fas 1: före 1310, fas 2: 1310-1500, fas 3: 1500-1650, fas 4: 1650-1750, fas 5: 1750-1960. Fas 1-3 motsvarar tiden innan stadsregleringen. Parenteser runt faser markerar mer osäkra tolkningar.

Figur 36. Schakt B med de sammanlagt sju framkomna arkeologiska objekten (B:1-B:7). I nordväst och nordöst var schaktet helt stört av tidigare markarbeten. Skala 1:200.

Den stenfyllda dräneringsrännan från schakt A fortsatte även i schakt B, här kallad B:2. Rännan löpte till stor del parallellt med schaktet, men böjde av något mot norr närmast Kungsgatan. Konstruktionen avtecknade sig tydligt mot den naturliga blåleeran i den sydvästra delen, men gick även att följa fram till ca 28 m där flera ledningar skar genom schaktet. Om ledningarna inte funnits är det dock troligt att rännan försvunnit ut i den nordvästra schaktkanten strax därefter. Sammanlagt tre sektioner upprättades där rännan kunde dokumenteras i tvärsnitt (se figur 42, 45 och 49). Ett avsnitt av

rännan dokumenterades även i plan (se figur 40).

Dräneringsrännan B:2 var likt rännan i schakt A fodrad med träplankor i kanter och botten, samt fylld med stenar och ställvis också stora bitar tegel (figur 37). Rännan hade ett rektangulärt tvärsnitt, med vertikala sidor och plan botten. Sannolikt har den övre delen av konstruktionen tidigare grävts bort, då den varierade i djup och framkom direkt under de recenta utfyllnadsmassorna. De bevarade delarna av rännan mätte omkring 0,5–0,6 m i bredd och var 0,45–0,55 m djupa.

Figur 37. Den stenfyllda dräneringsrännan B:2 löpte längs med äldre ledningar och avtecknade sig tydligt mot den naturliga blåleran i schakt B. Foto mot NÖ, Joakim Kjellberg.

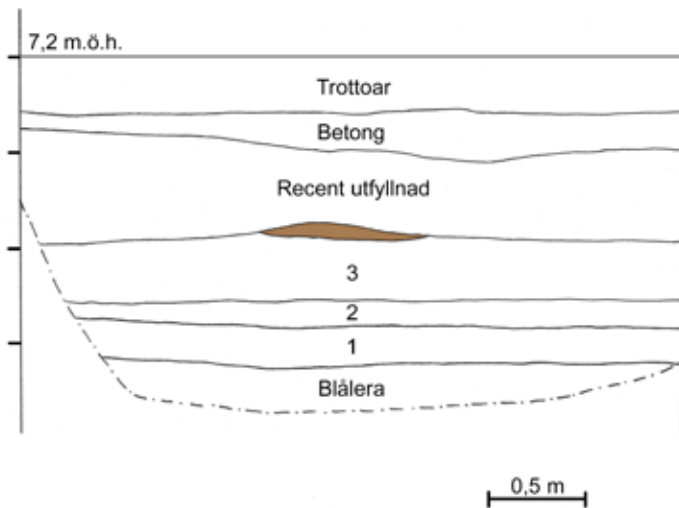
Även i denna ränna samlades ett jordprov in för makrofossilanalys. Innehållet var mycket likartat det i rännan A:3, förutom att det här saknades tydligt köksavfall, och utgjordes sannolikt skräp från gatan. I provet från rännan B:2 fanns dessutom spår av en rotfilt som tyder på att rännan varit bevoxen (se bilaga 6).

Nedan redovisas schaktet uppdelat i sträckor från dess sydvästra ände och fram till Kungsgatan.

Schakt B 0–5 m

Schaktningen påbörjades i den sydvästra änden och grävdes här bredare än övriga delar av

schaktet. Det fanns bevarade kulturlager i denna del, vilka kunde dokumenteras i den nordvästra schaktkanten (figur 38). De recenta massorna uppmätte här tillsammans 0,4–0,6 m i tjocklek. Därunder syntes två möjliga odlingslager, vilka mätte omkring 0,4 m respektive 0,2 m i tjocklek (L1 och L3). Båda utgjordes av humös gödsel- och träflisblandad lera och var tydligt separerade av ett skikt med träflisblandat grus (L2). Vid ett senare skede utökades schaktet ytterligare åt nordväst, denna del var dock helt störd av tidigare markarbeten.

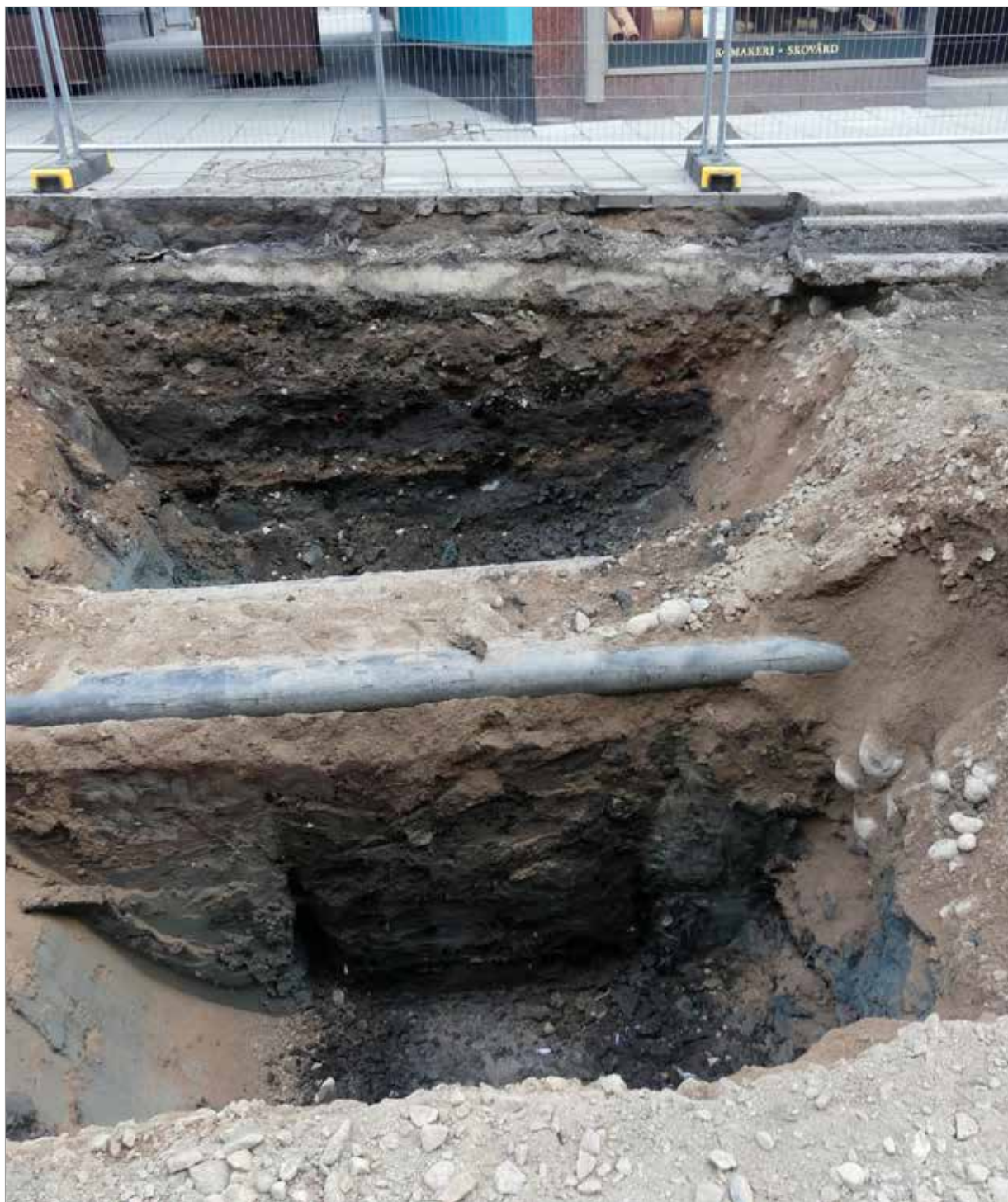
Figur 38. Sektion (S9) vid ca 0–3 m, mot NV. Sektionsbeskrivning: 1) Möjligt odlingslager av humös gödsel- och träflisblandad lera med inslag av tegelkross och småsten. 2) Utfyllnadslager av träflisblandat rödbrunt grus med inslag av småsten. 3) Möjligt odlingslager av humös gödsel- och träflisblandad lera med inslag av djurben. Överst fanns ett mörkare skikt med inslag av tegelkross. Punktstreckad linje markerar schaktbotten. Skala 1:40.

Under det äldre ledningsschaktet och precis sydöst därom avtecknade sig en brunn (B:1) tydligt mot den naturliga blåleran. Brunnen framkom ca 1,4 m under markytan, direkt under äldre ledningar, och sträckte sig till minst 2,8 m djup (figur 39). Nedgrävningen för brunnen fortsatte djupare än schaktet grävdes. Brunnen hade en fyrkantig form i plan med sidor som mätte ca 1,3 m i bredd. I de två hörnen i den nordvästra delen fanns bevarade stolpar. Den sydöstra delen av brunnen var i stället fodrad med vidjor, mindre träbitar och näver. Möjligen har brunnen vid något tillfälle behövts förstärkas, vilket skulle förklara det varierande utseendet på brunnen. Fynd av en laggstav, delar av tunnbottnen, delar av läderskor, läderspill och en spik tillvaratogs (fnr 51, 52, 56, 57 och 30). På grund av det äldre ledningsschaktet saknade brunnen helt relation till påträffade kultur-

ger. Brunnsens två hörnstolpar togs om hand för en dendrokronologisk analys och visade sig vara från två olika träd som fällts mellan år 1310–1315 och 1312–1317. Om hörnstolparna införlivades i brunnskonstruktionen samtidigt har detta troligen skett mellan åren 1312–1315 (se bilaga 4).

Från brunnsens fyllning samlades två jordprover in, som vid makrofossilanalys visade sig innehålla rikligt med stalldynga men möjligen även mänsklig latrin. I proverna fanns också bryggeriavfall och avfall från linreppning, vilket var vanligt att mata svinen med, samt fröer från rova. Förekomsten av rovfroer tyder på att det kan ha funnits en kålgård intill brunnen (se bilaga 6).

Strax väst om brunnen syntes ett stolphål (B:3) mot den naturliga blåleran, ca 1,9 m under markytan.

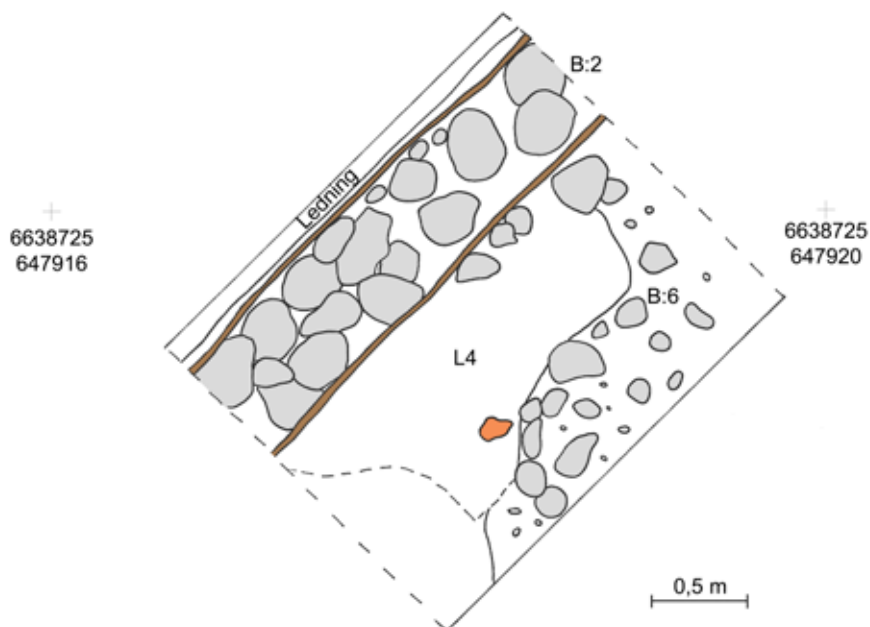
Figur 39. I schaktets bakre del syns sektion S9 och under ledningarna i förgrunden syns brunnen B:1. Foto mot NV, Anna Ölund.

Schakt B 5–12 m

Längs sträckan 5–8 m fanns direkt under de recenta utfyllnadsmassorna, ca 1,3 m under markytan, en möjlig fragmentarisk stenläggning (B:6). Denna bestod av 0,1–0,3 m stora stenar och kan ha utgjort en äldre gatunivå (figur 40 och 41). Stenläggningen låg i höjd med dräneringsrännan B:2 och var antingen lagd fram till rännan eller var skuren av densamma (figur 42). Den möjliga stenläggningen

var svår att följa åt nordöst, då de ovanliggande recenta utfyllnadsmassorna var mycket steniga i denna del. Stenläggning kan ha haft en fortsättning, men i sådana fall schaktades den bort tillsammans med de recenta massorna.

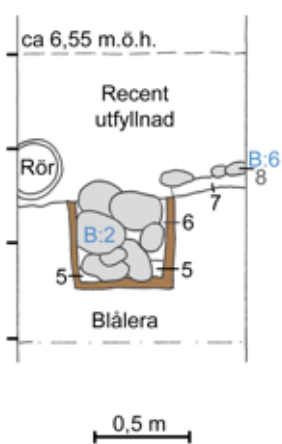
Intill rännan B:2 fanns en oregelbunden ca 2x1 m stor bevarad fläck av träflisblandad lera (L4) som endast var omkring 0,05 m tjock. Lagret har sannolikt skurits av rännan B:2 (figur 42).

Figur 40. Plan vid ca 5–8 m över dräneringsrännan B:2, den möjliga stenläggningen B:6 och lager L4 som utgjordes av sot-, kol- och träflisblandad lera med enstaka småsten och djurben. Skala 1:40.

Figur 41. Dräneringsrännan B:2 löpte tätt intill en äldre ledning. I förgrunden syns den möjliga stenläggningen B:6. Foto mot NV, Joakim Kjellberg.

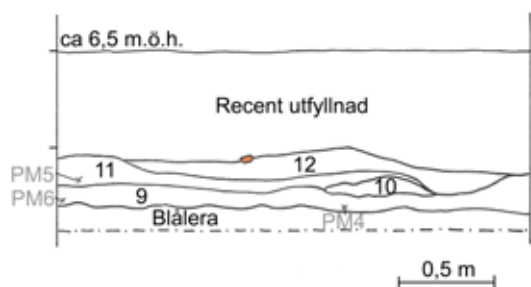

Figur 42. Sektion (S10) vid ca 5 m, mot NÖ. Sektionsbeskrivning: 5) Nedre fyllning i rännan B:2 av melerad lera. 6) Övre fyllning i rännan B:2 av sand- och grusblandad lera. 7) Sand och grus med inslag av träkol och tegelkross. 8) Den möjliga stenläggningen B:6. Punktstreckad linje markerar schaktbotten. Skala 1:40.

Vid 8–12 m kunde flera kulturlager dokumenteras (figur 43 och 44). Mot den naturliga blåleran syns här ett odlingslager (L9) med tydliga spadstick båda i den sydöstra och nordöstra schaktkanten. Ytterligare ett odlingslager (L11) överlagrade detta. Flera jordprover samlades in och den efterföljande makrofossilanalysen kunde bekräfta tolkningen att båda lagren sannolikt utgjort odlingsjord. I lager L9 påträffades fragment av palsternacka och i lager L11 fanns en delfrukt av kummin. Kummin kan ha odlats på platsen, men skulle också kunna härröra från latrinavfall som använts som gödsel. I

lagret fanns även andra spår av latrinavfall i form av kärnor från hallon och fikon (se bilaga 6). Från jordproverna kunde också material för 14C-datering plockas ut, vilken gav lager L9 en datering till 1283–1395 och lager L11 en datering till 1449–1631 (se bilaga 5). Trots att endast ett tunt skikt av odlingslagret L9 var bevarat närmast rännan B:2, kunde det ändå konstateras att odlingslagret skurits av denna (figur 45).

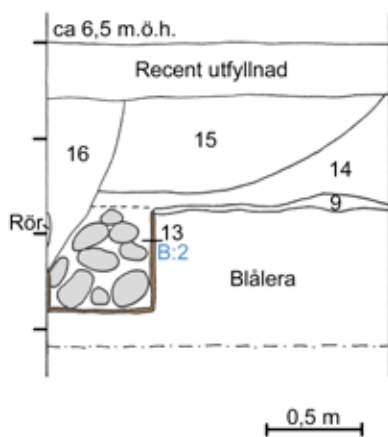
Vid ca 10 m observerades ett stolphål (B:4) nedgrävt i den naturliga blåleran ca 1,3 m under markytan (se figur 36).

Figur 43. Sektion (S11) vid ca 3,5–6 m, mot SÖ. Sektionsbeskrivning: 9) Odlingslager av homogen brun gödselblandad lera med enstaka träflis. Mot botten inslag av kol med linser av kol i svackorna. Ingen förekomst av tegel. 10) Utfyllnadslager av mer eller mindre opåverkad gråblå lera. 11) Möjligt odlingslager av mörkbrun något torrare lera med inslag av gödsel, kolfragment, träflis, tegelkross och småsten. 12) Utfyllnadslager av ljusbrun sand och grus med stenar och stora fragment av tegel. Punktstreckad linje markerar schaktbotten. Skala 1:40.

Figur 44. Foto av sektion S11. Spadsticken i botten av odlingslagret L9 avtecknade sig tydligt mot den opåverkade blåleran. Foto mot SÖ, Joakim Kjellberg.

Figur 45. Sektion (S12) vid ca 12 m, mot NÖ. Sektionsbeskrivning: 9) Odlingslager av homogen brun gödselblandad lera med enstaka träflis. Mot botten inslag av kol med linser av kol i svackorna. Ingen förekomst av tegel. 13) Den stenfyllda dräneringsrännan B:2. 14) Recent utfyllnad av ren rödbrun sand. 15) Recent nedgrävning fylld med rödbrun sand med rikligt av stenar upp till 0,1 m stora. 16) Ledningsschakt. Punktstreckad linje markerar schaktbotten. Skala 1:40.

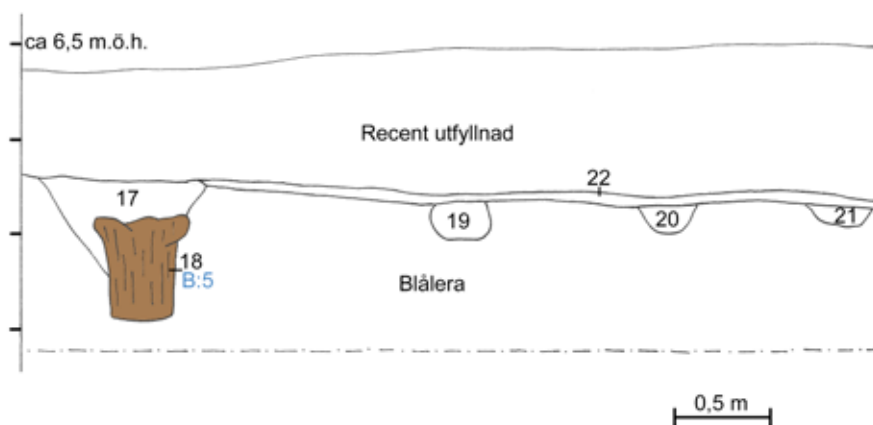

Figur 46. Foto av sektion S12 där dräneringsrännan B:2 avtecknar sig tydligt och odlingslagret L9 går att skymta mellan de recenta utfyllnadsmassorna och den opåverkade blåleran. Foto mot Ö, Karin Stenström.

Schakt B 12–17 m

Denna sträcka grävdes utan arkeologers närvaro eftersom den inte uppfattades innehålla några kulturlager. En sektion kunde ändå dokumenteras i efterhand (S13, figur 47). Mellan de 0,6–0,75 m tjocka recenta utfyllnadsmassorna och den naturliga blålera observerades här ett tunt skikt av bevarat kulturlager, som eventuellt kan ha utgjort resterna av ett odlingslager (L22). I sektionen fanns

en upp och nedvänd kubbe (B:5) och flera mörka färgningar (L19-L21) i den naturliga blålera, med 0,6–1,2 m mellanrum. Möjligen utgjorde färgningarna rester av nedgrävningar för fler kubbar och skulle då tillsammans kunna bilda fundament till en byggnad (hus 1). Vid dendrokronologisk analys av B:5 visade sig kubben ha utgjort del av en tall som avverkades 1389–1394 (se bilaga 4).

Figur 47. Sektion (S13) vid ca 12–16,5 m, mot SÖ. Sektionsbeskrivning: 17) Fyllning i nedgrävning för träkubb B:5, av siltig lera med inslag av grus och tegelkross. 18) Den upp- och nervända träkubben B:5. 19) Mörkfärgning, möjligen efter borttagen plint. 20) Diffus mörkfärgning, möjligen efter borttagen plint. 21) Mörkfärgning, möjligen efter borttagen plint. 22) Möjlig rest av odlingslager med ensstaka stenar och tegelflisor. Hög fragmenteringsgrad. Punktstreckad linje markerar schaktbotten. Skala 1:40.

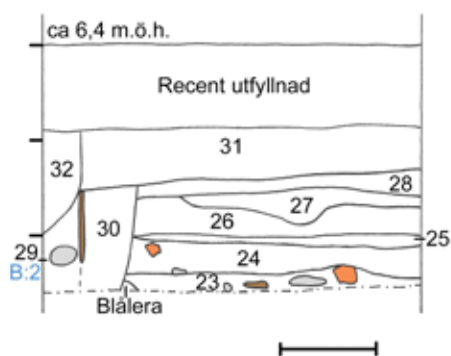
Figur 48. Foto av sektion S13 som visar den upp- och nervända kubben B:5 och flera mörkfärgningar (L19-L21) som möjligen utgjorde rester av borttagna plintar. Foto mot SÖ, Joakim Kjellberg.

Schakt B 17–26 m

Vid sträckan 17–21 m avtecknade sig ett odlingslager (L37) återigen tydligt mellan de recenta utfyllnadsmassorna och blåleran, vilket här uppmätte upp till 0,2 m i tjocklek. Ett jordprov samlades in från detta lager och den efterföljande makrofossilanalysen visade att den grundläggande sammansättningen talade för att lagret utgjort odlingsjord, även om det inte fanns några spår av odlade växter (se bilaga 6). Närmast ledningsschaktet vid ca 20 m syntes i schaktkanten resterna av en möjlig nedgrävning (B:7) i vars fyllning benet till en trefotsgryta (fnr 22) påträffades.

På andra sidan ett tvärgående ledningsschakt, längs sträckan 21–26 m, såg stratigrafin annorlunda ut

och odlingslagret kunde inte längre följas. Direkt under de recenta utfyllnadsmassorna fanns ett omblandat lerigt matjordslager som uppmätte 0,2–0,3 m i tjocklek. Längs sträckan 21–24 m fanns därunder ett ca 0,5 m tjockt utfyllnadslager innehållandes rikligt med tegel. Vid sträckan 24–26 m ersattes tegellagret med flera olika leriga utfyllnads- och utjämningslager (figur 49 och 50). Troligen har dessa lager deponerats vid markberedningen inför anläggandet av Vaksalagatan. I kulturlagret ovan den naturliga blåleran (L23) påträffades flera skärvor av yngre rödgods, vilka utgjorde delar av en större panna och ett obestämt kärl (fnr 9 och 10), samt en skärva av fönsterglas (fnr 36). Dessa fynd har en trolig datering till 1600–1700-tal.

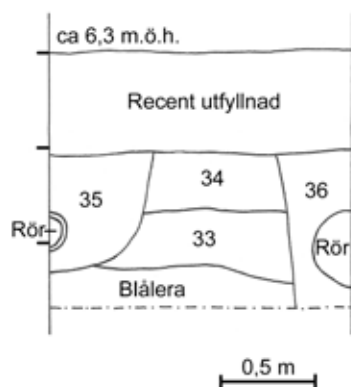
Figur 49. Sektion (S14) vid ca 25,5 m, mot NÖ. Sektionsbeskrivning: 23) Lera med inblandning av större trästycken, sten, tegelkross och enstaka djurben. 24) Utfyllnadslager av gödselblandad lera med träflis, granris och tegelkross. 25) Utjämningslager av homogen lera med inslag av lite tegel och småsten. 26) Utfyllnadslager av gödselblandad lera med rikligt av småsten. 27) Påförd homogen blålera. 28) Sten-, grus- och sandblandad lera. 29) Den stenfyllda dräneringsrännan B:2. 30) Nedgrävning för dräneringsrännan B:2 med fyllning av grusig lera med inslag av tegelkross och sten. 31) Omblandad lerig matjord. 32) Ledningsschakt. Punktsträckt linje markerar schaktbotten. Skala 1:40.

Figur 50. Foto av sektion S14. I denna del var endast den sydöstra långsidan av dräneringsrännan B:2 bevarad. Foto mot NÖ, Karin Stenström.

I denna del av schaktet var det tydligt att dräneringsrännan B:2 hade böjt av något åt norr (se figur 36 och 49). Till skillnad från i den sydvästra delen av schaktet innehöll rännan här relativt mycket tegel.

Ett smalt tvärgående schakt grävdes vid ett senare tillfälle vid ca 22–23 m. Denna del av schaktet sträckte sig ca 3 m åt sydöst och genomkorsades av flera ledningsschakt, däribland det schakt för fjärrkyla som schaktningsövervakats år 2008. Här kunde en sektion upprättas (S15, figur 51), vilken visar att det under de recenta utfyllnadsmassorna fanns ett omblandat tegelrikt utfyllnadslager (L34) och därunder ett gödselblandat kulturlager (L33). Utfyllnadslagret L34 är sannolikt detsamma som det tegelrika utfyllnadslagret som syntes vid 21–24 m i huvudschaktet.

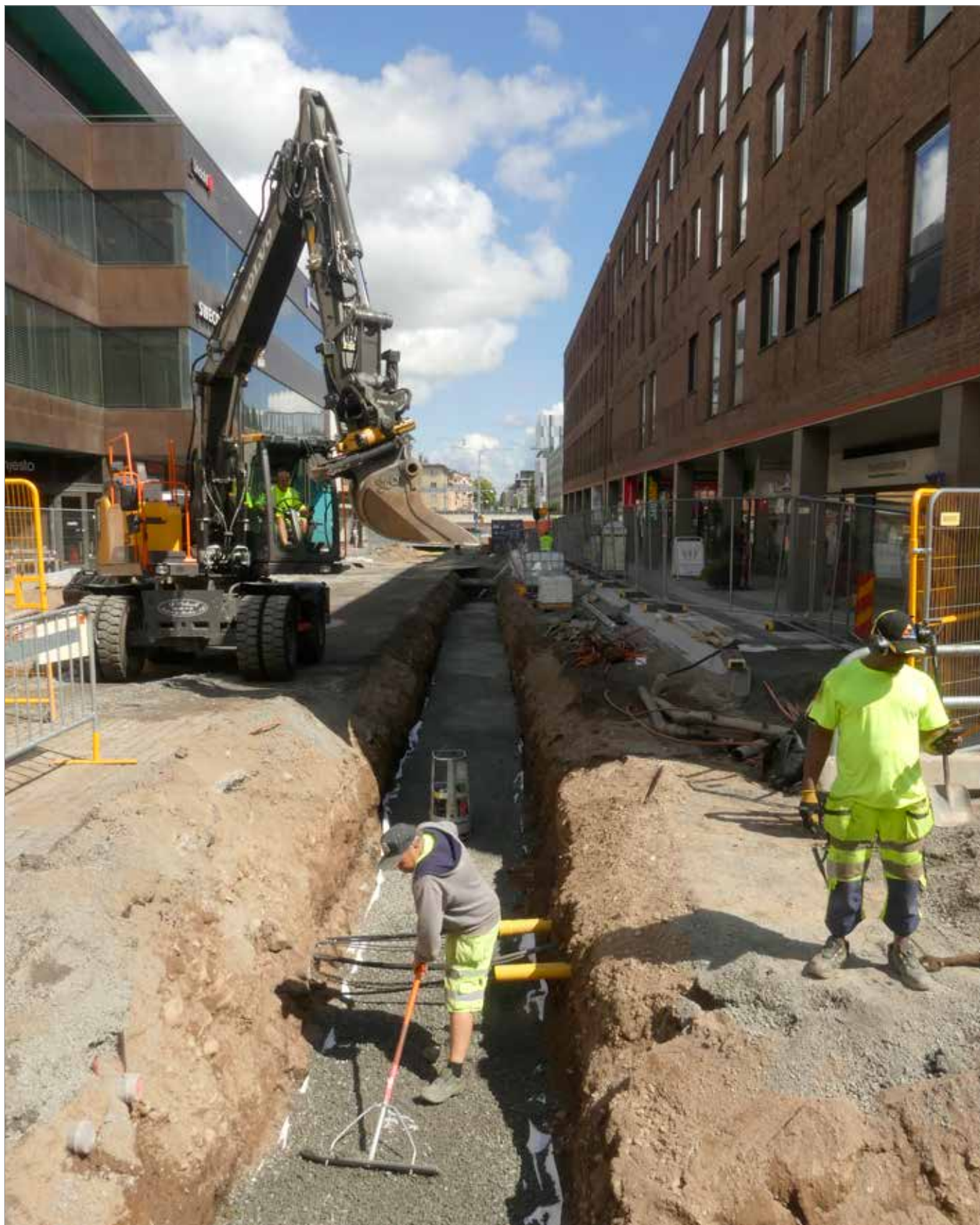

Figur 51. Sektion (S15) vid ca 23 m, mot NÖ. Sektionsbeskrivning: 33) Gödselblandad lera med träflis och små bitar tegelkross. 34) Utfyllnadslager av omblandad lera med tegel och sten. 35) Ledningsschakt. 36) Schakt för fjärrkyla. Punktstreckad linje markerar schaktbotten. Skala 1:40.

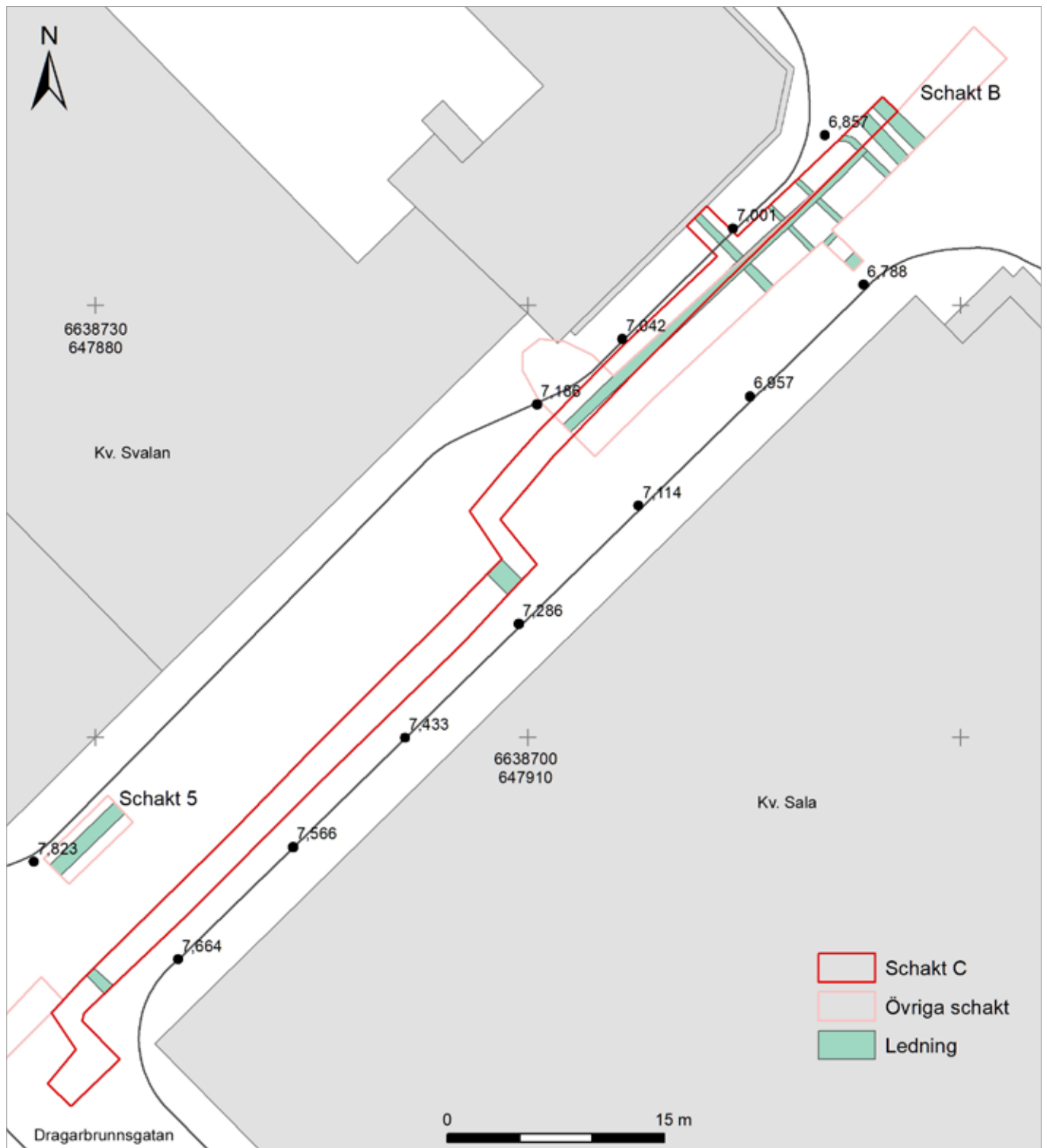
Schakt B 26–40 m

Sträckan 26–32 m innehöll flertalet tätt liggande tvärgående ledningar och kunde inte dokumenteras. Möjliga kulturlager kunde dock skönjas under ledningarna. I den nordöstra schaktkanten syntes endast naturlig lera under de recenta utfyllnadsmassorna. Mellan två ledningar vid ungefär 32–33 m fanns ovan den naturliga leran ett ca 0,3 m tjockt skikt av grus och småsten, som eventuellt var kulturlagerblandat. Lagret syntes ca 1,7 m under markytan. På grund av rasrisken och att botten av schaktet vattenfylldes gick det inte att undersöka gruslagret närmare. Resterande del av schaktet grävdes nattetid för att minimera påverkan på trafiken i Kungsgatan. Denna del övervakades inte då det finns en stor mängd ledningar i Kungsgatan och chansen för att det skulle framkomma några kulturlager var därför mycket liten.

Schakt C – mellan Dragarbrunnsgatan och Kungsgatan

Figur 52. Schakt C grävdes mellan Kungsgatan och Dragarbrunnsgatan. Nästan samtliga arkeologiska objekt framkom i den sydvästra delen av schaktet, som endast korsades av ett fåtal äldre ledningsschakt. Foto mot NÖ, Karin Stenström.

Figur 53. Schakt C med de omgivande schakten B och 5. Punkterna motsvarar inmätta höjdvärden i RH2000 för trottoaren. Skala 1:400.

Schakt C sträckte sig från Kungsgatan till Dragarbrunnsgatan, delvis precis intill schakt B. Syftet med schaktningen i denna del var att lägga ned ny fjärrvärmeledning. I den nordöstra änden av schaktet löpte en längsgående och flera tvärgående ledningar, vilket medförde att området till största del var helt stört ned till den naturliga blåleran (se figur 56). Schaktet skar dessutom genom den

utökade delen av det redan grävda och igenfyllda schakt B. Vid ca 14–16 m utökades schaktet för en servis till kv. Svalan och där fanns kulturlager bevarade. Ungefär halvvägs mellan Kungsgatan och Dragarbrunnsgatan gjorde schaktet en skarp sväng och grävdes tvärs över Vaksalagatan precis intill de ledningar för fjärrkyla som lades ned i samband med schaktningsövervakningen 2008. Den syd-

västra delen av schaktet innehöll endast ett fåtal tvärgående ledningsdragningar och rymde nästan samtliga av de i schaktet påträffade arkeologiska objekten.

Schaktet mätte omkring 2,5–3,5 m i bredd i toppen och ca 1,4–2 m i botten. Dess djup mätte 1,4–2,1 m från trottoarens övre kant och schaktets totala längd motsvarade ca 89 löpmeter. I hela schaktet

bestod den översta stratigrafien av ca 0,4 m trottoar/asfalt och därunder 0,5–1,3 m tjocka recenta utfyllnadsmassor. Sammanlagt framkom 42 arkeologiska objekt i schaktet, vilka benämns C:1-C:42. Dessa utgjordes främst av minst tre olika byggnader (hus 2–4), varav en daterades till medeltid, en stensyll till vad som tolkades vara ett plank och äldre gatu-beläggningar. En fortsättning på dräneringsrännan i schakt B kunde också dokumenteras, men även enstaka spridda objekt.

Kontext	Kontexttyp	Fynd/prov	Sektion/planritning	Fas	
C:1	Stolphål		Plan fig. 56	-	
C:2	Dräneringsränna		Plan fig. 56	Fas 4	
C:3	Syll?	Hus 3?	Plan fig. 56	(Fas 2)	
C:4	Konstruktionslager				
C:34	Tröskelsten		Plan fig. 59	Fas 5	
C:35	Stolpe				
C:32	Stensyll				
C:33	Träggolv	Hus 2		Fas 4	
C:40	Lager				
C:41	Konstruktionslager	Hus 2	Plan fig. 60	Fas 4	
C:42	Träsyll?				
C:12	Stensamling		Plan fig. 62	-	
C:13	Störrar			-	
C:5	Plint	Hus 3		PD4	Fas 2
C:6	Fundament			PD5	
C:7	Plint			PD6	
C:8	Plankrest				
C:9	Träsyll?			PD7	
C:10	Träsyll?				
C:11	Plint?				
C:14	Planka			Fnr 12 & 45 (lager under planka)	
C:15	Plint?				
C:17	Konstruktionslager				
C:18	Konstruktionslager				
C:19	Konstruktionslager				
C:20	Lager				

Kontext	Kontexttyp	Fynd/prov	Sektion/planritning	Fas
C:21	Trästycke	Hus 3?	Plan fig. 63	Fas 2
C:22	Plint?			
C:23	Stolpe			
C:16	Stock?			
C:24	Trästycke			
C:25	Kluvor			
C:26	Kluva			
C:27	Planka			
C:28	Konstruktionslager			
C:29	Konstruktionslager			
C:30	Konstruktionslager			
C:31	Kluva			
L11 & L30	Lager		S16	Recent
L28-L29	Lager			Fas 5
L17, L27	Lager			Fas 4-5
L5-L10, L26	Lager			-
C:11 (L18)	Plint	Hus 3		Fas 2
L2-L4, L12-L16, L19-L25	Lager	Fnr 50 (L19)		(Fas 1)
L1	Lager			
C:37	Plankor		Plan fig. 68	Recent
C:39	Stensyll	Hus 4		Fas 4-5
C:36	Stenläggning			
C:38	Stenläggning			
L34	Lager		S17	Recent
L31-L33	Lager	Fnr 40 (L32)		Fas 4

Figur 54. Sammanställning av samtliga kontexter i schakt C med relaterade fynd/prover och i vilka sektioner/planritningar som dessa kontexter presenteras. Fasindelningen utgörs av fas 1: före 1310, fas 2: 1310-1500, fas 3: 1500-1650, fas 4: 1650-1750, fas 5: 1750-1960. Fas 1-3 motsvarar tiden innan stadsregleringen. Parenteser runt faser markerar mer osäkra tolkningar.

Själva schaktningsarbetet utfördes inte sammanhängande från ena änden av schaktet till den andra, utan schaktningen påbörjades vid schaktets ungefärliga mitt, där en ca 24 m lång sträcka (ungefärligen motsvarande sträckan 41–65 m) grävdes ned till planerat djup, varefter botten täcktes med markduk och singel. Sedan gjordes ett avbrott i schaktningsarbetet som senare i stället återupptogs närmast Kungsgatan. När schaktningsarbetet nådde fram till den redan grävda sträckan hade det beslutats att botten av schaktet behövde en starkare lutning längs en ca 14 m lång sträcka, varför

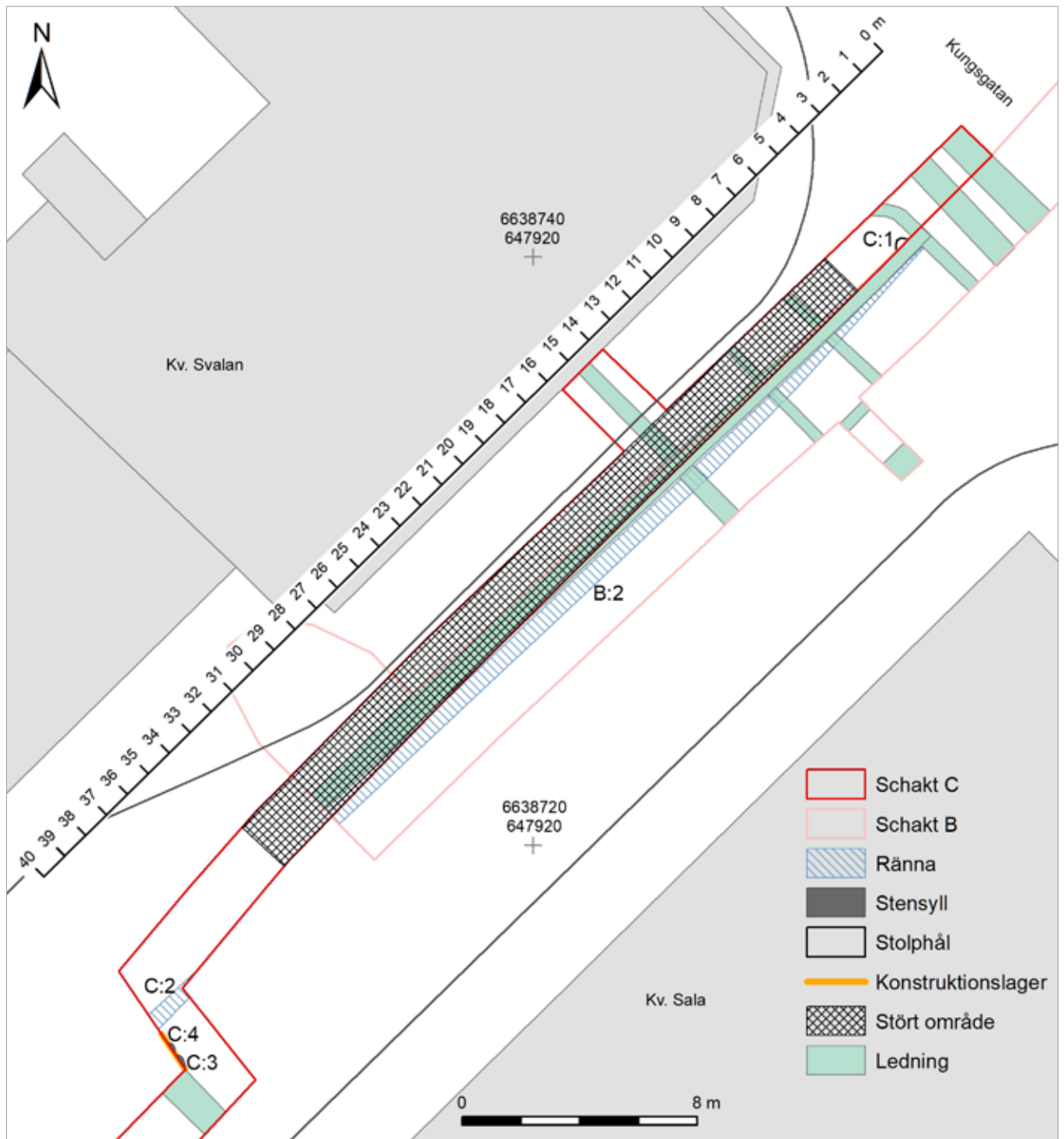
singel och markduk avlägsnades och en sluttande botten grävdes. Därefter grävdes den sista sträckan fram till Dragarbrunnsgatan.

På grund av att den första delen av schaktet grävdes vid två omgångar med flera veckors mellanrum är relationerna mellan de olika påträffade konstruktionerna osäkra i denna del. 34 av de 42 arkeologiska objekt som påträffades i schaktet framkom inom denna sträcka.

Nedan redovisas framkomna arkeologiska objekt och lager uppdelat i sträckor från Kungsgatan till Dragarbrunnsgatan.

Figur 55. Den nordöstra delen av schakt C var nästan helt störd av ledningsschakt och tidigare markarbeten. Foto mot SV, Karin Stenström.

Figur 56. Den nordöstra delen av schakt C. I denna del framkom fyra arkeologiska objekt (C:1-C:4), där C:2 utgjorde fortsättningen på dräneringsrännan som syntes i schakt B (B:2). Större delen av schaktet var helt stört av ledningsdragningar. Skala 1:200.

Schakt C 0–34 m

Den nordöstra änden av schaktet var helt störd av äldre ledningschakt, men vid ca 4–5 m framkom ett tunt skikt av kulturlager ca 1,6 m under markytan. Detta kulturlager utgjordes av gödselblandad lera och innehöll mycket ris och pinnar. Det mätte ca 1,5x1 m i ytan och var endast några centimeter tjockt. I kanten av kulturlagret framkom resterna

av ett stenskött stolphål (C:1) som var skuret av ledningar åt alla håll utom sydväst.

Därefter var schaktet stört fram till ca 34 m, förutom i den servis som vid ett senare tillfälle grävdes i trottoaren mot kv. Svalan (figur 56). Servisen mätte ca 3x2 m och grävdes runt ett skadat eternitrör som gick in till fastigheten. I servisschaktet fanns

även flera ledningar som löpte i samma riktning som trottoaren. Här framkom ett ca 0,3 m tjockt kulturlager öster om eternitröret, på ett djup av ca 1,2 m under markytan. Kulturlagret bestod av gödselblandad lera som innehöll träflis och tegelkross. Därunder fanns infiltrerad lera ned till schaktets botten som var på 1,55 m djup.

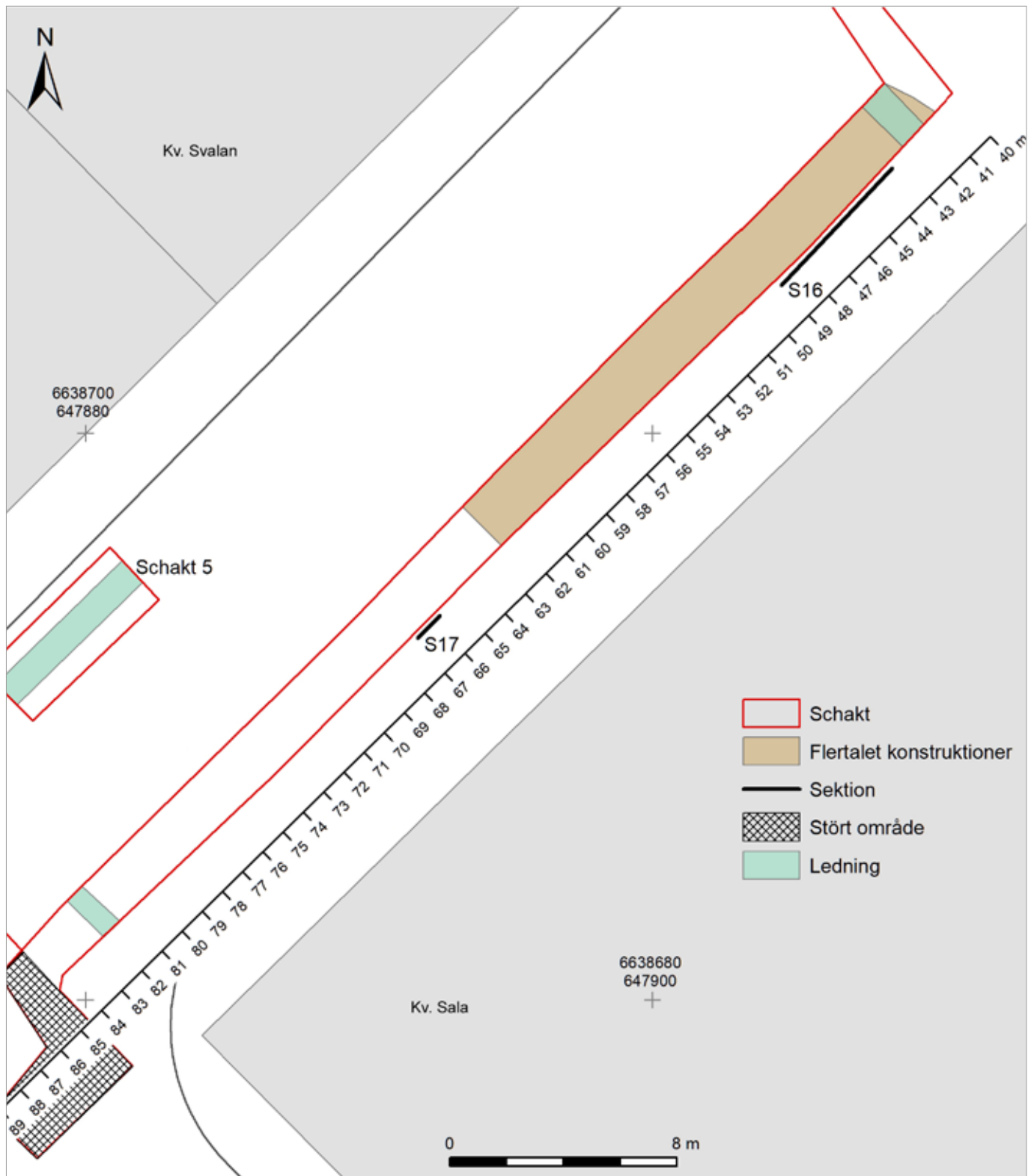
Schakt C 34–41 m

Längs hela denna sträcka fanns i botten av schaktet ett bevarat kulturlager bestående av gödselblandad grå lera med inslag av tegel, träflis, småsten, djurben och näver. Detta lager framkom ca 1,6 m under markytan. Där schaktet gjorde en skarp sväng för att korsa Vaksalagatan kunde toppen av en stenfylld dräneringsränna dokumenteras (C:2). Denna utgör sannolikt samma ränna som i schakt B (figur 56). Här mätte rännan 0,75 m i bredd i toppen och var fylld av omkring 0,2 m stora stenar. Träfodringen syntes endast som nedbrutet trä i norra kanten.

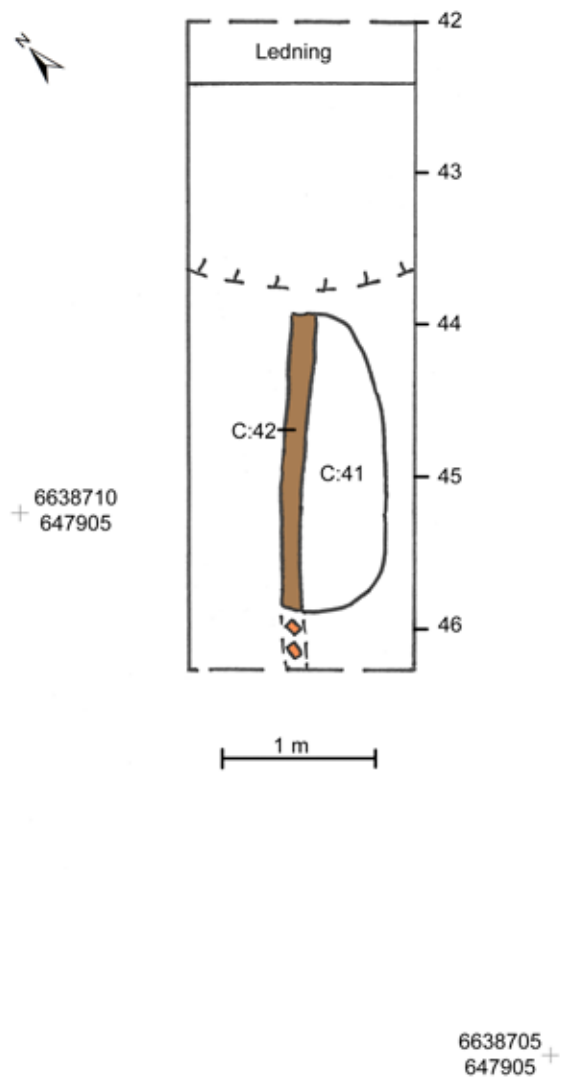
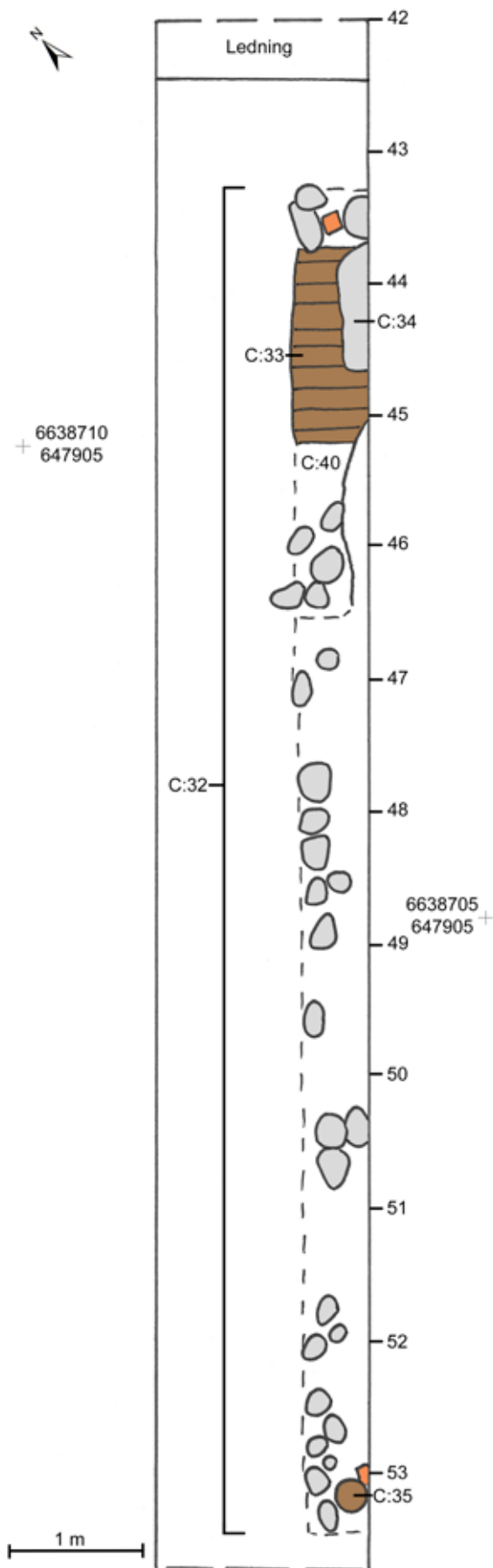
I den sydvästra schaktkanten, under ledningarna för fjärrkyla, kunde delar av en möjlig stensyll (C:3) observeras (figur 57). Syllen bestod av två stenar, 0,22–0,3 m stora, som framkom ca 1,25 m under markytan. Den större stenen var delvis täckt av singel och kan ha rubbats under schaktningsarbetena år 2008. Just denna del av 2008 års schakt övervakades inte då sträckan grävdes nattetid. De båda stenarna låg på ett ca 0,15 m tjockt konstruktionslager av grå lera med inslag av murbruk (C:4). Därunder fanns ett ca 0,05 m tjockt skikt av trä eller träflis samt ett ca 0,05 m tjockt lerlager, som också kan ha ingått i konstruktionen. Troligen är dessa byggnadsrester äldre än 1600-talets stadsreglering och kan höra samman med hus 3 som framkom i efterföljande sträcka.

Figur 57. Den möjliga stensyllen (C:3) med konstruktionslager av lera (C:4) syntes direkt under en fjärrkylaledning. Foto mot SV, Karin Stenström.

Figur 58. Den sydvästra delen av schakt C. I denna del framkom 38 arkeologiska objekt (C:5-C:42), samtliga inom det område som i planen är markerat med brunt ("Flertalet konstruktioner"). Detaljerade planer över de arkeologiska objekten följer nedan. Skala 1:200.

Figur 59 (t.v.). Den första nivån av arkeologiska objekt som framkom längs sträckan 41–54 m, ca 1,5 m under markytan. Dessa utgjordes av syllen till ett förmodat plank (C:32) med tillhörande tröskelsten (C:34) och stolpe (C:35), samt ett trägolv (C:33) och ett lager av rödbränd lera (C:40) under bränd rase-ring. Skala 1:50.

Figur 60 (t.h.). E andra nivå med arkeologiska objekt framkom då den nordöstligaste delen av sträckan schaktades något djupare. Här påträffades en klack av lera (C:41) och en trolig träsyll (C:42) framkom. Dessa hörde sannolikt ihop med trägolvet C:33 och utgjorde tillsammans hus 2. Skala 1:50.

Schakt C 41–54 m

Sträckan 41–54 m utgör den del av schaktet som grävdes allra först och i vilken schaktning återupptogs flera veckor senare för att gräva en sluttande botten. På grund av sluttningen och uppehållet i arbetet är några relationer osäkra. En sektion upprättades över sträckan ca 43–49 m (se figur 67).

Väster om fjärrkylarören framkom en rad med syllstenar (C:32) ungefär 1,5 m under markytan. Syllstensraden var ca 10 m lång och sträckte sig mellan ca 43,5–53,5 m och låg parallellt med Vaksalagatan (figur 59). Syllstenen har troligen inte ingått i en byggnad, utan har snarare utgjort fundament till ett plank. Då Vaksalagatan breddades under 1900-talet är det möjligt att konstruktionen har en relativt ung datering. I den sydöstra schaktkanten, vid ca 49–51 m, syntes en stor sten (C:34), vilken kan ha fungerat som tröskelsten för en öppning i planket. I den sydvästra änden av syllstenen kunde en stående stolpe (C:35) dokumenteras. Denna stolpe har möjligen ingått i planket.

Inom sträckan framkom under det troliga planket delar av flera bebyggelseämningar. Hur dessa hörde samman var svårt att avgöra, då det inte gick att följa konstruktionerna stratigrafiskt vid schaktningen samtidigt som de olika konstruktionsnivåerna låg mycket tätt. Sannolikt rörde det sig om minst två olika byggnader.

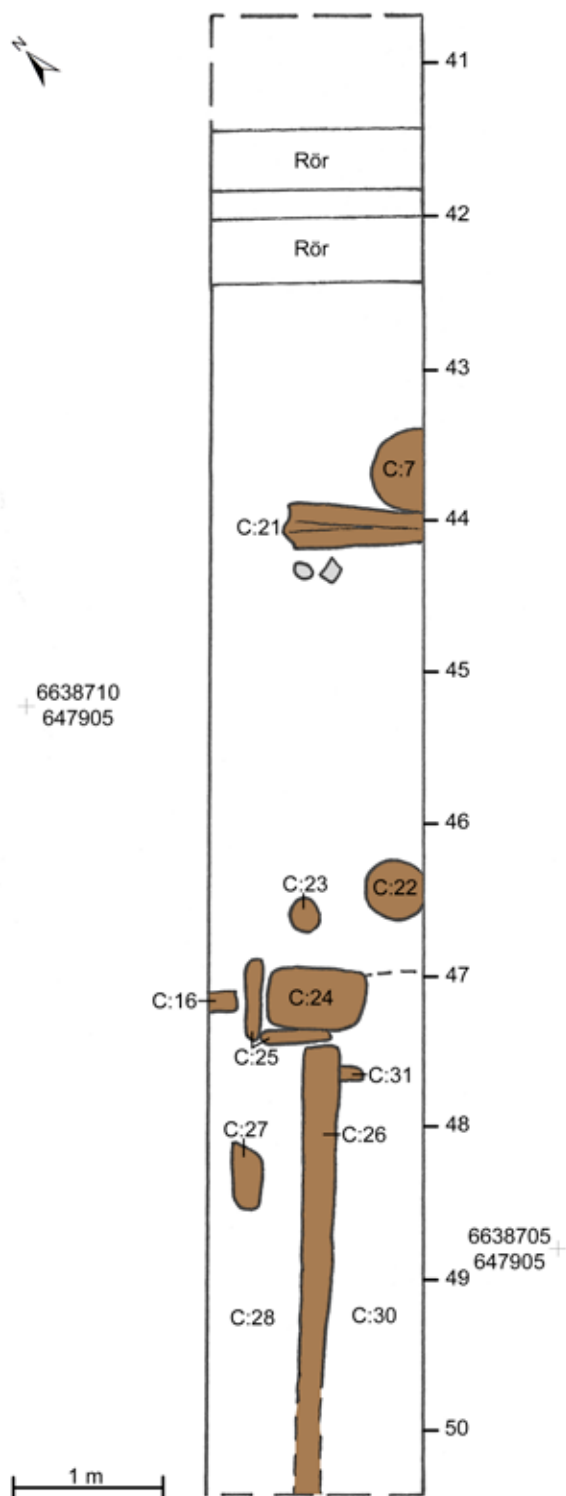
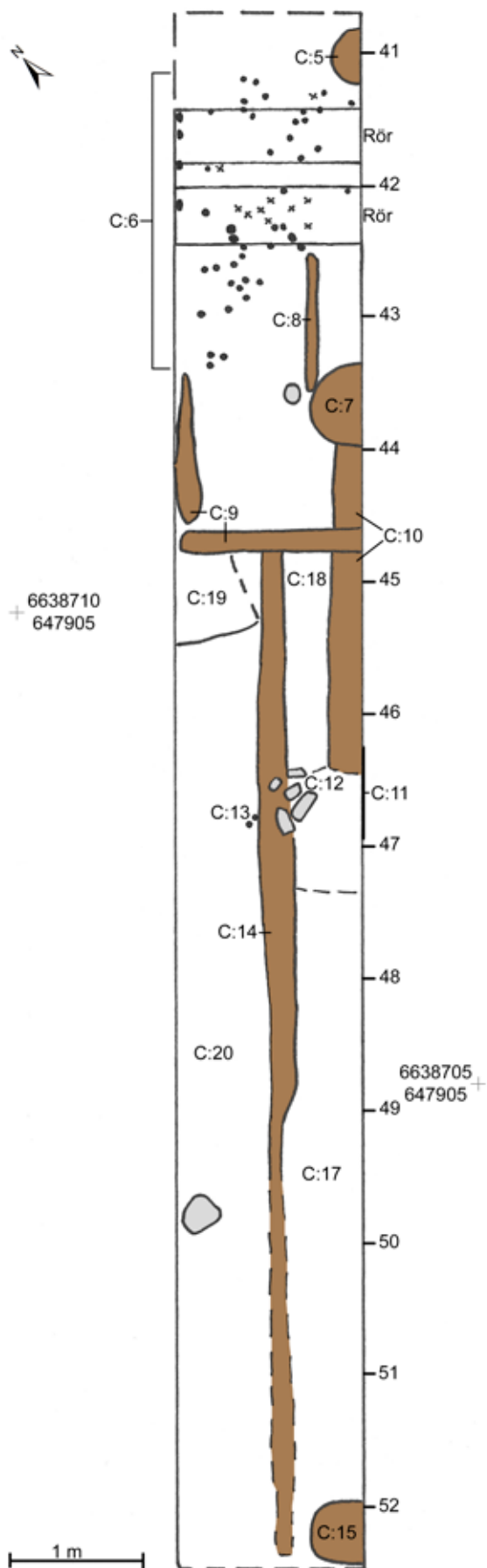
Hus 2

Syllstenarna C:32 till det möjliga planket var lagda på ett ojämnt bränt raseringslager och på en förhöjd yta under tröskelstenen (C:34) fanns delar av ett bränt trägolvet (C:33) bevarat. Golvplankorna sträckte sig vinkelrätt i schaktet och fortsatte in i den sydöstra schaktkanten. Golvet gick inte att följa vid fortsatt schaktning, men har sannolikt haft en större utbredning. Precis intill golvet observerades ett område med rödbränd lera (C:40). Under golvet fanns en klack med lera (C:41) samt en trolig träsyll (C:42) som sannolikt varit del av samma huskonstruktion (figur 59 och 60). Inga fynd framkom i anslutning till konstruktionerna, men baserat på byggnadens läge och golvplankornas riktning är det troligt att byggnaden är anpassad efter det reglerade gatunätet och därmed uppförts efter 1650.

När dessa kontexter hade dokumenterats täcktes botten av schaktet, varefter schaktningen återupptogs först flera veckor senare.

Figur 61. Första nivån av konstruktioner längs sträckan 41–54 m framkom ca 1,5 m under markytan och utgjordes av syllstenarna till ett troligt plank (C:32). Foto mot SÖ, Joakim Kjellberg.

Figur 62 (t.v.). Den tredje nivån av arkeologiska objekt som framkom längs sträckan 41-54 m, på ca 1,6 m djup. Dessa omfattade olika lager och konstruktionsdelar i trä, som troligtvis utgjort en huslänga med flera rum (hus 3). C:6 utgjorde ett pålat fundament, där de bevarade pålarna är markerade med prickar och hålen efter uppryckta pålar är markerade med kryss. Plinten C:11 syntes endast i schaktkanten. Skala 1:50.

Figur 63. (t.h.). Den fjärde nivån av arkeologiska objekt som framkom längs sträckan 41-54 m, på ca 1,65-1,7 m djup. Dessa utgjordes främst av liggande trädelar och konstruktionslager som troligtvis utgjorde del av samma huslänga som i figur 62. Skala 1:50.

Hus 3

Vid fortsatt schaktning framkom flertalet plintar på linje i den sydöstra schaktkanten, samt ett pålat fundament och två nivåer av liggande plankor, stockar och kluvor i schaktet (figur 62 och 63). Åtminstone den övre av dessa konstruktionsnivåer verkar ha utgjort en huslänga med minst två rum, där plintarna motsvarade byggnadens sydöstra begränsning.

Plintarna utgjordes av två välbevarade kraftiga kubbar (C:5 och C:7) samt tre möjliga förmultnade eller delvis borttagna plintar (C:11, C:15 och C:22). Den möjliga plinten C:11 syntes endast i schaktkanten (se figur 67) precis intill C:22 och kan ha utgjort del av samma plint eller olika generationer av plintar på platsen. Plintarna påträffades ca 1,45–1,7 m under markytan längs en ca 11,5 m lång sträcka. Kring plinten C:5 fanns obarkade kluvna käppar bevarade, som troligen fungerat som skoning. En dendrokronologisk analys kunde genomföras på de två välbevarade plintarna (C:5 och C:7), vilka visade sig komma från samma ek som fälldes under vintern 1328/1329.

Mellan plintarna C:5 och C:7, direkt under de korsande fjärrkyllarören, framkom ett fundament av en stor mängd tätt nedstuckna pålar (C:6), ca 1,55 m under markytan. Tyvärr schaktades större delen av pålarna bort utan arkeologers närvaro, men de kvarstående pålarna och hålen efter flera uppryckta pålar kunde dokumenteras. De bevarade pålarna sträckte sig längs en drygt två meter lång sträcka och upptog till största del hela schaktets bredd. Troligen har detta fundament ingått i samma byggnad som plintarna. Vilken typ av konstruktion pålarna fungerat som fundament för gick inte att avgöra, då inga överliggande konstruktioner var bevarade. Möjligen skulle det dock kunna röra sig om ett fundament till en spis/ugn. Vid rensning bland de delvis bortschaktade pålarna påträffades en laggstav (fnr 47) och ovanlädret till en medeltida remsko (fnr 59). Då pålarna var nedstuckna genom flera lerlager gick det dock inte att bestämma fyndens egentliga kontext.

Samtliga konstruktioner som framkom inom sträckan och som till största del sannolikt ingick i byggnaden dokumenterades i två nivåer, där den övre nivån motsvarade omkring 1,6 m djup (med undantag av C:15 som framkom på ca 1,45 m djup) och den undre nivån ca 1,65–1,7 m djup (figur 62 och 63).

Mellan plintarna C:7 och C:22 observerades ett begränsat område med helt nedbrutet trä (C:10), som kan ha utgjort en träsyll till byggnadens yttervägg. Mellan plintarna C:22 och C:15 fanns istället ett område som begränsades av en plank (C:14), som innehöll grov sand med spridda upp till 0,2 m stora stenar (C:17). I sektionen syntes tätt liggande stenar (L24) (se figur 67). Möjligen utgjorde stenarna i sektionen syll för ytterväggen i denna del och sanden kan i sin tur ha fungerat som isolering.

Strax sydöst om plinten C:7 fanns en tvärgående och en längsgående stock (C:9). Den tvärgående stocken kan möjligen ha fungerat som syll för en innervägg. En dendrokronologisk analys kunde genomföras av denna stock, vilken visade på en datering till vintern 1317/1318, dvs. 11 år äldre än de daterade plintarna. Nordöst om plinten C:7 fanns en ensam starkt förmultnad plank (C:8) som också kan ha ingått i huskonstruktionen.

Ovan plankan C:14 fanns en samling med skarpkantade stenar (C:12) med oklar funktion. Strax intill framkom också två stående stölar (C:13).

Upp mot syll (C:9) och plankan C:14 fanns två lager med lera (C:18 och C:19). Gränsen var diffus mellan de båda lagren och sannolikt utgjorde de ett och samma lager, som möjligen har fungerat som underlag för ett borttaget golv. Under lera framkom ett mycket kompakt lager av lerblandad träflis (C:20).

I lagret direkt under plankan C:14 påträffades både en skärva av nästanstengods (fnr 12) av Siegburg-typ och flera glasskärvor av en Aldrevandin-bägare (fnr 45). Dessa fynd kan dateras till 1285–1500 (Bäck & Roslund 2017, s. 70) respektive 1280–1350 (Baumgartner & Krueger 1988).

Figur 64 (t.v.). Den möjliga huslängan som framkom i schaktet bestod troligtvis av åtminstone två rum. Till höger i bild syns en tvärgående stock (C:9) som kan ha fungerat som syll för en innervägg. I schaktets bakre kant syns en av flera kraftiga plintar (C:7) som huslängan troligen är byggd på. Foto mot SÖ, Malin Lucas.

Figur 65 (t.h.). Ett lager av ljus sand med spridda stenar (C:17) var tydligt avgränsat av en plankan (C:14). Möjligen utgjorde dessa tillsammans tätning av byggnadens grund. Foto mot NÖ, Malin Lucas.

Under plankan C:14 tog den undre nivån av konstruktioner vid, där plankan C:14 delvis låg direkt ovanpå en kluva (C:26) som sträckte sig i samma linje som plankan (se figur 63). Intill C:26 fanns en diagonalt stående kluva (C:31) som sannolikt fungerat som en stötta.

Vid den nordöstra änden av C:26 framkom flera liggande träbitar, vilka utgjordes av ett kraftigt trästycke (C:24), två kluvor (C:25) samt en del av en stock (C:16) som fortsatte in i den nordvästra schaktkanten. Tillsammans bildade dessa en 90-gradig vinkel mot kluvan C:26. Innanför vinkeln fanns en löst liggande plankan (C:27) med oklar funktion.

Söder om kluvan C:26 fanns ett relativt rent lager av ljusgrå lera (C:29) som i sin tur täckte ett lager av småsten i lerblandad silt (C:30). Ett liknande lager (C:28) fanns också norr om kluvan, och var sannolikt del av samma lager. Dessa steniga lager gick upp mot kluvan C:26 och var tydligt begrän-

sade till området med liggande trä (figur 66). I lager L19 under C:30 framkom en del av botten till ett litet laggkärl (fnr 50).

Strax nordöst om kluvan C:26 stod en stolpe (C:23), vilken hade en oklar relation till huskonstruktionen.

Inom den begränsade yta som schaktet utgjorde var det svårt att avgöra med säkerhet om den nedre konstruktionsnivån var del av hus 3 eller om den utgjorde en separat äldre byggnad. Vad som talar för att det rör sig om en och samma byggnad är att plankan C:14 direkt överlagrade kluvan C:26 som löpte i samma riktning. Dessutom saknades spår av rasing både i plan och sektion. I sektionen (figur 67) syntes endast ett möjligt tramplager (L21) mellan lagren C:30 (L20) och C:17 (L23). Samtidigt skulle de steniga lagren C:28 och C:30 möjligen kunna ha utgjort golvlager i en separat byggnad.

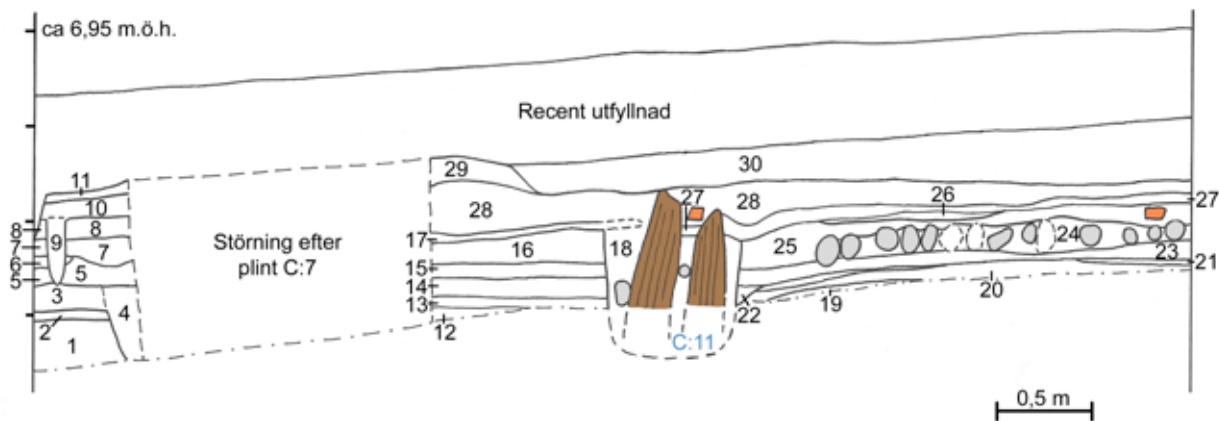
Figur 66. Den understa konstruktionsnivån innehöll framför allt olika delar av liggande trä och lager av naturligt rundade stenar i lerblandad silt (C:28 och C:30). Foto mot NÖ, Malin Lucas.

I sektionen som upprättades över sträckan 43–49 m observerades ett flertal lager, varav några kunde knytas till de i plan dokumenterade arkeologiska objekten (figur 67). L28 utgjordes av ett relativt tjockt raseringslager som troligtvis har täckt syllstensraden till det troliga planket C:32, medan L17 och L27 kan ha utgjort den brända yta som planket byggdes på.

Lager L23 bestod av grov rödbrun sand och är sannolikt samma som den möjliga isoleringen C:17.

L24 som låg direkt ovanpå L23 är troligen del av samma lager, men som infiltrerats av ovanliggande lager. Stenarna som syntes i lagret kan ha utgjort delar av en syll. Det steniga lagret C:30 representerades sannolikt i sektionen av L20. Ett möjligt tramplager (L21) kunde observeras ovan L20.

Ytterligare brandpåverkade lager (L3, L6 och L8) och möjliga tramphorisonter (L2 och L13) kunde dokumenteras i sektionen. Fyllningen efter en uppryckt stör (L9) kunde också observeras.

Figur 67. Sektion (S16) vid ca 43–49 m, mot SÖ. En sträcka på omkring 1,5 m var omrörd i samband med att grävmaskinen avlägsnat plinten C:7. Punktstreckad linje markerar schaktbotten. Skala 1:40. Sektionsbeskrivning:

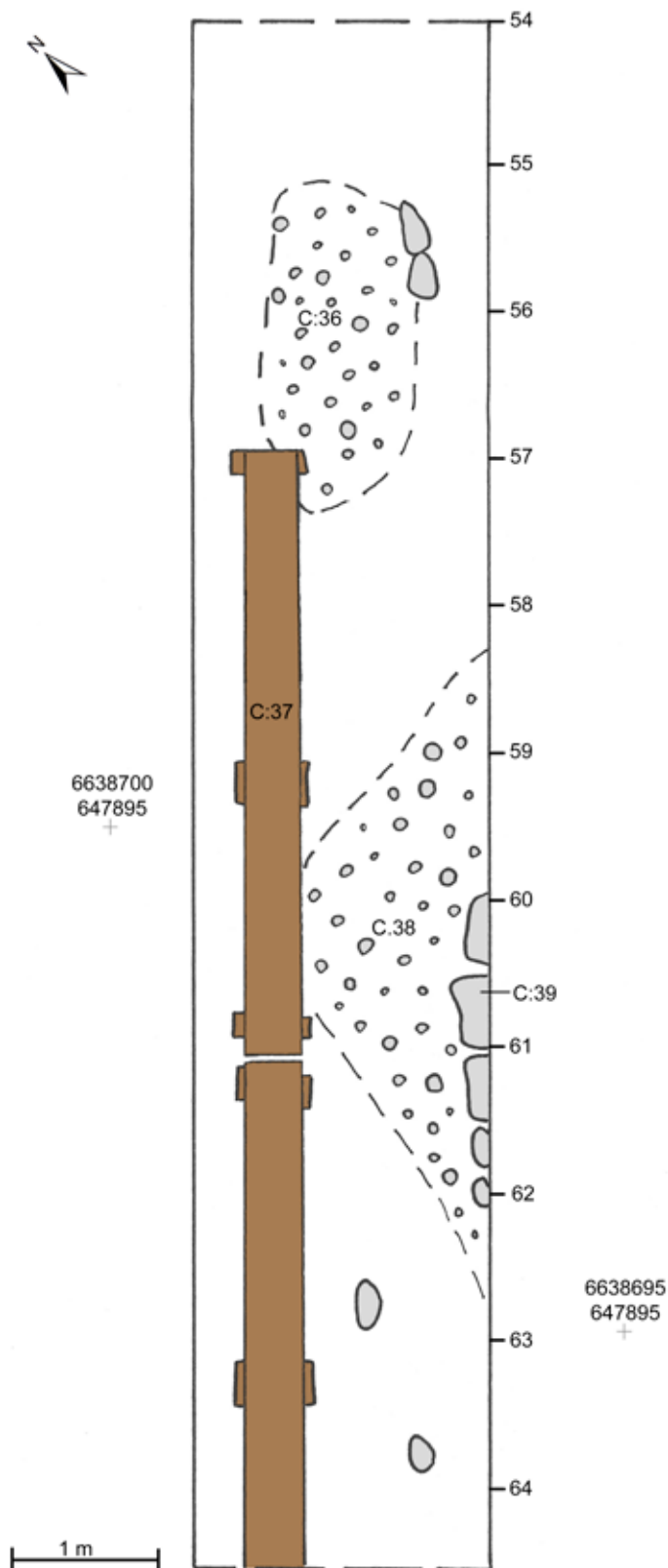
- 1) Möjligt infiltrationsskikt av gråbrun lera med kolstänk, enstaka träbitar och djurben.
- 2) Möjligt tramlager av gödselblandad lera med träflis, eventuellt samma som L13.
- 3) Brandpåverkat lager av lera med inslag av sot, kol, skörbränd sten, tegelkross och småsten.
- 4) Möjlig nedgrävning för plint C:7 med fyllning av mörkbrun smetig lera med inslag av småsten och enstaka kolfragment.
- 5) Relativt ren ljusgrå lera, något sandig, med inslag av enstaka tegelfragment.
- 6) Brandlager av bränd sand, kol och sot.
- 7) Brungrå lera med tegelkross.
- 8) Brandlager av bränd sand, sot och stora bitar sammanhängande kol.
- 9) Uppryckt stör, fyllning av brunt lerblandat grus med inslag av tegelkross och småsten (samma som L10).
- 10) Brunt lerblandat grus med inslag av tegelkross och småsten.
- 11) Troligen recent utfyllnadslager av finkornig beige sand.
- 12) Lerblandad småsten.
- 13) Möjligt tramlager av gödselblandad lera med träflis, eventuellt samma som L2.
- 14) Grov rödgul sand.
- 15) Mörkt gråbrun lera med inslag av träflis och kolfragment.
- 16) Gråbrun lera med litet inslag av grus, träflis, tegelkross och kolfragment. Lite ljusare och mer flammig än L15.
- 17) Brandlager av sot, kol och aska i lera, troligen samma som L27.
- 18) Mörkbrun lera med inslag av träbitar och enstaka sten. Fyllning i nedgrävning för plint C:11.
- 19) Mörkbrun lerblandad träflis.
- 20) Lerblandad småsten, troligen samma som C:30.
- 21) Möjligt tramlager av mörkbrun träflis med inslag av kol.
- 22) Relativt ren ljusgrå lera.
- 23) Grov rödbrun sand, troligen samma som C:17.
- 24) Infiltrerad grov brun sand, troligen övre skikt av L23.
- 25) Mörkbrun lera med inslag av träbitar, kolfragment och tegelfragment.
- 26) Delvis sandblandad ljusgrå grusig lera med litet inslag av kolfragment.
- 27) Brandlager av sot, kol och aska i lera, troligen samma som L17.
- 28) Raseringslager av brun omblandad lera med tegelkross, murbruk, lite träbitar, lite småsten och lite kolfragment.
- 29) Gulbrunt lerblandat murbruk.
- 30) Troligen recent utfyllnadslager av finkornig beige sand.

Schakt C 54–65 m

Vid ca 55–57,5 m påträffades rester av en stenläggning (C:36) i botten av schaktet, ca 1,4 m under markytan. I kanten av stenläggningen observerades ett fåtal något större stenar, vilka möjligen också ingått i konstruktionen (figur 68). Drygt två

meter längre åt sydöst fanns ytterligare ett område med stenläggning (C:38). Båda dessa stenläggningar har troligen varit del av samma gatubeläggning. Stenläggningarna verkade vara lagda på det brändade raseringslager som observerats under den möjliga planksyllen (C:32) inom föregående sträcka. I schaktkanten i anslutning till stenläggningen C:38 kunde fem syllstenar med flat ovansida (C:39) observeras.

Mellan ca 57–78 m sträckte sig flertalet längsgående plankor (C:37) i botten av den nordvästra kanten av schaktet, ca 1,45 m under markytan. Plankorna verkade vara sentida, men då en av plankorna lyftes verkade den inte täcka någon ledning. Troligen utgjorde dessa spont- eller arbetsvirke från 1900-talet, kanske från den tid då Vaksalagatan breddades.

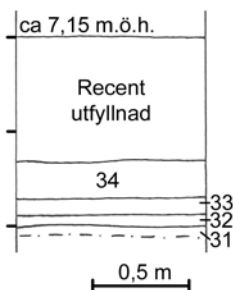
Figur 68 (t.v.). Plan över sträckan 54–64,5 m. Här framkom på ca 1,4 m djup två delar av en stenläggning (C:36 och C:38), en rad med syllstenar (C:39) och recenta plankor (C:37). Skala 1:50.

Figur 69 (t.h.). I botten av schaktet syntes stenläggningen C:38 och de recenta plankorna C:37. Foto mot SV, Joakim Kjellberg.

Schakt C 65–89 m

Längs sträckan ca 65–73 m framkom under de recenta utfyllnadsmassorna ett raseringslager (L33) ca 1,2 m under markytan (figur 70). Därunder fanns ett lager av brun gödselblandad lera (L32). I lagret påträffades en skärva av fönsterglas (fnr 40) med trolig datering till 1600–1700-tal. Längs sträckan ca 69,5–75 m fanns i botten av detta lager en bädd av granris, träflis, halm och slanor som sannolikt utgjort en äldre gatubeläggning. Under den gödselblandade leran framkom inom sträckan 65,5–70 m ett lager av lerblandat grus (L31) som möjligen också fungerat som gatubeläggning. Då risbädden och det lerblandade gruset verkade avlösa varandra är det möjligt att de var samtida. I botten av schaktet, vid omkring 1,4–1,5 m under markytan, fanns ett mycket kompakt lager av grusig gödselblandad lera.

Längs sträckan 78–84 m fanns endast ett kulturlager av grusig gödselblandad lera bevarad i schaktets botten, ca 1,65 m under markytan. Från ca 84 m och fram till schaktets sydöstra ände var schaktet helt stört av äldre ledningsdragningar.

Figur 70. Sektionsskiss (S17) vid ca 65,5–66,5 m, mot SÖ. Sektionsbeskrivning: 31) Möjlig gatubeläggning av grått lerigt grus. 32) Brun mjuk gödselblandad lera med spridda träflis, tegelkross och enstaka småsten. 33) Troligt raseringslager av brun lera med inslag av sand, murbruk, tegelkross och småsten. 34) Troligen recent utfyllnadslager av siltblandat grus. Punktstreckad linje markerar schaktbotten. Skala 1:40.

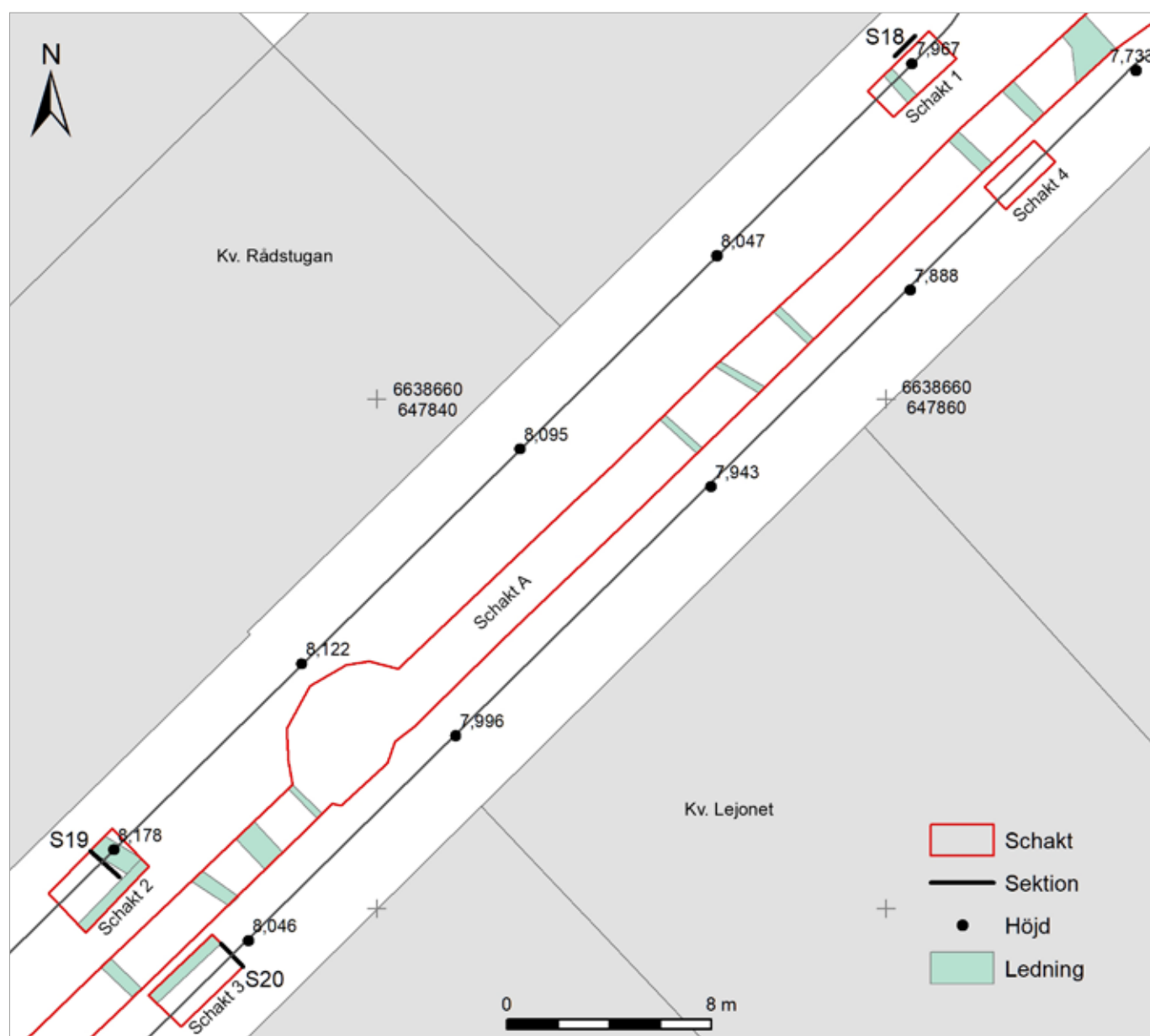

Figur 71. Mot botten av schaktet framkom längs sträckan ca 69,5–75 m en risbädd, som möjligen utgjort fundament för en äldre gatubeläggning. Foto mot NÖ, Karin Stenström.

Schakt 1–5 – schakt för brunnar och ventiler

I anslutning till schakt A grävdes fyra mindre schakt (schakt 1–4) för justering av/nya VA-brunnar. Dessa schakt mätte ungefär 3,5 m i längd och 1,5–2 m i bredd. Schakten uppmätte omkring 2,1–2,5 m i djup från trottoarens övre kant. Schakt 4 innehöll endast recent grus och dokumenterades inte, därav är schaktets placering endast ungefärlig (figur 72).

Ytan mellan schakt 2 och 3 schaktades vid ett senare tillfälle för att kunna lägga ned en fjärrvärmeledning mellan de båda schakten. Den mycket begränsade yta som inte utgjordes av det redan grävda och igenfyllda schakt A innehöll endast recent grus och dokumenterades inte.

Figur 72. Schakt 1–4 grävdes på båda sidor om schakt A. I schakt 1–3 framkom flera arkeologiska objekt och/eller lager. Schakt 4 innehöll enbart recent utfyllnadsmassor av sand och grus. Detta schakt är enbart ungefärligt utritat. Punkterna markerar trottoarens höjd över havet, inmätta i RH2000. Skala 1:250.

Figur 73. Schakt 1 togs upp väster om korsningen Vaksalagatan-Dragarbrunnsgatan. Foto mot NÖ, Karin Stenström.

Schakt 1

Schakt 1 upptogs till stor del av ett tvärgående ledningsschakt. Efter att ledningarna lokaliserats grävdes endast den nordöstra delen av schaktet, motsvarande en yta på ca 1,5x1,5 m. Schaktet grävdes ned till ca 2,5 m under markytan. En sektion kun-

de upprättas över den nordvästra schaktkanten (figur 75), men på grund av schaktets djup är den nedersta delen av sektionen mer schematiskt ritad. Här uppgick de recenta utfyllnadsmassorna till ca 0,7 m i tjocklek. Inga arkeologiska objekt eller fynd observerades i schaktet.

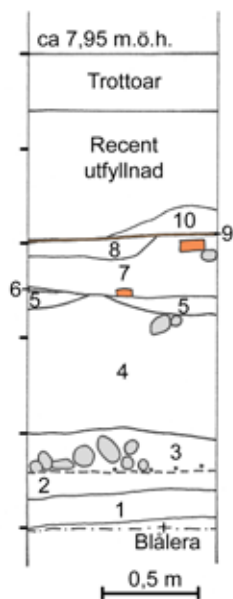
Kontext	Kontexttyp	Fynd/prov	Sektion	Fas
L4-L10	Lager	-	S18	(Fas 2-4)
L2-L3	Möjlig äldre gatunivå	-		(Fas 2)
L1	Lager	-		(Fas 1)

Figur 74. Sammanställning av samtliga kontexter i schakt 1 med relaterade fynd/prover och i vilka sektioner/planritningar som dessa kontexter presenteras. Fasindelningen utgörs av fas 1: före 1310, fas 2: 1310-1500, fas 3: 1500-1650, fas 4: 1650-1750, fas 5: 1750-1960. Fas 1-3 motsvarar tiden innan stadsregleringen. Parenteser runt faser markerar mer osäkra tolkningar.

Under det översta kulturlagret (L10) kunde ett centimetertjockt skikt av liggande trä (L9) dokumenteras. Därunder syntes flera utfyllnadslager av olika sammansättning. Ungefär två meter under markytan fanns ett ca 0,2 m tjockt lager (L3) av grått lerigt grus med upp till 0,15 m stora naturligt rundade stenar. I lagret observerades flera liggande vidjor och kvistar (figur 75 och 76). Därunder fanns ett något tunnare lager av gödselblandat grus med enstaka vidjor mot botten (L2). Möjligen kan dessa

två lager ha utgjort äldre gatunivåer. Mot botten syntes ett infiltrationsskikt (L1) ovan den naturliga blåleran som framkom ca 2,45 m under markytan.

Indelningen i faser var svår att göra i denna del, då inga fynd eller annat daterbart material framkom i schaktet. Faserna är därför en uppskattning i jämförelse med lagerföljden och djup i den närbelägna sektion 6 (se figur 28). Vid sektion 6 upptogs schaktkanten dock av recenta utfyllnadsmassor och dräneringsrännan A:3 ned till ca 6,3 m. ö. h.

Figur 75. Sektion (S18) i schakt 1, mot NV. Sektionsbeskrivning: 1) Infiltrationsskikt av brungrå lera med enstaka träflis, kolstänk och småsten. 2) Möjlig gatunivå bestående av gödselblandat grus med småsten och i botten även enstaka vidjor. 3) Möjlig gatunivå bestående av grått lerigt grus, mot botten flertalet vidjor och kvistar (markerade med prickad linje). 4) Utfyllnadslager av omblandad mycket smetig gråbrun lera med inslag av grus, småsten, tegelkross och kolfragment. Hög fragmenteringsgrad. 5) Mycket kompakt gödsel med enstaka tegelkross och träflis. 6) Ren blålera. 7) Utfyllnadslager av kompakt träflisblandat gödsel med inslag av spridda småstenar och enstaka större djurben. Ställvis fanns skikt av bark och enstaka kvistar. 8) Kompakt grå lera med träflis, tegelkross, kolstänk och enstaka större stenar. 9) Centimetertjockt skikt av trä. 10) Brungrå lera med klumpar av grå lera, enstaka småsten och tegelkross. Punktstreckad linje markerar schaktbotten. Skala 1:40.

Figur 76. Mot botten av schakt 1 observerades flertalet vidjor och kvistar i lager L2 och L3, vilka möjligen indikerar äldre gatunivåer. Tumstocken motsvarar en meter. Foto mot SV, Karin Stenström.

Figur 77. Malin Lucas handrensar i schakt 2. Foto mot SV, Karin Stenström.

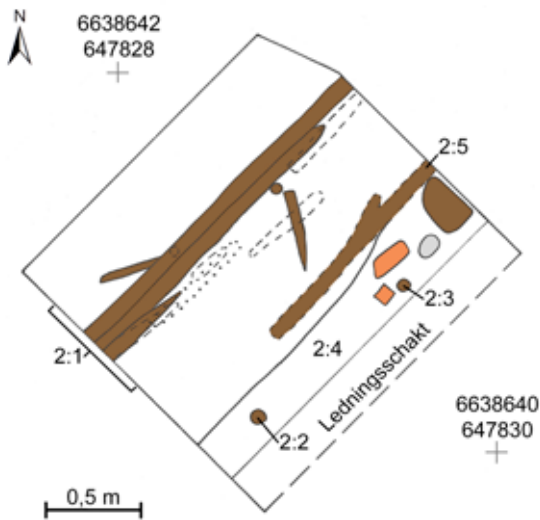
Schakt 2

Även schakt 2 upptogs till stor del av lednings-schakt, både tvärgående och längsgående, där endast en yta motsvarande ca 1,8x1,6 m kunde undersökas. Schaktet grävdes ned till ca 2,2 m djup, utan att nå den naturliga leran. Kulturlager framkom ca 0,9 m under markytan. Sammanlagt påträffades sju arkeologiska objekt (benämnda 2:1–2:7) och 12 fynd i schaktet. De arkeologiska

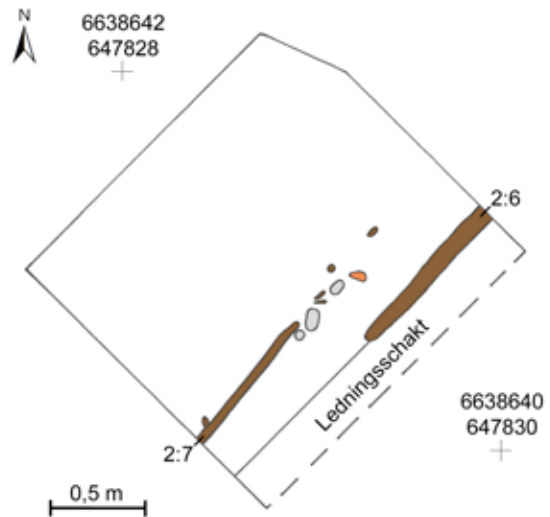
objekten utgjordes av minst två olika hägnader, ett raseringslager och olika trädelar, eventuellt efter en byggnad. Plandokumentationen av de arkeologiska objekten presenteras uppdelat i två figurer efter vilka djup som de framkom på, motsvarande ca 1,5–1,6 m (figur 79) respektive ca 1,7–1,85 m (figur 80).

Kontext	Kontexttyp	Fynd/prov	Sektion/plan	Fas/datering
2:1	Hägnad	Fnr 2 (precis under) PD9.	Plan fig. 79	(Fas 3)
2:2	Stör			Fas 3–4
2:3	Stör			Fas 3–4
2:4	Rasering			(Fas 3)
2:5	Planka?	Fnr 15 (precis under)		
2:6	Stock		Plan fig. 80	(Fas 3)
2:7	Hägnad			Fas 2–3
2:4 (L9)	Rasering		S19	
L7-L8	Lager	L7: fnr 34. L8: fnr 13, 14, 28, 32 & 42.		(Fas 3)
L5-L6	Lager			
L1-L4	Lager	Fnr 16, fnr 17 (L3?)		Fas 2–3

Figur 78. Sammanställning av samtliga kontexter i schakt 2 med relaterade fynd/prover och i vilka sektioner/planritningar som dessa kontexter presenteras. Fasindelningen utgörs av fas 1: före 1310, fas 2: 1310–1500, fas 3: 1500–1650, fas 4: 1650–1750, fas 5: 1750–1960. Fas 1–3 motsvarar tiden innan stadsregleringen. Parenteser runt faser markerar mer osäkra tolkningar.

Figur 79 (t.v.). Plan över de arkeologiska objekt i schakt 2 som framkom på omkring 1,5–1,6 m djup. Dessa utgjordes av resterna efter en hägnad (2:1), två störar (2:2 och 2:3), ett raseringslager (2:4) och en plank (2:5). Trä som tolkades tillhöra hägnaden framkom på flera nivåer, där den översta nivån är ifyllt med brun färg, den mellersta nivån är markerad med streckade linjer utan fyllning och den nedersta nivån är markerad med prickad linje utan fyllning. Skala 1:40.

Figur 80 (t.h.). Plan över de arkeologiska objekt i schakt 2 som framkom på omkring 1,7–1,85 m djup. Dessa utgjordes av en trästock (2:6) och resterna av en hägnad (2:7)

Det översta kulturlagret utgjordes av ett gödselblandat utfyllnadslager som sträckte sig från 0,9 till 1,1 m djup, varvid ett ca 0,1 m tjockt heltäckande skikt av grus och småsten tog vid. Därunder fanns ytterligare ett gödselblandat utfyllnadslager som sträckte sig ned till omkring 1,3 m djup. Dessa lager dokumenterades inte i en sektionsritning då den enda schaktkant i vilken lagren fanns bevarade var ostabil och befann sig under trottoaren där fotgängare kontinuerligt passerade. Resterande lager som framkom i schaktet dokumenterades i sektion 19 (figur 82).

Vid ungefär 1,5 m under markytan framkom den första tydliga konstruktionen, vilken utgjordes av resterna av en hägnad (2:1) som löpte parallellt med Vaksalagatan (figur 79 och 81). Hägnaden var uppbyggd av stående störor med liggande virke mellan. Tre nivåer av trä kunde urskiljas vid schakt-

ningen, som antingen var del av samma hägnad eller olika generationer av hägnader. De liggande delarna mätte tillsammans drygt 0,1 m i höjd. En tydlig skillnad i lagersammansättning kunde observeras på var sida om hägnaden (se figur 82), med ett brunt gödselblandat träflislager innehållandes bland annat pinnar och bark (L8) söder om hägnaden och ett mörkt brungrått gödselblandat lager med endast spridda fragmentariska träflis (L7) norr därom. I toppen av L8 fanns ett upp till 0,1 m tjockt skikt av nästan ren bark och träflis, som möjligen är resultatet av verksamhet på platsen. Fynd påträffades i båda lager, bestående av en navare (fnr 34) i L7 och en skärva av ett glaskärl, en järnspik och en bit sintrad lera (fnr 42, 32 och 28) i L8. Under hägnaden framkom flera skärvor av rödgods; två med invändig blyglasyr av okänd kärlform (fnr 2 och 13) och en skärva av oglaserat gods (fnr 14). Dateringen av dessa fynd är oklar.

Figur 81. Hägnaden 2:1 var delvis välbevarad. Foto mot V, Karin Stenström.

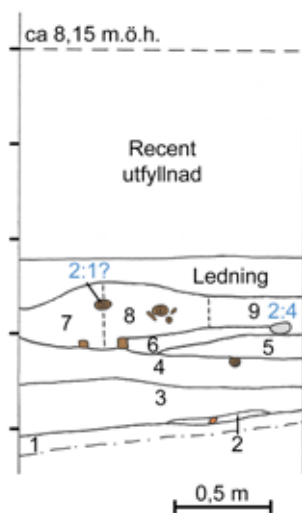
Ungefär 0,8–0,9 m sydöst om hägnaden framkom två störor (2:2 och 2:3) på ungefär samma djup. Under störrarna framkom på ca 1,55 m under markytan ett smalt stråk med raseringsmaterial (2:4) intill ett ledningsschakt. Raseringen innehöll bränt trä i nordvästlig-sydöstlig riktning, stora bitar tegel, stenar, sot, kol och aska. Detta utgjorde möjligen rester av en brunnen byggnad som stått på platsen. Något djupare påträffades en plank (2:5) och ytterligare något djupare låg en stock (2:6). Åtminstone plankan skulle kunna ha ingått i den möjliga byggnaden. Direkt under plankan framkom en skärva av yngre rödgods som utgjort del av en kruka eller gryta (fnr 15).

Resterna av ytterligare en hägnad (2:7) påträffades ca 1,85 m under markytan, vilken löpte i samma riktning som hägnaden 2:1 (figur 80). Möjligen har hägnaden utgjorts av ett flätverk, då det ställvis fanns små pinnar intill det bevarade träet. Främst sydöst om rundstaven fanns flera stenar och tegelbitar som kan ha utgjort stöd för hägnaden. I det omgivande kulturlagret (L3?) framkom en skärva

av yngre rödgods, som möjligen utgjorde krukmarkeriavfall, och en skärva av stengods (fnr 16 och 17). Stengodsskärvan kan troligtvis dateras till ca 1500.

De lager som framkom i den nedre delen av schaktet utgjordes av olika gödselblandade kulturlager av varierande tjocklek samt ett begränsat område med aska, sot och tegel (L2) mot schaktets botten (figur 82). Schaktet grävdes inte ned till den naturliga leran. En del av en tumvante i läder (fnr 60) påträffades vid schaktningen, men denna kunde inte knytas till ett specifikt lager.

Förekomsten av yngre rödgods i kulturlagren talar för att de flesta av konstruktionerna anlagts efter 1550. Samtidigt låg samtliga arkeologiska objekt under minst 0,4 m tjocka utfyllnadslager, som möjligen är relaterade till anläggandet av Vaksalagatan, vilket då tyder på att de arkeologiska objekten i schaktet skapats före regleringen. Troligen kan majoriteten av de framkomna lämningarna i schakt 2 därmed knytas till fas 3 (1500–1650).

Figur 82. Sektion (S19) i schakt 2, mot NÖ. Sektionsbeskrivning: 1) Relativt ren gödsel. 2) Brandlager av sot, aska, tegelkross och småsten. 3) Utfyllnadslager av kompakt gödselblandad lera med inslag av grus, fragmentarisk träflis, enstaka tegelkross och djurben. 4) Utfyllnadslager av något gödselblandad lera med litet inslag av grus, träflis, tegelkross, kalkfläckar och djurben. 5) Som L4, men med något mer gödsel. 6) Gödselblandad träflis med låg fragmenteringsgrad, med inslag av bark och lite tegelkross. 7) Gödselblandad lera med inslag av fragmentarisk träflis. 8) Gödselblandad lera med inslag av träflis, tegelkross, kolfragment, enstaka sten och kalkfläckar. Mer kompakt och mer träflis än L7. 9) Raseringslager av gödselblandad lera med inslag av sten, bränt trä, aska, kolfragment och tegelkross. Punktstreckad linje markerar schaktbotten. Skala 1:40.

Figur 83. Malin Lucas övervakar vid grävning av schakt 3. Foto mot SV, Karin Stenström.

Schakt 3

I schakt 3 begränsades den undersökta ytan till ca 1,8x1,2 m av en längsgående ledning och av att recent grus och sten trillade ner i schaktet. Schaktet grävdes till ett djup av ca 2,1 m under markytan,

utan att nå ned till den naturliga leran. De recenta utfyllnadsmassorna i toppen av schaktet uppmätte en tjocklek på ca 1,5 m. Sammanlagt kunde två arkeologiska objekt (3:1–3:2) dokumenteras, vilka utgjordes av störrar och en plank. I schaktet påträffades även 14 fynd (figur 84).

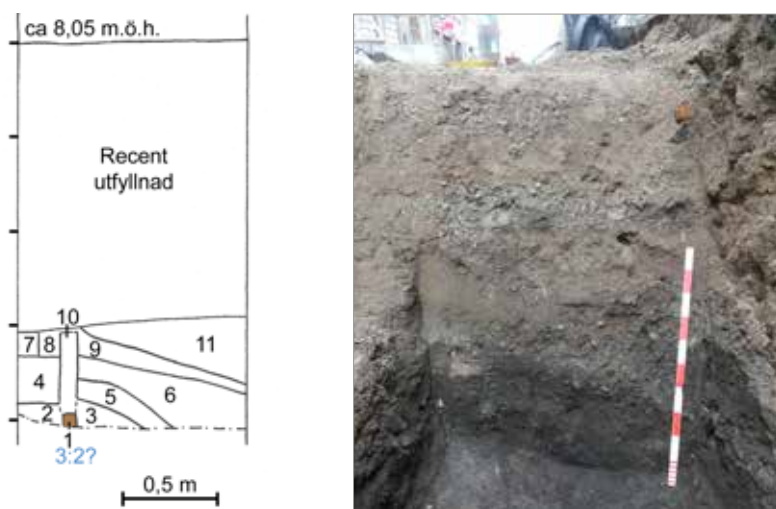
Kontext	Kontexttyp	Fynd/prov	Sektion/planritning	Fas/datering
3:1	Störar	-	Plan fig. 87	Fas 3-4
3:2	Planka	-		Fas 2-3
L7, L11	Lager	-	S20	Recent
L8-L9	Lager	L9: fnr 6, 7, 23, 27, 39 & 55.		Fas 4
L2-L6, L10	Lager	L2: fnr 4. L5: fnr 19, 20 & 21. L6: fnr 5, 8, 25 & 49.		Fas 3
3:2? (L1)	Planka			Fas 2-3

Figur 84. Sammanställning av samtliga kontexter i schakt 3 med relaterade fynd/prover och i vilka sektioner/planritningar som dessa kontexter presenteras. Fasindelningen utgörs av fas 1: före 1310, fas 2: 1310-1500, fas 3: 1500-1650, fas 4: 1650-1750, fas 5: 1750-1960. Fas 1-3 motsvarar tiden innan stadsregleringen. Parenteser runt faser markerar mer osäkra tolkningar.

Under en troligen recent nedgrävning (L11), fanns i schaktet flera gödselblandade kulturlager (figur 85 och 86). Nästan samtliga sluttade med olika lutning åt öst eller sydöst. Vad detta berodde på gick inte att avgöra. Intill ledningen i den nordvästra delen av schaktet syntes i sektionen ett område med aska och kol direkt under de recenta utfyllnadsmassorna på ca 1,55 m djup (L8). Asklagret verkade begränsas av en uppryckt stör eller ståen-

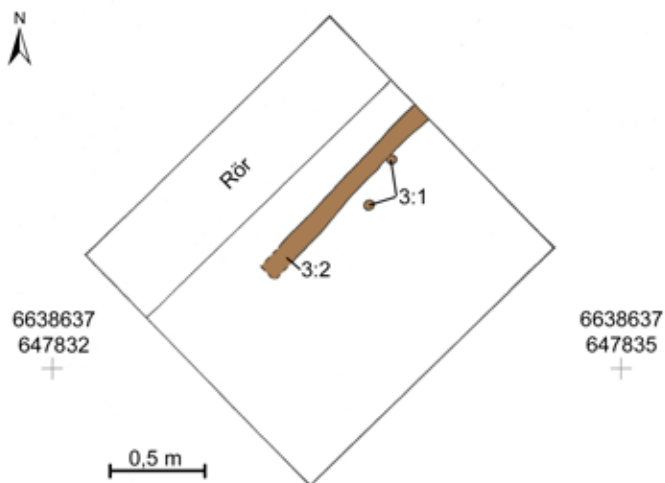
de plankor som syntes som ett ask- och gödselblandat lodrätt lager i sektionen (L10).

Möjligen representerar L10 väggen i en avfallsbinge, vilket skulle kunna förklara de olika lagerföljderna på respektive sida. De sluttande lagren i den högra delen av sektionen skulle i sådana fall kunna tyda på att de ansamlats upp mot träbingen (figur 85).

Figur 85 (t.v.). Sektion (S20) i schakt 3, mot NÖ. Sektionsbeskrivning: 1) Liggande trä, eventuellt plankan 3:2. 2) Gödselblandad silt med inslag av kalkbruk och tegelkross. 3) Kompakt gödsel med litet inslag av mycket nedbruten träflis, lite tegelkross, kalkbruk och djurben. 4) Gödselblandad silt, något mörkare än L2 och med större bitar av murbruk och tegelkross. 5) Sotig gödselblandad silt med inslag av grus, kol, aska, tegelkross och djurben. 6) Brun kompakt gödsel med nedbruten träflis, tegelkross, fläckar av aska och enstaka småsten. 7) Möjligen recent brun grusig lera. 8) Aska och kol. 9) Grusigt gödsel med rikligt av stora träflis samt bark, tegelkross och lite aska. 10) Fyllning efter uppryckt stör eller plankor, av omblandad aska och gödsel. 11) Troligen recent nedgrävning fylld med grusig lera med småsten. Punktstreckad linje markerar schaktbotten. Skala 1:40.

Figur 86 (t.h.). Foto av sektion S20. Foto mot NÖ, Malin Lucas.

Figur 87. Plan över schakt 3 och där framkomna arkeologiska objekt. Dessa utgjordes av två störrar (3:1) och en plank (3:2) som framkom ca 1,8 respektive 2 m under markytan. Skala 1:40.

På ungefär 1,8 m djup framkom två störrar (3:1) som var nedstuckna i lager L6 (figur 87). Omkring 0,2 m ytterligare längre ned i schaktet påträffades en ensamliggande plank i nordöstlig-sydvästlig riktning (3:2). Plankan var i mycket dåligt skick.

Fynden som påträffades i schaktet utgjordes främst av skärvor av yngre rödgods, men även en bit pottkakel, fragment av en kritpipa med växtdekor, sintrad lera, skärvor av fönsterglas, en träplugg och läderspill. Av dessa kunde ett fåtal dateras: fönsterglaset (fnr 39) som framkom i lager L9 kan troligen dateras till 1600–1700-tal. Kritpipan (fnr 25) som

påträffades i det underliggande lagret L6 dateras sannolikt till 1600–1625 (Ölund & Kjellberg 2006, s. 122). I lager L5 framkom flera fragment av en trefotsgröta (fnr 19) som troligen kan dateras till 1500–1600-tal.

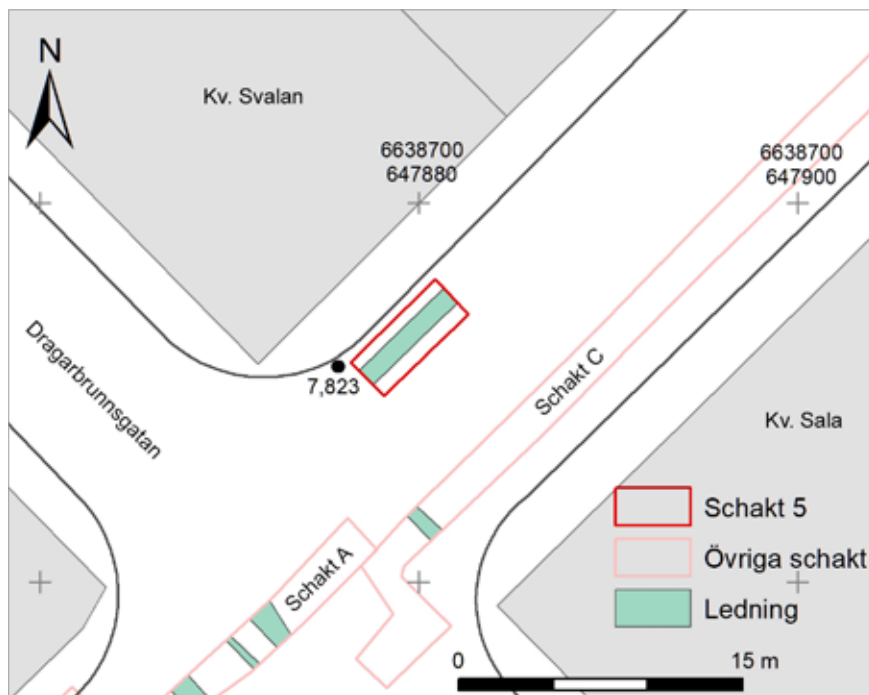
Schakt 4

Schakt 4 grävdes utan arkeologisk närvaro då det i schaktet endast framkom recenta utfyllnadsmassor. Schaktet är därför endast ungefärligt markerat i den översiktliga planen (se figur 72).

Schakt 5

Figur 88. Schakt 5 togs upp strax nordöst om korsningen mot Dragarbrunnsgatan. I mitten av schaktet löpte två fjärrkylaledningar. Foto mot SV, Malin Lucas.

Figur 89. Schakt 5 med de intilliggande schakten A och C. Punkten intill schakt 5 visar trottoarens höjd över havet i meter, inmätt i RH2000. Skala 1:400.

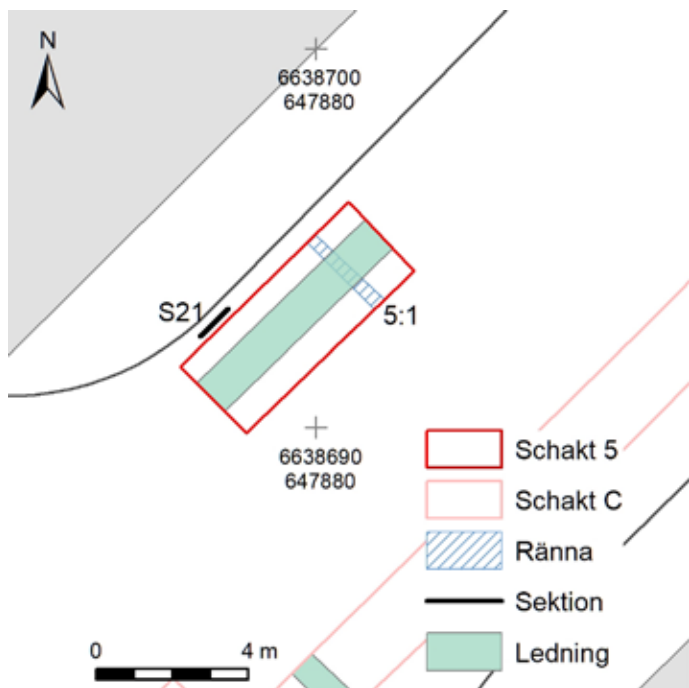
Öster om korsningen vid Dragarbrunnsgatan togs ett mindre schakt upp för ventiler. Detta mätte ca 7,5x2,5 m i ytan och grävdes ned till 1,5–1,7 m djup. I mitten av schaktet löpte längsgående ledningar för fjärrkyla, vilket begränsade den undersökta ytan till 0,65 m bredd norr om ledningarna och 0,85 m bredd söder om ledningarna. De recenta utfyllnadsmassorna uppgick till 1–1,4 m i tjocklek.

I schaktet framkom endast ett arkeologiskt objekt, kallat 5:1, som påträffades på ca 1,3 m djup och

sträckte sig på båda sidor om fjärrkylarören (figur 91 och 92). Det utgjordes av en stenfylld dräneringsränna i liknande utformning som de delar som kunde dokumenteras i schakt A-C (A:3, B:2 och C:2). Rännan 5:1 gick dock i tvärgående riktning, dvs. i samma riktning som Dragarbrunnsgatan, men är troligen samtida med övriga delar. Träfodringen i rännan var relativt välbevarad och ett försök till dendrokronologisk analys gjordes, dock utan resultat.

Kontext	Kontexttyp	Fynd/prov	Sektion/planritning	Fas
5:1	Dräneringsränna	PD8	Plan fig. 91	Fas 4
L3	Lager		S21	Recent
L1-L2	Lager	Fnr 58 (L2)		Fas 2

Figur 90. Sammanställning av samtliga kontexter i schakt 5 med relaterade fynd/prover och i vilka sektioner/planritningar som dessa kontexter presenteras. Fasindelningen utgörs av fas 1: före 1310, fas 2: 1310–1500, fas 3: 1500–1650, fas 4: 1650–1750, fas 5: 1750–1960. Fas 1–3 motsvarar tiden innan stadsregleringen.

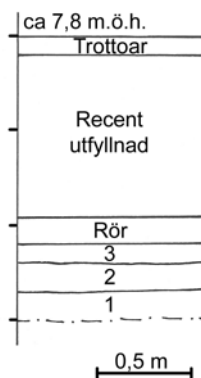

Figur 91 (t.v.). I schakt 5 påträffades endast ett arkeologiskt objekt, en dräneringsränna (5:1). Skala 1:200.

Figur 92 (t.h.). Dräneringsrännan 5:1 sträckte sig tvärs över schaktet, under fjärrkylarören. Foto mot SV, Karin Stenström.

I den sydvästra delen av schaktet fanns flertalet utlagda vidjor i tvärgående riktning, på omkring 1,65 m djup. Ytan med vidjor sträckte sig ca 2 m i schaktet och fanns endast söder om ledningarna. Möjligen utgjorde dessa rester av en gatubeläggning. I övrigt upptogs schaktet av olika gödselblandade kulturlager. En sektionsskiss (S21) upprättades över ett avsnitt av den nordvästra sidan av schaktet (figur 93). I botten av schaktet fanns ett heltäckande grusigt gödsellager.

I lager L2 påträffades delar av medeltida skor (fnr 58) och vid schaktning under fjärrkylarören framkom en skosula (fnr 61) (se figur 101).

Figur 93. Sektionsskiss (S21) i schakt 5, mot NV. Sektionsbeskrivning: 1) Nästan ren gödsel. 2) Utfyllnadslager av träflisblandat gödsel med tegelkross, pinnar och stora djurben. 3) Troligen recent omblandat grusigt kulturlager. Punktstreckad linje markerar schaktbotten. Skala 1:40.

Fynd

Med tanke på schaktens omfattning var förekomsten av fynd anmärkningsvärt liten, med 0–19 fyndposter per schakt. Rikligast mängd med fynd påträffades i schakt A och de intilliggande schakten 2 och 3 närmast Stora torget. I schakt A framkom nästan samtliga fynd i eller i anslutning till dräneringsrännan A:3 och de tjocka utfyllnadslager som fanns i schaktet. Fynden i schakt 2 och 3 påträffades i olika typer av kulturlager.

Alla fynd som kunde knytas till en kontext samlades in, med undantag från djurben och i vissa fall recent fönsterglas. Dessa kategorier omnämns i beskrivningen av de lager som de förekom i. Några rensfynd som bedömdes vara intressanta togs också tillvara. Sammanlagt registrerades 64 fyndposter av olika material, där den största föremålskategorin utgjordes av keramik (22 fyndposter). Fyndmaterialet kan dateras från högmedeltid till 1700-tal, med ett enstaka fynd daterat till 1800–1900-tal. Sammantaget var fyndmaterialet av generell hushållskaraktär, med ett fåtal mer exklusiva föremål.

Sex av fynden konserveras, varav ett järnföremål (fnr 34), tre glasföremål (fnr 44–46) och två läderföremål (fnr 59–60). I skrivande stund är konserveringen inte slutförd och en konserveringsrapport saknas därför i denna sammanställning. Konserveringsrapporten förväntas vara klar i september 2022 och kommer då laddas upp i Fornreg.

En fullständig fyndlista redovisas i bilaga 3.

Keramik

Den största föremålskategorin utgörs av skärvor från keramikkrärl, motsvarande 22 fyndposter. Av dessa utgörs 17 poster av yngre rödgods, en post av möjligt yngre rödgods, tre poster stengods och en post nästanstengods. Majoriteten av keramikskärvorna framkom i kulturlager i schakt 2 och 3, från vilka sju respektive åtta fyndposter finns registrerade. En översiktlig genomgång av keramiken har gjorts av Joakim Kjellberg, Upplandsmuseet.

Kärlen i yngre rödgods består av såväl bords- och serveringskärl som kok- och förvaringskärl. Samtliga kärl har invändig blyglasyr och några är även glaserade på utsidan. Ingen övrig dekor förekommer. Skärvan som registrerats som möjligt yngre rödgods (fnr 14) är spjälkad invändigt. Ett fragment (fnr 16) som påträffades i schakt 2 är felbränd och deformerad och skulle möjligen kunna utgöra krukmakeriavfall (figur 94).

Ett fåtal av fyndposterna med yngre rödgods kun-

de ges en preciserad datering. Fnr 10 påträffades i lager L23 i schakt B och utgörs av delar av en panna med invändig grön gul blyglasyr. Denna har troligen tillverkats under perioden 1500–1600. I provgrop 4 framkom ett fragment av ett rörskaft i anslutning till syllen PG4:1, med en trolig datering till 1550–1750 (fnr 11). Flera skärvor från en trefotsgröta med invändig brungrön glasyr (fnr 19) påträffades i lager L5 i schakt 3 (figur 95). Denna kan sannolikt dateras till 1500–1600-tal.

Figur 94. Felbränd och deformerad keramikskärva (fnr 16) som möjligen utgör hantverksavfall. Foto Karin Stenström.

Figur 95. Delar av en trefotsgröta (fnr 19) daterad till 1500–1600-tal. Skärvorna påträffades i lager L5 i schakt 3. Foto Karin Stenström.

Fyndposterna med stengods består av en skärva av nästanstengods och tre skärvor av genomsintrat stengods (figur 96). Fyndposten med nästanstengods

Figur 96. Skärvor av stengods och nästanstengods (fnr 3, 12, 17 och 18). Fnr 3 och 17 kan dateras till medeltid, medan fnr 12 troligen dateras till ca 1500 och fnr 18 dateras till 1550–1700. Foto Karin Stenström.

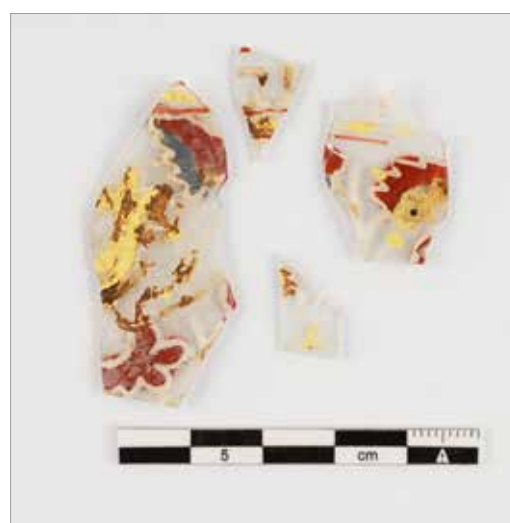
gods (fnr 12) utgörs av en skärva av Siegburg-typ. Denna är oglaserad och kan dateras till 1285–1500 (Bäck & Roslund 2017, s. 70). Skärvan påträffades i anslutning till hus 3 i schakt C. Skärvorna av genomsintrat stengods har varierande datering. Den yngsta utgörs av en skärva från en mindre kanna eller krus av Siegburg-typ, vilken kan dateras till ca 1400–1550 (fnr 3). Denna framkom i kulturlager L32 under rännan A:3. Fnr 17 påträffades i anslutning till hägnaden 2:7 i schakt 2 och består av rhenländskt gods, troligen från ca 1500. Den tredje posten utgörs av ett mycket tunt rhenländskt gods (fnr 18), vilket påträffades i toppen av dräneringsrännan A:3 i schakt A. Denna keramiktyp kan dateras till 1550–1700.

Glas

Fynden i glas utgörs av både glaskärl, fönsterglas och en infattningssten. Glaskärl är representerade i fyra av fyndposterna (fnr 41, 42, 44 och 45), varav två utgörs av fragment av bägare och de andra av okänd kärlyp. Bägarna är av typerna Fadenrippenbecher (fnr 44) och Aldrevandinbägare (fnr 45) (figur 97 och 98). Skärvan av Fadenrippenbecher-typ framkom i lager L32, direkt under dräneringsrännan A:3s träbotten, och kan dateras till 1380–1450 (Haggrén 2015). Av Aldrevandinbägaren finns fyra skärvor bevarade, på vilka textband och tassar till lejon eller annat fabeldjur kan urskiljas. Kärlypen är ovanlig i Sverige och de insamlade skärvorna

Figur 97 (t.v.). En skärva av en glasbägare av typ Fadenrippenbecher (fnr 44) påträffades under dräneringsrännan A:3s träbotten, i lagret L32. Skärvan kan dateras till 1380–1450. Foto Karin Stenström.

Figur 98 (t.h.). Flera skärvor av en Aldrevandinbägare (fnr 45) framkom i anslutning till hus 3 i schakt C. Bägaren kan dateras till 1280–1350. Foto Karin Stenström.

utgör det första fyndet av denna typ i Uppsala. Bägaren påträffades i anslutning till hus 3 i schakt C och kan dateras till 1280–1350 (Baumgartner & Krueger 1988).

Sex fyndposter utgörs av skärvor av fönsterglas. Fem av posterna har en trolig datering till 1600–1700-tal och en fyndpost till 1800–1900-tal. Fönsterglas med den senare dateringen (fnr 38) framkom i anslutning till rännan A:3 i schakt A, men hör sannolikt till ovanliggande lager.

En infattningssten i klart glas (fnr 46) påträffades i lager L30 i schakt A. Denna har en oval form och har troligen suttit i en ring eller på ett dräktspänne (figur 99).

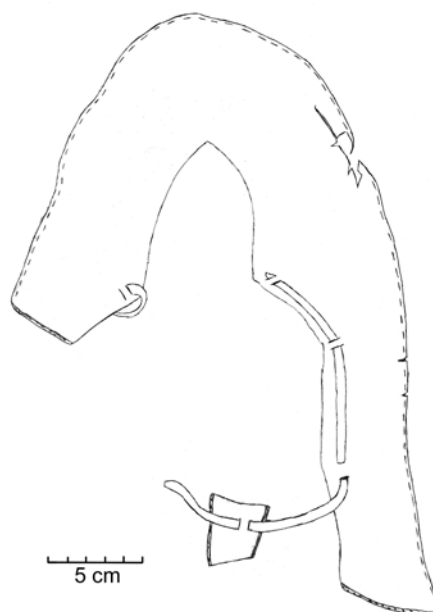
Figur 99. Infattningssten i ofärgat glas (fnr 46). Påträffades i lager L30 i schakt A. Foto Karin Stenström.

Organiskt material

Det organiska materialet består av trä och läder, registrerade i sex respektive 12 fyndposter. Träfynd utgörs av delar av laggkärl, en tunnbotten, en plugg och en pinne. En laggstav (fnr 51) och tunnbotten (fnr 52) påträffades i brunnen B:1. Det andra fyndet av laggkärl utgörs av fragment av en botten (fnr 50) som framkom i lager L19 i anslutning till hus 3 i schakt C.

Bland läderfynden finns skor av olika typer, en vante, en möjlig knivslida, en rem, samt flera klipp- och spillbitar. Fem av fyndposterna utgörs av delar av skor, varav en av fyndposterna (fnr 56) innehåller fragment av fyra olika skor. Det totala antalet skor är således minst åtta. Fem av dessa skor kunde identifieras som medeltida; i brunnen B:1 påträffades två ovanläder, en knäpprem och en sula (fnr 56). Ett av ovanlädren har tillhört en skaftförsedd stövel eller känga. Intill pålfundamentet C:6 i schakt C påträffades ett intakt ovanläder till en remsko med bevarad rem (fnr 59, figur 100).

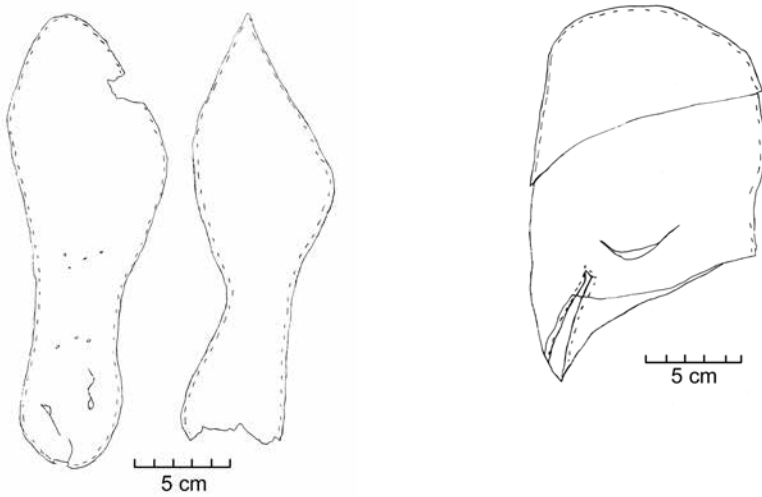
I lager L2 i schakt 5 framkom en hälkappa, besar och en häl av okänd skotyp (fnr 58). Då dessa skofragment verkar vara vändsydda är de möjligen också delar av medeltida skor.

Figur 100. Ovanlädret till en medeltida remsko i läder (fnr 59) påträffades vid framrensning av pålfundamentet C:6. Skala 1:4. Dokumentationsritning av Karin Stenström.

Bland skodelarna finns två kompletta sulor (figur 101). Den ena är en sula med asymmetrisk form och ett smalt mittparti (fnr 61), benämnd typ 2 enligt Brobergs och Hasselmos typologi. Denna påträffades som rensfynd i schakt 5. Den andra sulan framkom i brunnen B:1 och har samma huvudform som fnr 61 men med ett spetsigt tåparti (fnr 56), benämnd typ 3C enligt samma typologi (Broberg & Hasselmo 1980, s. 90). En nästan komplett bes till en randsydd sko (fnr 64), vilken påträffades i utfyllnadslagret L23 i schakt A, har en sannolik datering till 1600–1700 tal.

En vante (fnr 60) framkom som rensfynd i schakt 2 och utgörs av ett större fragment som täckt samtliga fingrar utom tummen. Vanten har vid ett senare skede skurits upp, troligen för att repareras eller återanvändas (figur 102). En möjlig knivslida (fnr 63) påträffades ovanpå stenläggningen A:4 i schakt A. Denna är mycket fragmentarisk, men verkar vara sydd på båda långsidor.

Figur 101 (t.v.). Två medeltida skosulor i läder (fnr 61 och fnr 56) av typ 2 och typ 3C. Fnr 61 är ett rensfynd från schakt 5 och fnr 56 påträffades i brunnen B:1. Skala 1:4. Dokumentationsritning av Joakim Kjellberg.

Figur 102 (t.h.). Fragment av vänstervante i läder (F60) påträffades vid rensning i schakt 2. I den vänstra nederkanten har vantens tumme ursprungligen suttit fast. Skala 1:4. Dokumentationsritning av Joakim Kjellberg.

Övriga föremålsfynd

Övriga fyndposter kan delas in i föremål av lera och järn. Föremålen av lera utgörs av en post med pottkachel, en post med fragment av en möjlig eldgryta, två poster med kritpipor och två poster med sintrad lera. Bitarna av sintrad lera (fnr 27 och 28) innehåller möjligen inslag av metall och kan då ha utgjort delar av ugnsväggar. Dessa påträffades i L9 i schakt 3 respektive L8 i schakt 2.

Den möjliga eldgrytan (fnr 24), som framkom i L31 i schakt A, är gjord i ett mycket kraftigt tegelliknande gods med sotig insida (figur 103). Eldgrytor har tidigare påträffats vid bland annat undersökningar på Helgeandsholmen i Stockholm och utgjordes där av grovt gods med stora magringspartiklar och kaviteter, samt var nästan samtliga sotiga på insidan. Dessa eldgrytor påträffades i kontexter från 1300-talets första hälft. Troligen har glödande kol lagts i grytan för att värma upp ett rum utan eldstad. (Dahlbäck 1982, s. 275).

Figur 103. Fragment av möjlig eldgryta (fnr 24) som påträffades i lager L31 i schakt A. Foto Karin Stenström.

De två posterna med kritpipor består av ett fragment av skaft vardera. Ett av fragmenten (fnr 25) är dekorerad med växtornamentik (figur 104) och har troligen tillverkats i Holland under perioden 1600–1625 (Ölund & Kjellberg 2006, s. 122). Den påträffades i L6 i schakt 3.

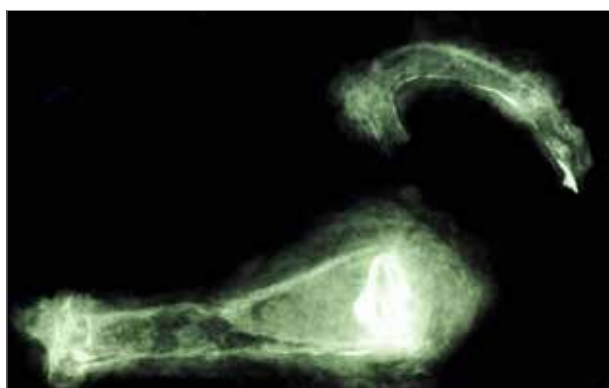

Figur 104. Fragment av holländsk kritpipa (fnr 25) daterad till 1600–1625. Funnen i lager L6 i schakt 3. Foto Karin Stenström.

Föremål av järn finns representerade i sju fyndposter, dessa utgörs av en post med en navare, tre poster med spik, en post med hästkosöm och två poster med korroderade föremål. Navaren (fnr 34) har en triangulär flat spets, är 231 mm lång och framkom intill hägnaden 2:1 i schakt 2 (figur 105). De korroderade föremålen (fnr 33 och 35) röntgades och verkar kunna utgöra en länk till en kedja och en möjlig holk/del av skaft till ett redskap (figur 106). Efter funktionsbestämning konserverades de inte. Dessa påträffades i nedgrävningen för dräneringsrännan A:3 i schakt A.

Figur 105. Navare (fnr 34) som påträffades norr om hägnaden 2:1 i schakt 2. Före konservering. Foto Karin Stenström.

Figur 106. Röntgenbild av de starkt korroderade föremålen fnr 33 (överst) och 35 (underst). Fnr 33 utgör troligen en avbruten länk till en kedja och fnr 35 utgör möjligen en holk/skaft till ett redskap. Föremålen är ungefär i naturlig storlek. Röntgenbild av Max Jahrehorn, Oxider AB.

Analyser

Dendrokronologi

Dendrokronologisk analys gjordes av sammanlagt 11 prover fördelade på nio kontexter. Analysen utfördes av Hans Lindersson och Anton Hansson vid Nationella Laboratoriet för Vedanatomi och Dendrokronologi vid Lunds universitet. Totalt kunde sex av proverna dateras (figur 107). Samtliga hade en datering till 1300-tal och härstammar från brunnen B:1, plinten B:5 (hus 1) och olika konstruktionsdelar i hus 3. För analysrapport se bilaga 4.

Makrofossil

För makrofossilanalys samlades tio prover in, fördelade på sju kontexter. Sex av proverna härrör från lager och analys genomfördes för att funktions- och/eller proveniensbestämna dessa. Övriga prover samlades in från brunnen B:1 och dräneringsrännorna A:3 och B:2. Proverna motsvarade 1,1–2,5 l jord. Analysen utfördes av Jens Heimdahl hos Arkeologerna vid Statens historiska museer. Den fullständiga rapporten finns i bilaga 6.

Prov 1 och 2 samlades in från fyllningen i den medeltida brunnen B:1. Fyllningen utgjordes troligen till stor del av stalldynga, med ett betydande inslag av bland annat ängsväxter. I proverna förekom även avsilat bryggeriavfall i form av humle och avfall från linrepning. Denna typ av avfall kan ha använts som foder till svin. Även mänsklig latrin verkar ha förekommit i fyllningen, då kärnor från nypon, päron och smultron kunde konstateras. I ett av proverna fanns även fröer från rova, som är en indikator på att brunnen kan ha legat intill en kålgård där rova odlats.

I dräneringsrännorna B:2 och A:3 tolkades de insamlade proverna (prov 3 och 10) utgöra skräp från Vaksalagatan, som ansamlats under slutet av deras brukningstid. Förutom vanligt urbant material (däribland träflis, kalkbruk och tegel) innehöll proverna ogräs och små mängder djurdynga. Det verkar utifrån proverna som att Vaksalagatan kan ha hållits relativt ren och att rännorna inte varit belägna intill stallmiljöer. I proverna förekom också stora mängder djurhår, vilket tyder på att garveriverksamhet bedrivits i närheten. I rännan A:3 fanns spår av köksavfall i form av förkolnat skalkorn och vad som tolkades utgöra bränd mat. I rännan B:2 förekom spår av rotfilt, vilket tyder på att rännan varit bevuxen.

Fyra prover från potentiella odlingslager samlades in från tre kontexter i schakt B; L9 (prov 4 och 6), L11 (prov 5) och L37 (prov 7). Samtliga prover hade en grundläggande sammansättning som stämde bra överens med hur odlingsjord kan se ut, med bland annat riklig förekomst av ängsväxter och ogräs, men även hushållsavfall. Spår av gödsling med latrinavfall, i form av fröer från hallon och fikon, förekom i lager L9 och L11. Vilken typ av odling som skett på platsen kunde ses i ett av proverna ur lager L9, vilket innehöll fragment av palsternacka. I provet från lager L11 påträffades en delfrukt av kummin som möjligen odlats på platsen, men som också kan ha hamnat i lagret med latrinavfall. I provet från lager L37 fanns inga bevarade spår av vad som odlats.

Från det omfattande gödselblandande utfyllnads-lagret L23 i schakt A analyserades två prover (prov 8 och 9). Stalldynga utgjorde en ansevärd kompo-

Provrnr	Dendronr	Kontext	Typ av kontext	Trädslag	Beräknat fällningsår	Kommentar
PD2 prov 1	57761	B:1	Brunn	Tall	1312–1317	
PD2 prov 2	57762	B:1	Brunn	Ek	1310–1315	
PD3	57763	B:5 (hus 1)	Plint	Tall	1389–1394	
PD4	57764	C:5 (hus 3)	Plint	Ek	Vintern 1328/29	Samma träd som PD6
PD6	57767	C:7 (hus 3)	Plint	Ek	Vintern 1328/29	Samma träd som PD4
PD7	57768	C:9 (hus 3)	Syll	Tall	Vintern 1317/1318	

Figur 107. Sammanställning över de dendroprover som kunde dateras.

ment, men i övrigt skiljde sig proverna åt. Dyngan härrörde troligen delvis från svinstior, då det i lagret påträffades bryggeriavfall i form av humle och pors samt stora mängder ogräs, vilket kan ha använts som svinfoder. Möjligt latrinavfall i form av en äppelkärna förekom också i lagret, men även hushållsavfall i form av förkolnad säd. Vid analysen kunde dessutom flera fröer från odlingsväxter observeras, i form av rova, rosenmalva, kryddkrasse och äkta vallört. Odling av äkta vallört är inte tidigare känd från denna del av landet. Utifrån makrofossilanalysen verkar lagret ha utgjort ett avfallslager, möjligen i form av gödsel- och kompostmaterial, som verkar ha haft koppling till kål- och kryddgårdsodling.

¹⁴C-datering

Ur makrofossilproverna plockades två prover för ¹⁴C-datering ut. Dessa togs från odlingslagren L9 (prov UM8815_1) och L11 (prov UM8815_2) i schakt B. Odlingslager är dock svåraterade i och med att marken kan ha nyttjats för odling under lång tid.

Proverna analyserades vid Tandemlaboratoriet, Ångströmlaboratoriet vid Uppsala universitet. Lager L9 kunde dateras till 1283–1395 och det överlagrande lagret L11 kunde dateras till 1449–1631. Rapporten för ¹⁴C-analysen återfinns i bilaga 5.

Provnr	Lab-nr	Kontext	Material	¹⁴ C-datering	1 sigma kal (68,2%)	2 sigma kal (95,4%)
UM8815_1	Ua-71830	L9, schakt B	Frö av tiggarranunkel	647±29 BP	AD 1298–1318 (27,4%) AD 1360–1388 (40,5%)	AD 1283–1327 (43,5%) AD 1345–1395 (51,8%)
UM8815_2	Ua-71831	L11, schakt B	Granbarr	378±28 BP	AD 1457–1506 (47,5%) AD 1595–1617 (19,9%)	AD 1449–1524 (59,1%) AD 1559–1565 (1,6%) AD 1570–1631 (34,6%)

Figur 108. Resultat av ¹⁴C-analysen.

Diskussion och tolkning

De framkomna lämningarna kan delas in i fem faser: före 1310 (fas 1), 1310–1500 (fas 2), 1500–1650 (fas 3), 1650–1750 (fas 4) och 1750–1960 (fas 5). Fas 2 utgör de lämningar som med hjälp av dendrokronologisk analys, ¹⁴C-datering och fyndmaterial har kunnat härledas till medeltid, främst 1300-tal. Fas 1 utgör de kontexter som antas vara äldre än de daterbara medeltida kontexterna. Fas 3 innefattar de kontexter som troligen är yngre än medeltid, men som anlagts eller deponerats innan stadsregleringen. Perioden för anläggandet av det nya stadsnätet representeras av fas 4, medan fas 5 motsvarar tiden efter regleringen och fram till modern tid.

Vid indelning i faser har bland annat fyndmaterial- et varit vägledande. Då mängden fynd var mycket begränsat har det inte varit möjligt att ta hänsyn till att fynden kan vara från omdeponerade lager, utan de har konsekvent använts för datering av kontexterna.

Fas 1 – Före 1310

Fas 1 utgörs av de lämningar som föregått de daterbara medeltida bebyggelselämningarna och lagren. Den tidigaste säkra dateringen utgörs av en av hörnstolparna i brunnen B:1 med beräknat fällningsår 1310–1315. De enda kontexter som har tolkats tillhöra denna fas är möjliga infiltrationslager ovan den naturliga blåleran som påträffades i schakt C och 1.

Fas 2 – 1310–1500

Fas 2 representeras främst av trähusbebyggelse, en brunn och odlingslager som framkom i schakten mellan Dragarbrunnsgatan och Kungsgatan (figur 109). I schakt A påträffades också spridda fynd med medeltida datering i olika lager. Vissa kontexter kunde inte dateras närmare än att de anlagts före stadsregleringen och presenteras därför i fas 3, även om de skulle kunna vara medeltida.

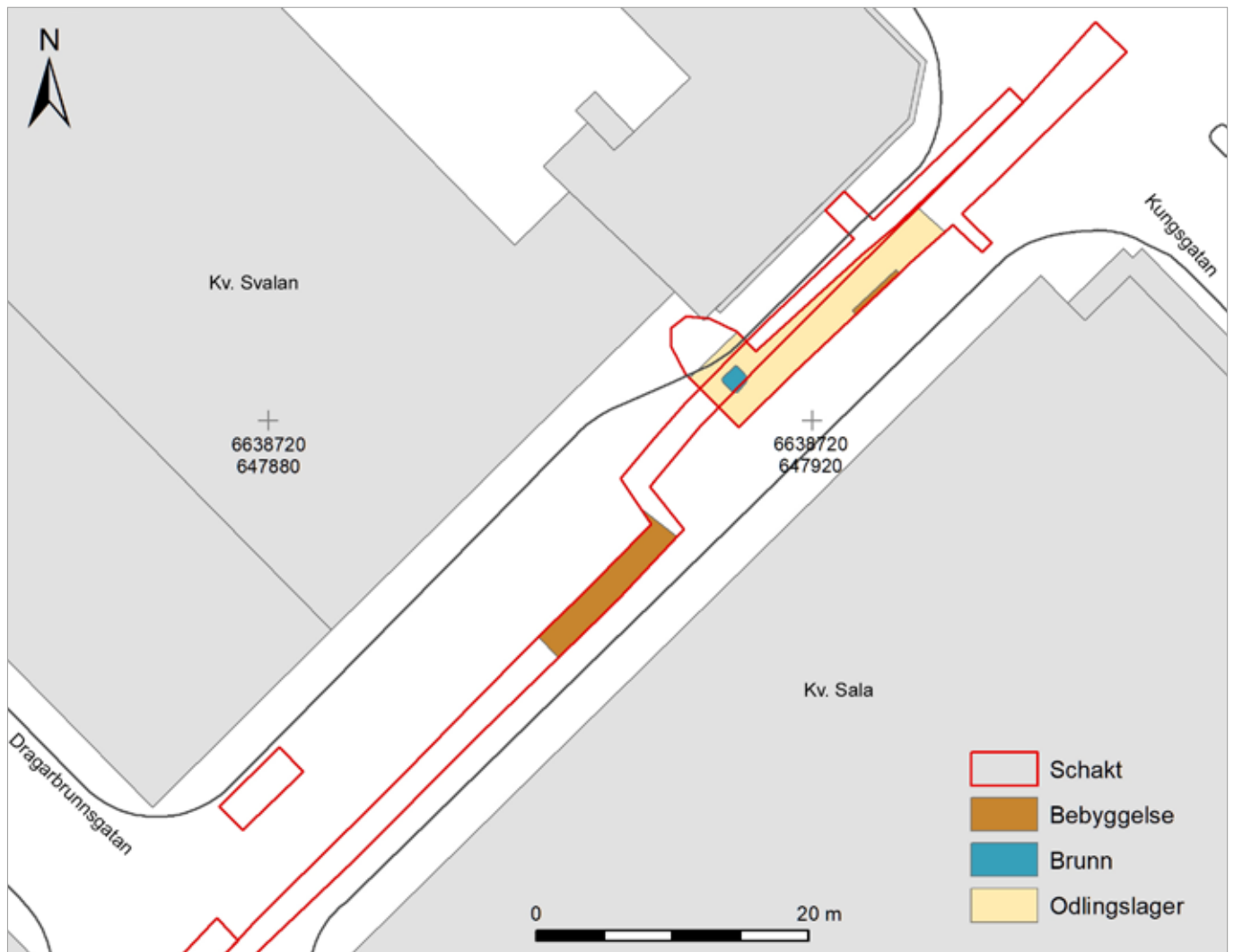
Den medeltida bebyggelsen utgjordes av minst två olika byggnader, hus 1 och 3. Av hus 1 återstod endast en bevarad plint och färgningar av ytterligare tre möjliga plintar, med datering till 1389–1394. Vilken typ av byggnad hus 1 utgjorts av gick inte

att avgöra, men mest troligt är att det rör sig om någon form av uthus. Hus 3 var också byggd på plintar, men hade även bevarade syllar, olika konstruktionsdelar i trä och konstruktionslager. Troligen utgjorde hus 3 en huslänga med åtminstone två rum. Resterna av ett pålat fundament tyder på att det kan ha funnits en spis eller ugn i byggnaden, vilket innebär att huset troligen utgjort ett bostadshus. Dendrodateringen av två plintar och en syll ger dateringar till vintern 1328/1329 och vintern 1317/1318, vilket innebär att bygganden uppfördes som tidigast år 1329, förutsatt att de olika konstruktionsdelarna endast utgjorde ett hus. I anslutning till hus 3 påträffades även fynd som daterades till 1285–1500, varav ett av fynden utgjordes av skärvor av en Aldrevandinbägare (fnr 45). Bägaren är ovanlig i Sverige, vilket indikerar att huset ingått i en exklusiv miljö.

Utifrån tidigare arkeologiska undersökningar i Uppsala har det antagits att bebyggelsen i Uppsalas östra delar fram till 1400-talet begränsades av Fransiskanerkonventet i nordöst, S:t Pers kyrka i öst och Vårfrukyrkan med den intilliggande Kungsgården i sydöst. Bebyggelsen verkade som mest sträcka sig något längre österut än dagens Dragarbrunnsgatan (Anund 2001; Kjellberg 2021, s. 96). Den aktuella undersökningen visar dock att den medeltida bebyggelsen i denna del av staden sträckt sig nästan ända ut till 1600-talets stadsgräns vid Kungsgatan redan under 1300-tal. Då de smala schakten med ställvis begränsade djup endast möjliggjort spridda nedslag går det inte att säga något om bebyggelsens täthet eller funktion utifrån denna undersökning.

I anslutning till hus 1 och den medeltida brunnen B:1 kunde flera odlingslager observeras, varav några med tydliga spadstick i den naturliga blåleran. Prover som samlades in från dessa lager visade spår av gödsling av både stalldynga och mänsklig latrin. Ett av odlingslagren kunde med hjälp av ¹⁴C-analys dateras till 1283–1395, medan brunnen har en trolig datering till 1312–1315. Odlingen har således sannolikt skett under brunns brukningsfas. I det daterade odlingslagret påträffades fragment av palsternacka och i brunns fyllning fanns fröer av rova, vilket gör det troligt att området utgjort en kålgård under 1300-talet.

Fas 3 – 1500–1650

Figur 109. Plan över utbredningen av de medeltida konstruktioner och odlingslager (fas 2) som framkom vid undersökningen. Skala 1:500.

Fas 3 innefattar lämningar som tolkats vara anlagda före stadsregleringen på 1650-talet, men efter de daterbara medeltida kontexterna. Ett av de odlingslager som observerades i schakt B, och som överlagrade ett äldre odlingslager, kunde med hjälp av ¹⁴C-analys dateras till 1449–1631. Detta visar att området närmast Kungsgatan åtminstone delvis brukades för odling under lång tid, möjligen ända fram till stadsregleringens genomförande.

I både schakt 2 och 3 fanns lager och konstruktioner som troligen kan placeras i denna fas. Konstruktionerna i schakt 2 utgjordes främst av hägnader och trädelar som eventuellt kan ha ingått i en raserad byggnad. Rester av en möjlig avfallsbinge kunde dokumenteras i schakt 3, vilken överlagrades av lager som bland annat innehöll fynd av en trefotsgryta daterad till 1500–1600-tal (fnr 19) och fragment av en kritpipa daterad till 1600–1625 (fnr 25). Dessa fynd var de enda som med säkerhet kunde knytas till denna period.

Den fragmentariska stenläggning (A:4) som framkom i schakt A närmast Stora torget var anlagd före stadsregleringen och utgjorde således del av Vaksalagatans föregångare. Det påträffades inga daterbara föremål ovanpå stenläggningen, men det är möjligt att den anlades under fas 3. Även den möjliga syllen A:6 i samma schakt kan ha anlagts under denna fas.

Fas 4 – 1650–1750

Fas 4 omfattar den tid då stadsregleringen genomfördes. Denna fas domineras av tjocka utfyllnadslager, främst i schakt A, och de stenfyllda dräneringsrännor som framkom i schakt A-C och 5. Några byggnadsrester i form av bland annat ett bränt trägolv (hus 2), som påträffades ovan de medeltida bebyggelselämningarna i schakt C, kan troligen också knytas till denna fas. Möjligen hör även hus 4, som endast utgjordes av en stensyll,

samt de fragmentariska stenläggningar som påträffades i schakten öster om Dragarbrunnsgatan till fas 4.

I samband med anläggandet av det nya gatunätet berättar skriftliga källor om hur de skatteskyldiga skulle uttaxera ett visst antal lass med grus och sten för att kunna fylla och stenlägga bland annat Stora gatan (dagens Svartbäcksgatan) och nya torget (dagens Stora torget). Under 1648 skulle sammanlagt nästan 20 000 lass levereras. Grus togs bland annat från backen väster om slottet och den bortgrävda Kungshögen i kv. Sandbacken fick troligen bidra med fyllnadsmaterial (Herdin 1932, s. 72). I Vaksalagatan kan fyllnadsmaterialet till stora delar i stället ha utgjorts av gödselblandad jord, vilket då skulle förklara de omfattande utfyllnadslager som dokumenterades i främst schakt A.

Vad som försvårar tolkningen av de gödselblandade utfyllnadslagren i schakt A är att det i den nordöstra delen av schaktet fanns ett område (motsvarande sektion 6) där det i utfyllnadslagren framkom flera fynd av medeltida karaktär. Gödselblandade utfyllnadslager fanns även nordöst om detta område, men då inga daterbara fynd påträffades i dessa gick det inte att avgöra när dessa lager kan ha deponerats. Eventuellt skulle 1600-talets utfyllnadslager (L23) ha använts för att fylla ut en större svacka/sänka för att jämna ut den nya gatan, vilket då skulle förklara varför utfyllnadslagren verkar ha deponerats i olika delar av schaktet i helt skilda faser. För att få klarhet i detta hade grundtopografien behövt undersökas, vilket dock inte var möjligt i den aktuella schaktningsövervakningen i och med det begränsade schaktdjupet.

Intressant är att det i det tjocka gödselrika utfyllnadslagret L23 påträffades komponenter, bestående av träflis, läderspill, samlingar av päls och små bitar av kalk, som är vanligt förekommande avfall vid garveriverksamhet. Spår av garveriverksamhet har tidigare påträffats vid undersökningar i kv. Rådstugan och det intilliggande kv. Kransen. Dessa utgjordes av en byggnad med ett ca 5 cm tjockt lager av djurhår ovanpå byggnadens träflisgolv (Syse 1984, s. 37–39) och ett möjligt garverikar (Ehn & Gustafsson 1984, s. 27). Båda kunde dateras till tidigt 1300-tal. Fram till början av 1800-talet verkar garveriverksamheten dock i stort ha utförts i stadens norra delar, då 1807 års Byggnadsordning för staden Upsala anger att bland annat garvarnas produkter hädanefter skulle sköljas nedströms från staden (Herdin 1932, s. 205). Garveriverksamhet under 1600–1700-tal har kunnat beläggas bland annat inom kv. Lindormen i stadens norra del (Låås 2019).

I jordprover från utfyllnadslagret L23 fanns flera spår av odlade växter, i form av rova, medicinalväxten rosenmalva samt krydd- och medicinalväxter som kryddkrasse och äkta vallört. Då lagret var omdeponerat går det dock inte att säga om dessa växter odlats i närheten. Förekomsten av äkta vallört som odlad medicinalväxt har inte observerats i denna del av landet tidigare.

Dräneringsrännorna som främst löpte i Vaksalagatans riktning var fodrade med plankor eller klavor i botten och sidorna samt fyllda med sten. Ett prov för dendrokronologisk analys togs från det mest välbevarade träet i schakt 5, men kunde inte dateras. Dräneringsrännorna har dock sannolikt anlagts efter att det nya gatunätet tagit form. Då en äldre ränna utan stenfyllning (A:5) kunde observeras i schakt A lär de stenfyllda rännorna inte ha utgjort den första generationen av dräneringsrännor.

Liknande dräneringsrännor har tidigare observerats vid schaktningsövervakningar i Bangårdsgatan (Ölund 2015, s. 27) och Kungsängsgatan (Lucas 2021, s. 64) i Uppsala. Dessa har inte heller säkert kunnat dateras, men den som påträffades i Bangårdsgatan tolkades vara från slutet av 1800-talet. Ett fåtal skärvor av fönsterglas daterade till 1800–1900-tal påträffades i toppen av den nu aktuella rännan A:3, vilket skulle stödja denna tolkning. Då rännans övre del var skadad har fynden dock snarare tillhört ovanliggande lager. Fyndmaterialet som framkom i anslutning till de aktuella dräneringsrännorna har i övrigt generellt en datering till 1600–1700-tal.

Den begränsade mängd gödsel som kunde observeras vid den makrofossilanalys som gjordes av jordprover som samlats in från rännorna i schakt A och B, tyder på att Vaksalagatan hölls skapligt ren och att rännorna inte varit placerade i närheten av stallmiljöer. I proverna fanns rikligt med djurhår vilket tyder på att det förekommit garveriverksamhet kring Vaksalagatan, vilket innebär att det gödselblandade utfyllnadslagret L23 åtminstone delvis kan ha inhämtats från närområdet.

Fas 5 – 1750–1960

Till fas 5 hör lämningar som verkar vara anlagda efter regleringen, men som i övrigt har en oklar datering. Att gränsen går vid 1960 beror på att gjutjärnsledningen i schakt A lades ned vid denna tid och att breddningen av vägsträckan mellan Kungsgatan och Dragarbrunnsgatan troligen skett på 1960-talet.

Det möjliga planket som löpte i schaktets längdriktning intill kv. Sala har troligen uppförts under 1700-talet eller tidigt 1800-tal. De byggnader som fanns inom kvarteret innan rivningarna på 1960-talet var nämligen främst byggda på 1800-talet (Stadsbildens framtid, s. 119–121), och i foton från år 1901–1902 finns inga plank mot Vaksalagatan (se figur 3).

Slutord

De påträffade lämningarna visar att Uppsalas 1300-talsbebyggelse sträckte sig längre åt nordöst än tidigare trott. Utifrån undersökningen är det

svårt att säga något om bebyggelsens karaktär och densitet, men fynden av skärvor av en Aldrevandinbägare antyder att det åtminstone delvis kan ha rört sig om en exklusiv miljö. Intill den medeltida bebyggelsen har odling skett, möjligen ända in på 1600-talet.

De tidigmoderna lämningarna kan främst knytas till anläggandet av Vaksalagatan, i form av utfyllnadslager och dräneringsrännor. Utöver detta förekom även enstaka bebyggelse lämningar, bland annat i form av ett bränt trägolv ovanpå den medeltida bebyggelsen. Möjligen kan trägolvet ha skadats i samband med 1702 års stadsbrand.

Administrativa uppgifter

Uppdragsnummer Fornreg: 202100115

Plats: Dragarbrunn 1:2, Uppsala stad

Fornlämningsnummer: L1941:2293

Typ av fornlämning: Stadslager

Typ av undersökning: Schaktningsövervakning

Orsak till undersökning: Ombyggnation av gata samt byte av ledningar

Uppdragsgivare: Uppsala kommun

Fältarbetsperiod: 2021-03-04 – 2021-08-25

Upplandsmuseets projektledare: Joakim Kjellberg och (biträdande) Karin Stenström

Upplandsmuseets personal: Malin Lucas och Anna Ölund

Upplandsmuseets diarienummer: 30-2021

Upplandsmuseets projektnummer: 8815

Länsstyrelsens diarienummer och beslutsdatum: 431-7152-2020 (2021-01-19)

Koordinat- och höjdsystem: Sweref 99TM, RH 2000

Dokumentationsmaterial: Förvaras i Upplandsmuseets arkiv.

Fynd: 64 fyndposter, varav 20 gallrade. Förvaras i Upplandsmuseets magasin i väntan på fyndfördelning.

Referenser

Litteratur

- Anund, Johan. 2001. Den tvådelade staden? Bilder av Aros och Uppsala. *Bebyggelsehistorisk tidskrift* Nr 42, s. 33–58.
- Anund, Johan. Carlsson, Ronnie & Syse, Bent. 2001. Uppsalas medeltid och 1600-talets kartor. I: *Uppland 2001. Årsbok för medlemmarna i Upplands fornminnesförening och hembygdsförbund*. Uppsala.
- Baumgartner, Erwin & Krueger, Ingeborg. 1988. *Phönix aus Sans und Asche: Glas des Mittelalters*. München.
- Broberg, Birgitta & Hasselmo, Margareta. 1981. *Keramik, kammar och skor från 7 medeltida städer: fyndstudie*. Stockholm.
- Bäck, Mathias & Roslund, Mats. 2017. Kökets och bordets käril i medeltidens Nyköping – internationellt varubyte och östsvensk urbanisering. I: Carrelli, Peter (red.). *Den nya köpingen. Perspektiv på Nyköpings äldsta historia*. Stockholm.
- Carlsson, Ronnie. 2010. Nuvarande domkyrkans omgivning. I: Carlsson, Ronnie, Göthberg, Hans, Dahlbäck, Göran, Lovén, Christian & Bengtsson, Herman. *Uppsala domkyrka II. Domkyrkan i Gamla Uppsala. Nuvarande domkyrkans omgivning*. Uppsala.
- Dahlbäck, Göran (red.). 1982. *Helgeandsholmen: 1000 år i Stockholms ström*. Stockholm.
- Ehn, Ola & Gustafsson, Jan Helmer (red.). 1984. *Kransen: ett medeltida kvarter i Uppsala*. Uppsala.
- Eklund, Karl Johan. 1966. *Kv. Svalan, Uppsala. Utgrävning i april-maj 1965. Rapport*. Arkivrapport, Upplandsmuseet.
- Haggrén, Georg. 2015. Bohemian glass in the north: producers, distributors and consumers of Late Medieval vessel glass. I: Hansen, Gitte, Ashby, Steven P. & Baug, Irene. *Everyday products in the Middle Ages: crafts, consumption and the individual in northern Europe, c. AD 800-1600*. Oxford.
- Herdin, Karl Wilhelm. 1932. *Bygge och bo i äldre tider*. Uppsala.
- Kjellberg, Joakim. 2021. *Den medeltida stadens dynamik – urbanitet, sociala praktiker och materiell kultur i Uppsala 1100–1550*. Diss. Uppsala: Uppsala universitet.
- Lucas, Malin. 2021. *Arkeologi under gågatan i Uppsala*. Upplandsmuseets rapporter 2021:17.
- Låås, Josefin. 2019. *Garveriverksamhet och stenbebyggelse invid Fyrisån. Lämnningar från senmedeltid in i modern tid inom kvarteret Lindormen. Arkeologisk förundersökning inom fornlämnning Uppsala 88:1/L1941:2293, Uppsala stad, kommun och län*. Rapporter från Arkeologikonsult 2019:3232.
- Mogren, Mats & Pålsson, Ingemar. 1983. *Svalan, ett medeltida Uppsalakvarter*. Riksantikvarieämbetet rapport UV 1983:1.
- Qviström, Linda. 2011. *Fjärrkyla i Dragarbrunnsområdet. Lämnningar från medeltid och nyare tid i Vaksalagatan, Dragarbrunnsgatan och Påvel Snickares gränd. Arkeologisk schaktningsövervakning, Raä 88:1, Dragarbrunnsgatan, Vaksalagatan och Påvel Snickares gränd, Uppsala, Uppland*. Upplandsmuseets rapporter 2011:05.
- Redin, Lars. 1976. *Medeltidsstaden 3 1976. Den tidiga urbaniseringsprocessens konsekvenser för nutida planering. Uppsala*. RAÄ och SHM rapport, Stockholm.
- Stadsbildens framtid. Om konstnärligt och historiskt värdefull bebyggelse i Uppsala*. Uppsala, 1964.
- Syse, Bent. 1984. Kvarterets första 300 år. Om den arkeologiska undersökningen i kv Rådstugan 1981. I: *Dragarbrunn. En Uppsalagatas historia och förnyelse*. Uppsala.
- Syse, Bent. 1985. *Dragarbrunnsgatan i Uppsala*. Riksantikvarieämbetet Rapport UV 1985:27.

Syse, Bent. 1992. *Rapport, Antikvarisk kontroll, Kvarteret Rådstugan, Uppsala stad, Uppland*. Arkivrapport, Upplandsmuseet.

Syse, Bent. 2001. *Stora Torget. Ombyggnad av Stora Torget. Antikvarisk kontroll, RAÄ 88, Stora Torget, Uppsala, Uppland*. Upplandsmuseets rapporter 2001:02.

Syse, Bent & Kjellberg, Joakim. 2007. *Kvarteret Rådstugan. Arkeologisk förundersökning, Dragarbrunn 19:1, Uppsala stad, Uppland*. Upplandsmuseets rapporter 2007:16.

Syse, Bent & Ölund, Anna. 2009. *Ang komplettering av tidigare utförd arkeologisk schaktningsövervakning i Kv Rådstugan, Dragarbrunn 19:7, Uppsala stad (Lst dnr 431-9404-09)*. Skrivelse, Upplandsmuseet.

Syse, Bent. 2011. *Arkeologi I Kv Rådstugan. Antikvarisk kontroll 2009–2011. RAÄ 88:1, Kv Rådstugan, Uppsala, Uppland*. Upplandsmuseets rapporter 2011:12.

Wahlberg, Mats. 1994. *Uppsala stads historia IX:1. Uppsalas gatunamn*. Uppsala.

Ölund, Anna & Kjellberg, Joakim. 2006. *Kvarteret Snickaren. Bebyggelse och odling vid Enköpings strand*. Upplandsmuseets rapporter 2006:24.

Ölund, Anna. 2009. *Kvarteret Rådstugan. Rester av kulturlager. RAÄ 88:1, Kvarteret Rådstugan, Dragarbrunn 19:7, Uppsala, Uppland*. Upplandsmuseets rapporter 2009:21.

Ölund, Anna. 2011. *Stora torget. Kulturlager vid Stora torget och Påvel Snickares gränd. RAÄ 88:1, Dragarbrunn 1:2 m.fl. Uppsala, Uppland*. Upplandsmuseets rapporter 2011:06.

Ölund, Anna. 2015. *Arkeologi i Bangårdsgatan, Uppsala. Arkeologisk schaktningsövervakning, Dragarbrunn 1:2, Kungsängen 1:2, Uppsala stad 88:1, Uppsala kommun, Uppland*. Upplandsmuseets rapporter 2015:23.

Lantmäteriakter

Lantmäteristyrelsens arkiv

Uppsala stad

Regleringskarta 1643, Akt B70-1:3

Tomtkarta 1702. Akt B70-1:11

Bilagor

Bilaga 1 – Arkeologiska objekt

Bilaga 2 – Lagerbeskrivningar

Bilaga 3 – Fyndtabell

Bilaga 4 – Dendrokronologisk analys

Bilaga 5 – ¹⁴C-datering

Bilaga 6 – Makrofossilanalys

Bilaga 1 – Arkeologiska objekt

Nedan listas de arkeologiska objekt som kunnat dokumenteras i plan. De kontexter som endast dokumenterats i sektioner presenteras i bilaga 2.

Nr	Schakt	Typ	Längd (m)	Bredd (m)	Tjocklek/djup (m)	Beskrivning
PG4:1	PG4	Syll				Fyra gråstenar i samma riktning som det reglerade stadsnätet.
A:1	A	Trägolv/träläggning?			0,05	Synlig endast i sektion 1.
A:2	A	Nedgrävning/dike?				Synlig endast i sektion 1. Nedgrävning med lodrät stående stock. Fyllning som innehöll rikligt med sten och tegelkross.
A:3	A	Dräneringsränna				Stenfylld och fodrad med träplankor, de bäst bevarade omkring 0,18–0,2 m breda. Stenarna mätte 0,1–0,4 m i storlek. Ovanpå bottenplankorna fanns ställvis upp till ett par centimeter tjockt lager av grå och brun melerad lera. Ovan detta lerskikt och i resterande delar av rännan fanns gråbrun sandblandad lera i botten.
A:4	A	Stenläggning	2,7	0,5		0,03–0,25 m stora naturligt rundade stenar.
A:5	A	Dräneringsränna		0,32		Varierande utformning: en del utgjordes av en halv urholkad stock och den andra delen av kantställda och lagda plankor. Stocken var avgrävd i båda ändar av äldre ledningsschakt och sannolikt rubbad ur sitt ursprungliga läge.
A:6	A	Syllstensrad?				Enkel rad av 0,15–0,25 m stora naturligt rundade stenar.
A:7	A	Stör	0,05	0,05		
A:8	A	Stör	0,035	0,035		Mycket dåligt skick.
A:9	A	Stolphål	0,9	0,8	0,45	Rundad form i plan. Kraftig stenskonig av 0,1–0,2 m stora naturligt rundade stenar samt tegelbitar. Stolphålet fortsatte in i schaktkanten. Nedgrävning med sluttande sidor och plan botten. En förmultnad stolpe med bevarad bark i kanterna fanns i stolphålets mitt, vilken mätte ca 0,4 m i diameter. Fyllning av gråbrun grusig och smetig lera med inslag av kol, tegelkross, träflis och småsten. Stolphålet fortsatte djupare än schaktet. Fynd av hästkosöm i fyllningen (fnr 31).
A:10	A	Stolphål	0,7	0,7		Rundad form i plan, fortsatte in i schaktkanten. Skoning av 0,1–0,2 m stora stenar. Fyllning av grå grusblandad lera med kol, tegelkross, kalkbruk, småsten, pinnar och träflis. Fynd av glasskärva i fyllningen (fnr 37).
B:1	B	Brunn	1,3	1,3	minst 1,4	Fyrkantig brunn med stolpar i två av hörnen (N och V). Den ena var rund och 0,11 m i diam. Den andra utgjordes av en kluva som var 0,19 m bred. Intill kluvan påträffades en mindre kluva på 0,1 m bredd. Mellan hörnstolparna fanns en kantställd plank. Motsatta sidan av brunnen var fodrad av vidjor, träbitar och näver. Fyllning av kompakt gödselblandad gråbrun lera med inslag av ren lera och ren gödsel. I fyllningen fanns tegelkross, träflis, pinnar, mossa, halm, näver, sten och en större mängd djurben. De nedre 0,7 m innehöll inget tegel. Fynd av tunnbottnen (fnr 52), en laggstav (fnr 51), delar av läderskor (fnr 56), läderspill (fnr 57) och en spik (fnr 30).

Nr	Schakt	Typ	Längd (m)	Bredd (m)	Tjocklek/ djup (m)	Beskrivning
B:2	B	Dräneringsränna		0,6	0,5	Stenfylld träfodrad ränna. Träfodringen var ca 0,6 m bred och stenarna mätte 0,2–0,4 m. I botten fanns ett ca 0,05 m tjockt skikt av melerad lera, i övrigt utgjordes fyllningen av sand- och grusblandad lera med stråk av ren lera.
B:3	B	Stolphål	0,35	0,35	0,35	Fyllning av gråbrun lera blandad med blålera.
B:4	B	Stolphål	0,28	0,28	0,25	Raka sidor, plan botten. Fyllning av humusblandad lera med träflis.
B:5	B	Plint	0,55	0,47		Upp och nedvänd kubb i nedgrävning.
B:6	B	Stenläggning?				Möjlig äldre gatunivå. 0,1–0,3 m stora stenar. I höjd med ränna B:2.
B:7	B	Nedgrävning				Skuren av ledningsschakt, endast synlig i schaktkant.
C:1	C	Stolphål	0,5		0,2	Skuret åt alla håll utom SV. Skoning av en 0,2 m stor naturligt rundad sten och flera större tegelbitar. Slutande sidor. Fyllning mycket lik omgivande gödselblandat lager och innehöll liksom det ris och pinnar.
C:2	C	Dräneringsränna		0,75		Stenfylld ränna, fortsättning på B:2. Stenar i storleken 0,2 m dominerade. Lite nedbrutet trä syntes i kanten av rännan, som troligen utgjorde rester av träfodring.
C:3	C	Syll?				Två större stenar, 0,22×0,1 m resp. 0,3×0,26×0,2 m.
C:4	C	Konstruktionslager			0,15	Ren grå lera under de möjliga syllstenarna C:3. Troligen del av huskonstruktion.
C:5	C	Plint	0,6	0,55		Fortsatte in i schaktkanten i SÖ. Runt plinten fanns vad som verkade vara obarkade klivna käppar för skoning. Käpparna var ganska nedbrutna, men mätte ca 0,06 m i bredd och var upp till 0,4 m långa.
C:6	C	Pålat fundament	0,4–0,5	0,06		Oregelbundet men ställvis mycket tätt nedstuckna pålar längs en ca 2,15 m lång sträcka. Fortsatte in i schaktkanten. Pålarna mätte ca 0,06 m i diameter. Tillspetsade med fyrkantigt tvärsnitt mot botten. Nedstuckna genom flera lerlager.
C:7	C	Plint	1	0,6		Fortsatte in i schaktkant i SÖ.
C:8	C	Planka	0,9	0,13		Mycket nedbruten planka.
C:9	C	Stockar				Två stockar i 90-gradig vinkel. Den Ö-V stocken var 0,22 m bred, 1,06 m lång och tillspetsad i ena änden. Den N-S stocken mätte 0,19 m i bredd och 1,7 m i längd.
C:10	C	Träsyll?		0,22		Minst 0,22 m bred, fortsatte in i schaktkanten. Bestod av mjuk brun substans, troligen helt nedbrutet trä, och någon träbit. Ställvis sotigt.
C:11	C	Plint?		0,36	0,52	Stående träbitar i SÖ schaktkanten, troligen rester av en plint. Minst 0,52 m hög. Annan generation eller samma som C:22?
C:12	C	Stensamling	0,52	0,4		Samling av skarpkantade stenar, ca 0,1–0,2 m stora, samt lite tegel. Låg i kolblandad brun lera. Oklar funktion.
C:13	C	Störar	0,04	0,04		Två störar, snett nedstuckna.
C:14	C	Planka	7,7	0,27		Planka i samma riktning som schaktet. Starkt nedbruten och ställvis endast synlig som färgning.
C:15	C	Plint?				Syntes som nedbrutet trä inom en ca 0,4×0,35 m stor yta. Fortsatte in i schaktkanten i SÖ.
C:16	C	Stock?		0,12		Endast en kort stump, ca 0,2 m, syntes i schaktet. Fortsatte in i NV schaktkanten.
C:17	C	Konstruktionslager				Grov sand med lite sten och tegel.
C:18	C	Lerlager				Ljusgrå ren lera, enstaka småsten.

Nr	Schakt	Typ	Längd (m)	Bredd (m)	Tjocklek/ djup (m)	Beskrivning
C:19	C	Lerlager				Blågrå lera med tegelkross.
C:20	C	Lager				Lerblandad träflis med grus och sten. Mycket kompakt.
C:21	C	Trästycke	0,88			Troligen ett sammanhängande trästycke. I ytan såg det ut att vara två plankor, men när det lyftes med maskin verkade de vara sammanhängande. Fortsatte in i schaktkant. Den västra delen av den norra änden var avfasad.
C:22	C	Plint?	0,41	0,39		Troligen hål efter förmultnad plint. Fortsatte in i SÖ schaktkanten. Fyllning av förmultnat trä.
C:23	C	Stolpe	0,27	0,23		Delvis nedbruten stolpe. Övre delen avbruten och vält.
C:24	C	Trästycke	0,53	0,42	0,08	Större trästycke, tvärgående i schaktet. Delvis nedbruten.
C:25	C	Klavor				Två i vinkel lagda klavor intill C:24. Den norra var 0,1 m bred och 0,55 lång. Den västra 0,1 m bred och 0,52 m lång. Nedbrutna.
C:26	C	Kluva	4,8	0,23	0,08	Åtminstone 4,8 m lång. Gick inte att följa längre åt SV då det inte grävdes lika djupt där.
C:27	C	Planka	0,49	0,25	0,07	Oklar funktion.
C:28	C	Konstruktionslager				Naturligt rundade stenar i lerblandad silt. Upp till 0,15 m stora stenar. Överlagrade C:26.
C:29	C	Konstruktionslager			0,05	Relativt ren ljusgrå lera. Täckte C:30.
C:30	C	Konstruktionslager				Naturligt rundade stenar i lerblandad silt. Troligen samma som C:28, men dessa skiljdes åt av C:26.
C:31	C	Kluva				Snett nedstucken mot C:26 i östra änden av denna. Möjlig stötta. Tillspetsad i nederdelen. 0,11 m bred, 0,05 m tjock och 0,46 m lång.
C:32	C	Syllstensrad				10 m lång rad av syllstenar, framrensade i ytan. 0,1–0,3 m stora stenar. Låg i lerblandad matjord med rikligt av sten och tegel (rasering). Anlagd ovanpå bränd yta. Troligen fundament till träplank.
C:33	C	Trägol				Fragmenterat och bränt trägol. Framkom under syllstenar C:32. Den bevarade delen av golvet utgjordes av en liten förhöjning, troligen fortsatte trägolvet utanför schaktet. Gick inte att följa vid vidare schaktning.
C:34	C	Tröskelsten	ca 1,0			Möjlig tröskelsten till port i plank C:32. Fortsatte i SÖ schaktkanten.
C:35	C	Stolpe		0,25		Stående trästolpe, möjligen del av plankvägg.
C:36	C	Stenläggning				Begränsat område med äldre gatubeläggning av kullersten i storleken ca 0,1 m.
C:37	C	Plankor				Till synes sentida plankor som löpte i schaktets längdriktning. Verkade inte täcka någon ledning. Troligen spont- eller arbetsvirke, kanske från den tid då Vaksalagatan breddades (60-tal?)
C:38	C	Stenläggning				Samma som C:36. Bevarad gatuläggning av kullersten i storleken ca 0,1 m.
C:39	C	Stensyll				I SÖ schaktkanten syntes fyra stycken större gråstenar, troligen syll till hus. Stenarna hade flata ovsidor.
C:40	C	Lerlager				Rödbränd lera.
C:41	C	Konstruktionslager				Lager av lera under trägol C:33
C:42	C	Träsyll?				Ensam stock.

Nr	Schakt	Typ	Längd (m)	Bredd (m)	Tjocklek/ djup (m)	Beskrivning
2:1	2	Hägnad	1,8<	0,3		Troligen nedre delen av en hägnad, av stående störar och liggande kluvor och rundtimmer. Flera nivåer av hägnad kunde identifieras på ca 1,48–1,6 m under markytan. Troligen del av samma hägnad, men kan också vara olika generationer av hägnaden. Stående stöarna mätte ca 0,04–0,05 m i diameter, de liggande delarna mätte 0,03–0,08 m i diameter. Några träbitar låg en bit ifrån de övriga men tolkades utgåra raserade delar av samma hägnad. Fortsatte in i schaktkanten i både SV och NÖ.
2:2	2	Stör	0,06	0,06		Möjligen del av samma konstruktion som 2:3.
2:3	2	Stör	0,08	0,08		Möjligen del av samma konstruktion som 2:2.
2:4	2	Rasering			ca 0,15	Rasering efter trolig brunnen byggnad. Avgrävd av ledningsschakt. Längst åt NÖ fanns en avbruten bränd plank i NV-SÖ riktning, vilken var ca 0,2 m bred. Enstaka stenar 0,1–0,14 m stora fanns i raseringen, samt större tegelbitar som mätte upp till 0,2 m i storlek. En defekt tegelsten mätte 0,08 m i tjocklek. Mellan och runt dessa detaljer fanns sand, sot och aska. Även enstaka bitar obränt trä.
2:5	2	Planka?		0,2	0,04	Trolig plank i mycket dåligt skick. SV delen rubbad vid schaktning.
2:6	2	Stock	ca 0,8	0,1	0,07	Del av trästock. Fortsatte in i schaktkant i NÖ. Låg precis intill kanten av ledningsschakt. Framkom under rasering 2:4, ca 0,2 m under den brända träbiten intill schaktkanten. Flera stenar i storleken 0,1 m fanns även mellan den brända träbiten och 2:6.
2:7	2	Hägnad				Hägnad av en liggande rundstav och två stående störar NV om denna. Rundstaven mätte 0,04 m i diameter och hade en bevarad längd på ca 0,75 m. Trärester syntes också NÖ om rundstaven. Mindre pinnar fanns intill rundstaven och utgjorde möjligen rester av ett flätverk. Sten och tegel fanns huvudsakligen på SÖ sidan av den liggande rundstaven, vilka kan ha fungerat som stöd för hägnaden.
3:1	3	Störar				Två störar, 0,04–0,06 m i diameter.
3:2	3	Planka		0,07		Liggande plank i mycket dåligt skick, oklar funktion. Låg i SV-NÖ riktning.
5:1	5	Dräneringsränna		0,4–0,45	minst 0,25	Stenfyllt ränna fodrad med plankor och kluvor som var relativt välbevarade. Upp till 0,04 m tjocka. Fodringen sluttade svagt inåt. Träbotten mätte ca 0,3 m i bredd. Innehöll 0,1–0,3 m stora stenar. I övrigt fyllning av något grusig gödselblandad silt med enstaka tegelkross. Fortsatte in i både NV och SÖ schaktkanten.

Bilaga 2 – Lagerbeskrivningar

Här listas samtliga lagerkontexter som dokumenterats i sektionsritningar.

Schakt A

1. Horisontellt liggande trä.
2. Utfyllnadslager av humös träflis med inslag av djurben, tegelkross och kolfragment.
3. Utfyllnads-/utjämningslager av grusblandad lera med inslag av småsten.
4. Ljus rödbrun sand.
5. Det möjliga golvet/träläggnings A:1, av horisontellt liggande trä.
6. Kolblandat lager, eventuell rest av brand.
7. Utfyllnadslager av sand- och grusblandat kulturlager med inslag av sten, tegelbitar och enstaka djurben.
8. Det möjliga diket A:2, fyllt med sten, tegelkross och en trästock.
9. Stenläggningen A:4.
10. Möjligt tramplager av mörk gråsvart kompakt gödselblandad lera med inslag av kol, näver och träflis. Möjligt tramplager.
11. Gråbrunt finkornigt grus.
12. Brun smetig gödselblandad lera med inslag av kolstänk, kalkbruk och tegel.
13. Gråbrun gödselblandad lera med inslag av träflis och enstaka småsten.
14. Trolig botten av ränna A:3, av horisontellt liggande trä.
15. Gråbrun lera med inslag av tegelkross och kolfragment.
16. Gråbrun smetig gödselblandad lera med inslag av träflis, träbitar, tegelkross och småsten. Troligen samma som L13.
17. Kalkbruk.
18. Raseringslager av gråbrun siltig lera med kolstänk, kalkbruk, tegel och småsten.
19. Möjligt primärt lager av kompakt gödselblandad lera med huggspån, träflis tegelkross, stora djurben och bitar av läderspill.
20. Utfyllnadslager av lera med träflis, stora träbitar, stora bitar tegelkross och småsten upp till 0,1 m stora.
21. Utfyllnadslager av lera innehållandes mycket trästycken, stora bitar träkol och enstaka små tegelfragment.
22. Raseringslager av omblandat sandig och grusig lera med inslag av sten, kalkbruk och betydligt mer och större bitar av tegelkross än lager L21
23. Utfyllnadslager av homogent träflisblandat gödsel med inslag av tegelkross, näver, läderspill, djurben, päls och klumpar av kalk. Mängden träflis minskade gradvis mot botten.
24. Omblandad gödselrik lera med inslag av grus i stråk, djurben och enstaka tegel.
25. Den stenfyllda dräneringsrännan A:3.
26. Träflisblandad gödsel med tegelkross.
27. Omblandat grusig lera med rikligt av tegelkross.
28. Den stenfyllda dräneringsrännan A:3.
29. Nedgrävning för giutjärnsledning.
30. Utfyllnadslager(?) av grusblandad lera med inslag av träflis och gödsel.
31. Utfyllnadslager av kompakt gödselblandad lera med rikligt av kvistar och grenar, särskilt mot botten. Inslag av djurben och enstaka större tegelfragment.
32. Utfyllnadslager av humös gödselblandad träflis med större stycken trä.
33. Stolphålet A:9.
34. Gödselblandat lucker lera med rikligt av kvistar, pinnar och rötter.
35. Fyllning i ränna A:3, av omblandat grusig lera med rikligt av tegelkross och småsten.

36. Utfyllnadslager. Kompakt gödselblandad gråbrun lera med inslag av tegelkross, träflis, barkbitar, näver, kolfragment och djurben. Gradvis mer ren gödsel och mot botten av lagret fanns endast lite träflis och djurben.
37. Stolphålet A:10.
38. Gråbrun något gödselblandad siltig lera med enstaka kolfragment och träflis.
39. Brungrå siltig lera med inslag av grus, småsten och kol.
40. Kompakt gödselblandat lager med träflis, tegelkross och djurben.
41. Botten av rännan A:3.

Schakt B

1. Möjligt odlingslager av humös gödsel- och träflisblandad lera med inslag av tegelkross och småsten.
2. Utfyllnadslager av träflisblandat rödbrunt grus med inslag av småsten.
3. Möjligt odlingslager av humös gödsel- och träflisblandad lera med inslag av djurben. Överst fanns ett mörkare skikt med inslag av tegelkross.
4. Sot-, kol- och träflisblandad lera med enstaka småsten och djurben.
5. Nedre fyllning i rännan B:2 av melerad lera.
6. Övre fyllning i rännan B:2 av sand- och grusblandad lera.
7. Sand och grus med inslag av träkol och tegelkross.
8. Den möjliga stenläggningen B:6.
9. Odlingslager av homogen brun gödselblandad lera med enstaka träflis. Mot botten inslag av kol med linser av kol i svackorna. Ingen förekomst av tegel.
10. Utfyllnadslager av mer eller mindre opåverkad gråblå lera.
11. Möjligt odlingslager av mörkbrun något torrare lera med inslag av gödsel, kolfragment, träflis, tegelkross och småsten.
12. Utfyllnadslager av ljusbrun sand och grus med stenar och stora fragment av tegel.
13. Den stenfyllda dräneringsrännan B:2.
14. Recent utfyllnad av ren rödbrun sand.
15. Recent nedgrävning fylld med rödbrun sand med rikligt av stenar upp till 0,1 m stora.
16. Ledningsschakt.
17. Fyllning i nedgrävning för träkubb B:5, av siltig lera med inslag av grus och tegelkross.
18. Den upp- och nervända träkubben B:5.
19. Mörkfärgning, möjligen efter borttagen plint.
20. Diffus mörkfärgning, möjligen efter borttagen plint.
21. Mörkfärgning, möjligen efter borttagen plint.
22. Möjlig rest av odlingslager med enstaka stenar och tegelflisor.
23. Lera med inblandning av större trästycken, sten, tegelkross och enstaka djurben.
24. Utfyllnadslager av gödselblandad lera med träflis, granris och tegelkross.
25. Utjämningslager av homogen lera med inslag av lite tegel och småsten.
26. Utfyllnadslager av gödselblandad lera med rikligt av småsten.
27. Påförd homogen blålera.
28. Sten-, grus- och sandblandad lera.
29. Den stenfyllda dräneringsrännan B:2.
30. Nedgrävning för dräneringsrännan B:2 med fyllning av grusig lera med inslag av tegelkross och sten.
31. Omblandad lerig matjord.
32. Ledningsschakt.
33. Gödselblandad lera med träflis och små bitar tegelkross.

34. Utfyllnadslager av omblandad lera med tegel och sten.
35. Ledningsschakt.
36. Schakt för fjärrkyla.
37. Odlingslager.

Schakt C

1. Möjligt infiltrationsskikt av gråbrun lera med kolstänk, enstaka träbitar och djurben.
2. Möjligt tramplager av gödselblandad lera med träflis, eventuellt samma som L13.
3. Brandpåverkat lager av lera med inslag av sot, kol, skörbränd sten, tegelkross och småsten.
4. Möjlig nedgrävning för plint C:7 med fyllning av mörkbrun smetig lera med inslag av småsten och enstaka kolfragment.
5. Relativt ren ljusgrå lera, något sandig, med inslag av enstaka tegelfragment.
6. Brandlager av bränd sand, kol och sot.
7. Brungrå lera med tegelkross.
8. Brandlager av bränd sand, sot och stora bitar sammanhängande kol.
9. Uppryckt stör, fyllning av brunt lerblandat grus med inslag av tegelkross och småsten (samma som L10).
10. Brunt lerblandat grus med inslag av tegelkross och småsten.
11. Troligen recent utfyllnadslager av finkornig beige sand.
12. Lerblandad småsten.
13. Möjligt tramplager av gödselblandad lera med träflis, eventuellt samma som L2.
14. Grov rödgul sand.
15. Mörkt gråbrun lera med inslag av träflis och kolfragment.
16. Gråbrun lera med litet inslag av grus, träflis, tegelkross och kolfragment. Lite ljusare och mer flammig än L15.
17. Brandlager av sot, kol och aska i lera, troligen samma som L27.
18. Mörkbrun lera med inslag av träbitar och enstaka sten. Fyllning i nedgrävning för plint C:11.
19. Mörkbrun lerblandad träflis.
20. Lerblandad småsten, troligen samma som C:30.
21. Möjligt tramplager av mörkbrun träflis med inslag av kol.
22. Relativt ren ljusgrå lera.
23. Grov rödbrun sand, troligen samma som C:17.
24. Infiltrerad grov brun sand, troligen övre skikt av L23.
25. Mörkbrun lera med inslag av träbitar, kolfragment och tegelfragment.
26. Delvis sandblandad ljusgrå grusig lera med litet inslag av kolfragment.
27. Brandlager av sot, kol och aska i lera, troligen samma som L17.
28. Raseringslager av brun omblandad lera med tegelkross, murbruk, lite träbitar, lite småsten och lite kolfragment.
29. Gulbrunt lerblandat murbruk.
30. Troligen recent utfyllnadslager av finkorning beige sand.
31. Möjlig gatubeläggning av grått lerigt grus.
32. Brun mjuk gödselblandad lera med spridda träflis, tegelkross och enstaka småsten.
33. Troligt raseringslager av brun lera med inslag av sand, murbruk, tegelkross och småsten.
34. Troligen recent utfyllnadslager av siltblandat grus.

Schakt 1

1. Infiltrationsskikt av brungrå lera med enstaka träflis, kolstänk och småsten.
2. Möjlig gatunivå bestående av gödselblandat grus med småsten och i botten även enstaka vidjor.
3. Möjlig gatunivå bestående av grått lerigt grus, mot botten flertalet vidjor och kvistar (markerade med prickad linje).
4. Utfyllnadslager av omblandad mycket smetig gråbrun lera med inslag av grus, småsten, tegelkross och kolfragment. Hög fragmenteringsgrad.
5. Mycket kompakt gödsel med enstaka tegelkross och träflis.
6. Ren blålera.
7. Utfyllnadslager av kompakt träflisblandat gödsel med inslag av spridda småstenar och enstaka större djurben. Ställvis fanns skikt av bark och enstaka kvistar.
8. Kompakt grå lera med träflis, tegelkross, kolstänk och enstaka större stenar.
9. Centimetertjockt skikt av trä.
10. Brungrå lera med klumpar av grå lera, enstaka småsten och tegelkross.

Schakt 2

1. Relativt ren gödsel.
2. Brandlager av sot, aska, tegelkross och småsten.
3. Utfyllnadslager av kompakt gödselblandad lera med inslag av grus, fragmentarisk träflis, enstaka tegelkross och djurben.
4. Utfyllnadslager av något gödselblandad lera med litet inslag av grus, träflis, tegelkross, kalkfläckar och djurben.
5. Som L4, men med något mer gödsel.
6. Gödselblandad träflis med låg fragmenteringsgrad, med inslag av bark och lite tegelkross.
7. Gödselblandad lera med inslag av fragmentarisk träflis.
8. Gödselblandad lera med inslag av träflis, tegelkross, kolfragment, enstaka sten och kalkfläckar. Mer kompakt och mer träflis än L7.
9. Raseringslager av gödselblandad lera med inslag av sten, bränt trä, aska, kolfragment och tegelkross.

Schakt 3

1. Liggande trä, eventuellt plankan 3:2.
2. Gödselblandad silt med inslag av kalkbruk och tegelkross.
3. Kompakt gödsel med litet inslag av mycket nedbruten träflis, lite tegelkross, kalkbruk och djurben.
4. Gödselblandad silt, något mörkare än L2 och med större bitar av murbruk och tegelkross.
5. Sotig gödselblandad silt med inslag av grus, kol, aska, tegelkross och djurben.
6. Brun kompakt gödsel med nedbruten träflis, tegelkross, fläckar av aska och enstaka småsten.
7. Möjligen recent brun grusig lera.
8. Aska och kol.
9. Grusig gödsel med rikligt av stora träflis samt bark, tegelkross och lite aska.
10. Fyllning efter uppryckt stör eller plankan, av omblandad aska och gödsel.
11. Troligen recent nedgrävning fylld med grusig lera med småsten.

Schakt 5

1. Nästan ren gödsel.
2. Utfyllnadslager av träflisblandat gödsel med tegelkross, pinnar och stora djurben.
3. Troligen recent omblandat grusigt kulturlager.

Bilaga 3 – Fyndtabell

Fnr	Schakt	Kontext	Material	Typ	Undertyp	Antal	Antal fragment	Vikt (g)	Beskrivning	Anmärkning
1	2	Ovan 2:1	Keramik	Yngre rödgods		1	1	6	Invändig blyglasyr. Sekundärbränd. Bukskärva. Påträffades i lagret ovanpå hägnad 2:1.	
2	2	Under 2:1	Keramik	Yngre rödgods		1	1	3	Invändig gulbrun blyglasyr. Spjälkad. Bukskärva. Påträffades direkt under äldre nivå av hägnad 2:1.	
3	A	L32	Keramik	Stengods	Kanna/krus	1	1	3	Siegburg, med askglasyr. Bukskärva. Ca 1400–1550.	
4	3	L2	Keramik	Yngre rödgods	Gryta?	1	1	13	Invändig rödbrun blyglasyr. Bukskärva.	
5	3	L6	Keramik	Yngre rödgods	Gryta?	1	1	3	Invändig brun blyglasyr. Bukskärva. Sotigt utsida.	
6	3	L9	Keramik	Yngre rödgods	Gryta?	1	1	8	Invändig rödbrun blyglasyr. Bukskärva. Sotigt utsida.	
7	3	L9	Keramik	Yngre rödgods	Skål/fat	1	1	1	Blyglasyr både ut- och invändigt, gulbrun på den ena sidan och grön på den andra.	
8	3	L6	Keramik	Yngre rödgods	Skål	1	2	8	Mörkgrön heltäckande blyglasyr både ut- och invändigt. Mynningsfragment.	
9	B	L23	Keramik	Yngre rödgods		1	1	6	Invändig blyglasyr. Bukfragment. Sekundärbränd.	
10	B	L23	Keramik	Yngre rödgods	Panna	1	2	140	Rörskaf och mynning till större panna. Invändig gröngul blyglasyr. 1500–1600.	
11	PG4	Rensfynd	Keramik	Yngre rödgods	Rörskaf	1	1	53	Fragment av rörskaf. Ut- och invändig mörkbrun blyglasyr. 1550–1750.	
12	C	Lager under C:14	Keramik	Nästan-stengods		1	1	7	Siegburg. Nästan helt genombränt, utan glasyr. 1285–1500.	
13	2	L8	Keramik	Yngre rödgods		1	6	14	Invändig grön kornig blyglasyr. Spjälkad. Importerad.	
14	2	L8	Keramik	Yngre rödgods?		1	1	4	Utan glasyr, spjälkad.	
15	2	Under 2:5	Keramik	Yngre rödgods	Gryta/kruka	1	1	25	Ovanligt tjock och kraftig. Invändig brun blyglasyr. Sekundärbränd. Påträffades direkt under plankan 2:5.	
16	2	Intill 2:7 (L3?)	Keramik	Yngre rödgods		1	1	38	Invändig grön blyglasyr. Mynningsfragment. Kraftigt bränd. Krukmakeriavfall?	
17	2	Intill 2:7 (L3?)	Keramik	Stengods		1	1	10	Rhenländskt, senmedeltida. Med spår av ljusblå saltglasyr. Sekundärbränt. Troligen ca 1500.	

Fnr	Schakt	Kontext	Material	Typ	Undertyp	Antal	Antal fragment	Vikt (g)	Beskrivning	Anmärkning
18	A	A:3	Keramik	Stengods		1	1	5	Rhenländskt, troligen Köln eller Raeren. Mycket tunt, nästan helt genomsintrat stengods. Grågult gods med grönbrun saltglaserad yta. 1550–1700. Påträffades i toppen av A:3.	
19	3	L5	Keramik	Yngre rödgods	Trefots-gryta	1	4	148	Invändig brungrön blyglasyr. Fragment av ben och mynning. 1500–1600-tal.	
20	3	L5	Keramik	Yngre rödgods	Gryta/kruka	1	1	24	Invändig transparent blyglasyr. Bukfragment.	
21	3	L5	Keramik	Yngre rödgods		1	1	1	Mindre kärl. Ut- och invändig klar blyglasyr.	
22	B	B:7	Keramik	Yngre rödgods	Trefots-gryta	1	1	27	Fragment av ben. 1550–1850.	
23	3	L9	Keramik	Kakel	Pottkakel	1	2	29	Kvadratisk pottkakel.	
24	A	L31	Lera	Eldgryta		1	1	342	Mycket kraftigt tegelliknande gods med mycket grov magring. Invändigt sotad. Botten och rundad mynning. Höjden på kärlet har varit 90 mm, diametern ca 200–250 mm.	
25	3	L6	Lera	Kritpipa		1	1	4	Fragment av skaft med växtdekor. Troligen tillverkad i Holland 1600–1625.	
26	A	A:3	Lera	Kritpipa		1	1	1	Fragment av skaft. Påträffades i toppen av A:3.	
27	3	L9	Lera	Sintrad lera		1		46	Möjlig inslag av metall. Ugnsvägg?	
28	2	L8	Lera	Sintrad lera		1		42	Möjlig inslag av metall. Ugnsvägg?	
29	A	L36	Järn	Spik		1		15	Böjd spik.	Gallrad
30	B	B:1	Järn	Spik		1		11	85 mm lång.	Gallrad
31	A	A:9	Järn	Hästsosöm		1		5	32 mm lång.	Gallrad
32	2	L8	Järn	Spik		2	2	12	En intakt och en defekt spik. Den intakta var 80 mm lång.	Gallrad
33	A	A:3	Järn	Kedja?		1	1		Endast identifierat med röntgen. Trolig länk till en kedja. Påträffades i nedgrävningen för A:3.	Röntgad
34	2	L7	Järn	Navare		1		84	Intakt, 231×25×14 mm.	Konserverad (vikt före konservering)
35	A	A:3	Järn	Holk/skaft?		1	1		Endast identifierat med röntgen. Möjlig holk/skaft till okänt redskap. Påträffades i nedgrävningen för A:3.	Röntgad
36	B	L23	Glas	Fönsterglas			2	1	Grönt glas med smältrand. 1600–1700-tal.	
37	A	A:10	Glas	Fönsterglas			1	1	Med smältrand. Pestat. 1600–1700-tal.	

Fnr	Schakt	Kontext	Material	Typ	Undertyp	Antal	Antal fragment	Vikt (g)	Beskrivning	Anmärkning
38	A	A:3	Glas	Fönsterglas			3	4	Ljusgrönt pestat glas. Modernt (1800-1900-tal). Påträffades i toppen av rännan A:3.	
39	3	L9	Glas	Fönsterglas			7	5	Fem fragment grönt glas och två fragment ljusare glas, varav fyra med smältrand. 1600-1700-tal.	
40	C	L32	Glas	Fönsterglas			1	7	Grönt glas med smältrand. 1600-1700-tal.	
41	A	A:3?	Glas	Kärl		1	1	1	Klarglas. Bukfragment. Böhmen. Påträffades i anslutning till rännan A:3, men kan tillhört omgivande lager.	
42	2	L8	Glas	Kärl		1	1	1	Med utdragen noppa. Möjligen 1600-tal.	
43	A	Under A:3	Glas	Fönsterglas			1	1	Grönt pestat glas med smältrand. 1600-1700-tal. Framkom under rännan A:3s träbotten.	
44	A	L32	Glas	Kärl	Bägare	1	1		Fadenrippenbecher. Klart glas med pålagd utdragen noppa och mindre blå knottor. 1380-1450. Framkom under rännan A:3s träbotten.	Konserverad
45	C	Lager under C:14	Glas	Kärl	Bägare	1	4	3	Aldrevandinbägare. Venetiansk emaljerad bägare med gult och rött innanför vita fält. Del av textband runt mynning. Troligen lejon eller annat fabeldjur. 1280-1350.	Konserverad
46	A	L30	Glas	Infattningssten		1		3	Oval, halvsfärisk platt, 13×12×2 mm. Genomskinlig.	Konserverad
47	C	Rensfynd	Trä	Laggkärl		1	1	6	Stav, 52×43×4 mm. Påträffades intill fundament C:6.	Gallrad
48	A	L23	Trä	Pinne		1		19	Platt med rundade kanter i tvärsnitt, mjukt tillspetsad i ena änden. 286×19×7 mm.	Gallrad
49	3	L6	Trä	Plugg		1		8	Rund i tvärsnitt, tillspetsad i ena änden. 56×21×20 mm.	Gallrad
50	C	L19	Trä	Laggkärl		1	2	9	Del av botten. Ca 90 mm i diam, 3 mm tjock.	Gallrad
51	B	B:1	Trä	Laggkärl		1	1	3	Fragment av stav.	Gallrad
52	B	B:1	Trä	Tunna		1	2	1650	Fragment av botten, minst 470 mm i diameter, 29 mm tjock.	Gallrad
53	A	L23	Läder	Avfall			12	39	Klipp- och spillbitar, tillskärningssläder. Hantverksavfall.	Gallrad
54	A	L23	Läder	Avfall			1	5	Spill från tillskärning.	Gallrad
55	3	L9	Läder	Avfall			1	4	Spillbit.	Gallrad
56	B	B:1	Läder	Sko		4	4	96	Fyra olika skor. Två ovanläder, en knäpprem och en sula typ 3C. En sko har varit skafförsedd. Högmedeltid.	Gallrad
57	B	B:1	Läder	Avfall			4	7	Klipp- och spillbitar. Hantverksavfall.	Gallrad

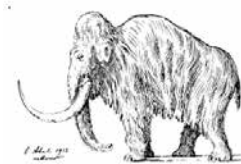
Fnr	Schakt	Kontext	Material	Typ	Undertyp	Antal	Antal fragment	Vikt (g)	Beskrivning	Anmärkning
58	5	L2	Läder	Sko			4	55	Delar av skor. En hälkappa, besar och en häl. Väandsydd, okänd typ.	Gallrad
59	C	Rensfynd	Läder	Sko	Remsko	1	1	74	Intakt ovanläder till låg remsko med bevarad rem. Medeltid. Påträffades intill fundament C:6.	Konserverad (vikt före konservering)
60	2	Rensfynd	Läder	Vante		1	1	39	Del av tumvante.	Konserverad (vikt före konservering)
61	5	Rensfynd	Läder	Sko		1	1	13	Sula typ 2.	Gallrad
62	A	L10	Läder	Rem		1	1	3	Fragment av rem.	Gallrad
63	A	L10	Läder	Knivslida?		1	2	4	Sydd på båda sidor. 30 mm bred, 90 mm lång.	Gallrad
64	A	L23	Läder	Sko		1	4	21	Bes till sko. Troligen 1600–1700-tal.	Gallrad

Bilaga 4 – Dendrokronologisk analys

LUND UNIVERSITY

DEPARTMENT OF QUATERNARY GEOLOGY
KVARTÄRGEOLOGISKA AVDELNINGEN
HANS LINDERSON

01 September 2021

Nationella Laboratoriet för Vedanatomi och Dendrokronologi, rapport nr 2021:71

Anton Hansson & Hans Linderson

DENDROKRONOLOGISK ANALYS AV PARADGATAN 3, VAKSALAGATAN, UPPSALA

Uppdragsgivare: Stiftelsen Upplandsmuseet, Fyrstorg 2, 753 10 Uppsala. Org nr 817600-7071 (kontaktperson Joakim Kjellberg, joakim.kjellberg@upplandsmuseet.se)

Område: Uppsala **Prov nr:** 57760-57770 **Antal Prov:** 11

Dendrokronologiskt objekt: äldre ränna (57760), brunn (57761-57762), plintar (57763-57764, 57767), pålning (57765-66), syll (57768), ränna (57769), hägnad (57770)

Resultat:

Dendro nr:	Provnr:	Trädslag	Antal år (2 radier om ej annat anges)	Splint (Sp) Bark (B) Vankant (W)	Datering av yttersta årsring i provet	Beräknat Fällningsår E(Efter) V(vinterhalvåret)	Kommentarer
57760	A:5	Tall	39	Nära W	Ej datering		
57761	B:1	Tall	102	Sp 52, Nära W	1312	1312-1317	
57762	B:1	Ek	140	Sp 17, Nära W	1310	1310-1315	
57763	B:5	Tall	202	Sp 102, Nära W	1389	1389-1394	
57764	C:5	Ek	245	Sp 14, W	1328	V 1328/29	57764, 57767 samma träd
57765	C:6	Al	16	W	Ej datering		
57766	C:6	Al	53	Nära W	Ej datering		
57767	C:7	Ek	255	Sp 15, W	1328	V 1328/29	57764, 57767 samma träd
57768	C:9	Tall	107	Sp 66, W	1317	V 1317/18	
57769	5:1	Tall	41	Sp 38, W	Ej datering		
57770	2:1	Tall	35	Nära W	Ej datering		

Kommentarer till ovanstående resultattabell

Två prov från brunnen (57761-57762) dateras till 1312-1317 respektive 1310-1315. Om det antas att brunnen är konstruerad vid ett enda tillfälle måste detta ha skett någon gång åren **1312-1315**.

Virket till prov 57763, en plint från kontext B, har avverkats någon gång **1389-1394**. De två plintarna från kontext C, prov 57764 samt 57767 är från ett och samma träd som har avverkats **vinterhalvåret 1328/29**.

Virket till prov 57768, syll från kontext C dateras till **vinterhalvåret 1317/18**.

De övriga proverna har för få årsringar för att kunna dateras. Vad gäller prov 57765-57766 är de dessutom av **al** (*Alnus sp*) vilket försvårar en datering avsevärt.

Allt daterat virket korrelerar väl mot referens kronologier från Uppland, samt från grävningar från Slussenområdet i Stockholm, vilket tyder på att virket är av **lokal härkomst**.

Hans Linderson, Laboratorieföreståndare, Lunds Universitet
Solvegatan 12, S-223 62 Lund Tel. +46-46-2227891, Fax +46-46-2224830 e-mail: Hans.Linderson@geol.lu.se

Bilaga 5 – C¹⁴-datering

UPPSALA
UNIVERSITET

Ångströmlaboratoriet
Tandemlaboratoriet

Kol-14 gruppen

Besöksadress:
Ångström Laboratoriet
Lägerhyddsvägen 1

Postadress:
Box 529
751 21 Uppsala

Telefon:
018 – 471 3124

Telefax:
018 – 55 5736

Hemsida:
<http://www.tandemlab.uu.se>

E-post:
radiocarbon@physics.uu.se

Uppsala 2021-11-05

Karin Stenström
Upplandsmuseet
Drottninggatan 7
753 10 UPPSALA

Resultat av ¹⁴C datering av makrofossiler från Paradgatan 3, Uppsala, Uppsala län. (p 3997)

Förbehandling av makrofossiler:

- 1 % HCl tillsätts (10 h, under kokpunkten) (karbonat bort).
- 0.5 % NaOH tillsätts (1 h, 60 °C). Löslig fraktion fälls genom tillsättning av konc. HCl. Fällningen som till största delen består av humusmaterial, tvättas, torkas och benämns fraktion SOL. Olöslig del, som benämns INS, består främst av det ursprungliga organiska materialet. Denna fraktion ger därför den mest relevanta åldern. Fraktionen SOL däremot ger information om eventuella föroreningars inverkan.

Före mätningen av ¹⁴C-innehållet i acceleratorn förbränns det tvättade och intorkade materialet, surgjort till pH 4, till CO₂-gas som i sin tur grafiteras genom en Fe-katalytisk reaktion. I den aktuella undersökningen har fraktionen INS daterats.

RESULTAT

Labnummer	Prov	δ ¹³ C‰ V-PDB	¹⁴ C ålder BP
Ua-71830	UM8815_1	-29,6	647 ± 29
Ua-71831	UM8815_2	-26,7	378 ± 28

Med vänliga hälsningar

Karl

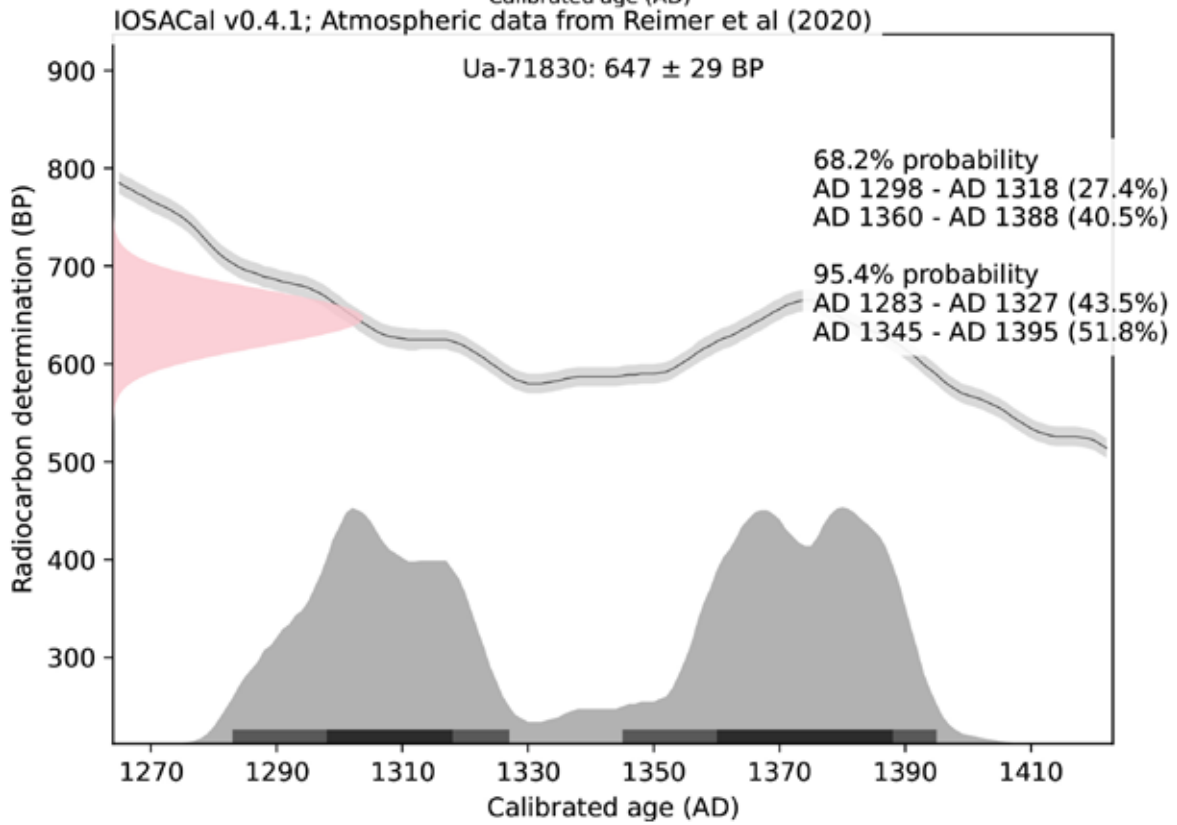
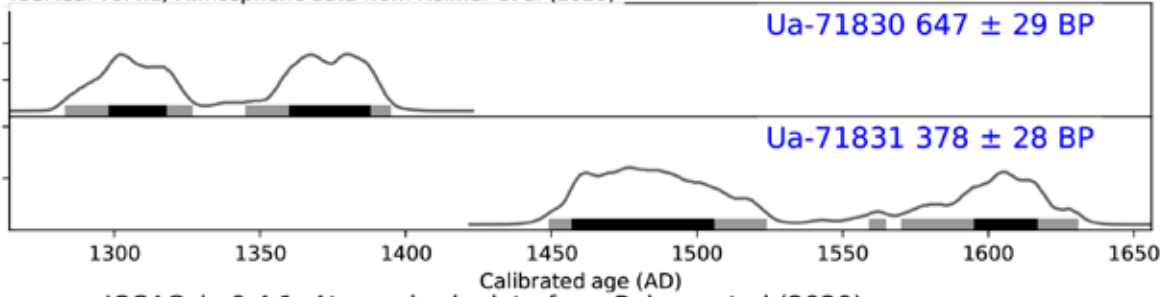
Håkansson

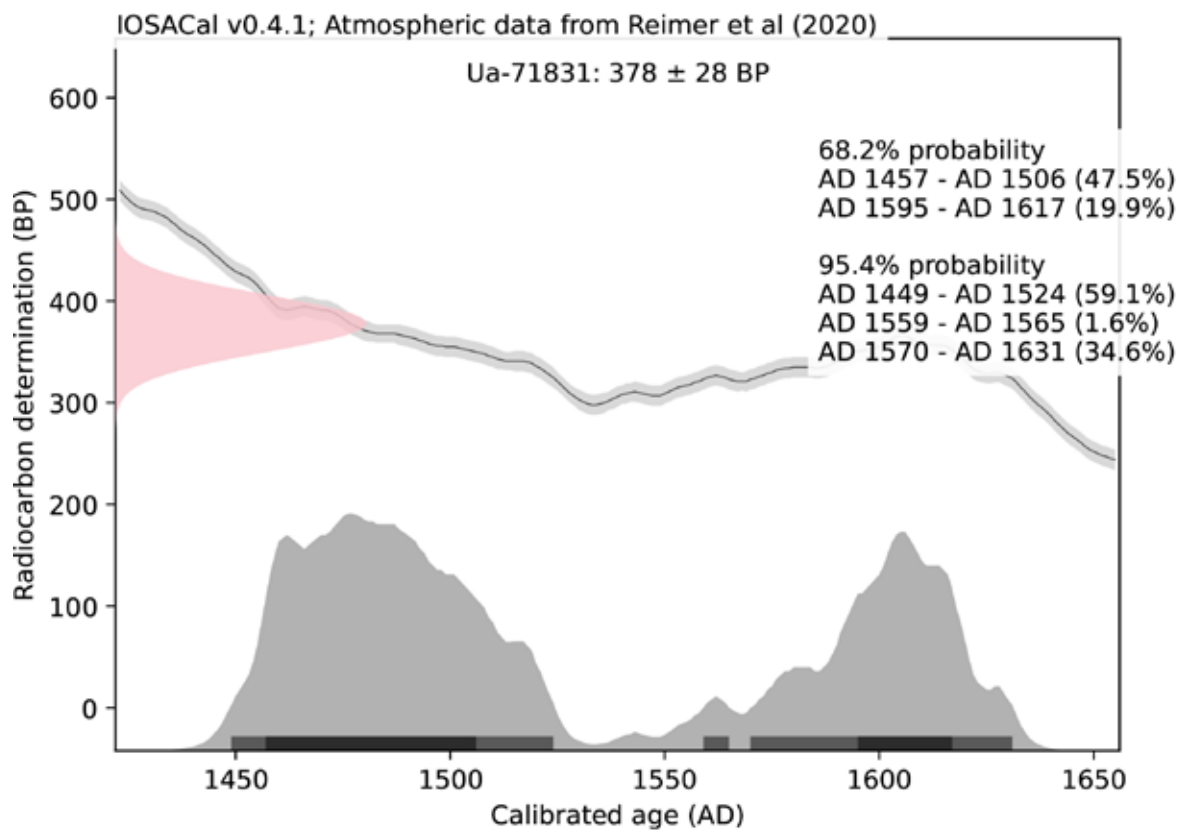
Karl Håkansson/Lars Beckel

Elektroniskt undertecknad
av Karl Håkansson
Datum: 2021.11.05
21:26:36 +01'00'

Kalibreringskurvor

IOSACal v0.4.1; Atmospheric data from Reimer et al (2020)

Bilaga 6 – Makrofossilanalys

Makroskopisk analys av jordprover från Vaksalagatan, Uppsala

Teknisk rapport

Jens Heimdahl, Arkeologerna – Statens historiska museer 2021-11-16

Bakgrund

Under de arkeologiska undersökningarna längs Paradgatan/Vaksalagatan i Uppsala insamlades tio jordprover för makroskopisk analys med fokus på växtrester. Proverna insamlades från kulturlager i två av schakten: prov 1–7 från schakt B och prov 8–10 från schakt A. De provtagna kontexterna utgörs av fyllnader i en brunn och ett par dräneringsrännor, odlingslager samt fyllnader/utjämningar som beskrivs som gödselblandade. Dessa kontexter dateras till hög- och senmedeltid, samt från tidigmodern tid. Ett av analysens inledande syften var att i ett par av proverna (prov 4 och 5) söka efter daterbart material med kort egenålder. I detta fall valdes fröer från tiggarranunkel samt granbarr ut för C14-datering, vilket daterade dessa prover till medeltid respektive senmedeltid/tidigmodern tid.

Målsättningen med den makroskopiska analysen har varit att med hjälp av det makrofossila materialet spåra aktiviteter och miljöer inom de undersökta lämningarna i syfte att komplettera och pröva de arkeologiska tolkningarna.

Metod och källkritik

Provtagningen genomfördes av arkeologerna under utgrävningen. Inkomna till laboratoriet preparerades proverna genom flotation enligt metod beskriven av Wasylikowa (1986) och våtsiktades i siktar med minsta maskstorlek 0,25 mm. Även den kvarvarande flotationsresten av tyngre minerogent material våtsiktades och genomsöktes. Efter floteringen samlades provet upp och förvarades fuktigt i en tillsluten plastpåse till dess det analyserades. Identifieringen av materialet skedde under ett stereomikroskop med 6–100 gångers förstoring. I samband med bestämningarna utnyttjades litteratur (främst Von Jacomet 2006 och Cappers m. fl. 2012) samt referenssamlingar av recenta fröer. Den makroskopiska analysen har främst behandlat växtmakrofossil (som inte är ved eller träkol), men även puppor, fekalier, smältor, slagg, ben mm har eftersökts. Fröer och frukter har räknats till antal.

Den provtagna stratigrafien har definierats med skarpa kontakter mot angränsande strata vilket visar att den postdepositionella bioturbationen varit begränsad, och i de flesta fall försumbar. Materialet bedöms huvudsakligen ligga in situ sedan övergivandet och eventuell omlagring av material har således skett innan depositionstillfället. Bevarandegraden är överlag hög. I vissa lager kan postdepositionell bioturbation ha skett genom nedträngning av växtrötter men detta verkar inte nämnvärt ha påverkat det makrofossila innehållet i dessa lager.

Analysresultat

Innehållet av växtmaterial i proverna var mycket stort och på grund av detta presenteras resultaten uppdelade i två tabeller (1 och 2) i slutet av rapporten. I tabell 1 presenteras materialets huvudsakliga sammansättning samt förekomster av kulturväxter (uppdelade som insamlade, odlade och importerade). I tabell 2 presenteras förekomsten av ängsväxter och ruderväxter (ogräs). Dessa två växtkategorier representerar i detta urbana sammanhang främst två material: Ängs- och fuktmarksväxter härrör huvudsakligen från djurfoder som via fähus och kreatur kommit in i staden. Tafonomiskt representerar de här oftast spår av stalldynga. Även ruderväxter har ingått i djurfodret, men en stor del av denna växtkategori härrör i detta sammanhang från Uppsalas urbana flora.

I resultattabell 1 har en del av materialet (det som inte är förkolnade fröer och frukter) kvantifierats enligt en grov relativ skala 1–3 prickar, där 1 prick innebär förekomst av enstaka (ca 1–5 st) fragment i hela provet. 2 prickar innebär att materialet är vanligt – att det i stort sett hittas i alla genomletningar av de subsamplingar som görs. 3 prickar innebär att materialet är så vanligt att de kan sägas vara ett av de dominerande materialen i provet och man hittar

det var man än tittar. Förkolnat och oförkolnat material har separerats i tabell 1. Allt presenterat material i tabell 2 är oförkolnat.

Diskussion

Då frågeställningar och analysmetoder är likartade för gemensamma kontextslag, har diskussionen delats in tematiskt i syfte att undvika upprepning. Under diskussionen om ”odlingsjord” analyseras provtagna odlingsjordar från olika tider tillsammans, men slutsatser dras också för varje enskilt prov.

Brunn B:1, prov 1 och 2

Genom dendrokronologisk datering kan denna brunn dateras som tillkommen 1312–1315. Proverna 1 och 2 insamlades från fyllnader, dels vid kanten (prov 1) av brunnen och dels i fyllnaden i dess botten (prov 2), som alltså representerar brunnens igenläggande. Det är dock troligt att fyllnaden hämtats från jord invid brunnen, och sålunda representerar brunnens bruksfas – kanske under 1300-talets första hälft.

De två proverna är lika till innehållet och det är troligt att de representerar samma miljö. Materialet domineras helt av finfördelade strådelar och andra fragment från örtartade växter, samt en del mossa och halm. I främaterialet märks stora mängder ängsväxter och ogräs. Inslaget av ängsväxter gör det troligt att en stor del av materialet kommer från stalldynga, vilket också kan förklara inslagen av mossa och halm som ofta använts som stallströ. Detta kan även förklara en stor del av de finfördelade örtdelarna.

Bland kulturväxterna påträffades humle – avsilat bryggeriavfall, samt kapselfragment av lin och linfröer – avfall från linreppning. Denna typ av drav och avfall är känt för att ha getts till svin, som också ofta matades med, och åt, ogräs ur lokalfloran. En del av materialet i dessa prover representerar alltså svindynga. Ytterligare ett avfall i sammanhanget kan vara mänsklig latrin som märks i form av inslag av kärnor från nypon, päron och smultron.

Av särskilt intresse i sammanhanget är fynd av ett par fröer från rova vid brunnen kant. Rovfröer hanteras bara i samband med odling, och det är möjligt att brunnen legat vid en kålgård i vilken rovodling bedrivits under 1300-talet. Om så är fallet kan kombinationen av de olika spåren efter stall- och svindynga, liksom mänsklig latrin, förklaras som spår av olika gödselslag som använts i denna odling.

Eftersom en stor del av detta material var uppblandad och homogeniserad med sand, framstår det närmast som att jorden i och omkring brunnen kommer från gödslad kålgårdsjord eller kompostmaterial. Hushållet som bedrivit rovodlingen och använt brunnen har också odlat och repat lin, bryggt öl och konsumerat frukt som päron, nypon och smultron.

Rännor B:2 och A:3, prov 3 och 10

Dessa rännor utgör dräneringar av två olika platser i gatunätet som lades ut kring 1650. Den provtagna fyllningen i dem representerar sannolikt gatusmuts från slutet av deras brukstid, under tidigmodern tid.

Materialet i bägge proverna präglas av vanliga urbana material som träkol, träflis, kalkbruk och tegel. I prov 3 (ränna B:2) finns också spår av en rotfilt som visar att denna ränna varit bevuxen. Bland främaterialet påträffas främst ogräs ur lokalfloran, samt små mängder av djurdynga (ängsväxter). Även om det funnits en del dynga på gatan så verkar denna hållits någorlunda ren och ingen av rännorna visar några tecken på att ha legat nära någon stallmiljö. I prov 10 (A:3) påträffades förkolnade klumpar som tolkas som bränd mat, samt ett förkolnat skalkorn, d.v.s. spår av köksavfall. Uppenbarligen har sådant hamnat på gatan vid ränna A:3.

Ett anmärkningsvärt material i bägge rännorna är stora mängder djurhår. När detta förekommer utan att vara blandat med stalldynga tolkas det ofta som en biprodukt av garveriverksamhet. Troligen har sådan bedrivits i närheten.

Odlingslager L9, 11 och 37, prov 4–7

Dessa fyra prover insamlades från tre odlingslager som daterats till hög- och senmedeltid samt möjligen tidigmodern tid. Ett grundläggande problem med datering av odlingsjord är att de kan ha en lång brukstid som kan vara kronologiskt svår fångad.

Innehållet i de fyra proverna är likartade i så måtto att de alla innehåller stora mängder träflis och träkol, rottrådar,

samt har ett fröinnehåll med rika förekomster av ängsväxter och ogräs – samtliga material som med tiden tenderar att anrikas i odlingsjordar som jordförbättrats med avfall och gödslas regelbundet. Därtill finns i samtliga fyra prover spår av köksavfall i form av förkolnad säd och/eller fiskfjäll, som visar att hushållsavfall som spisaska blandats ner i jorden. Den grundläggande sammansättningen i det makroskopiska materialet stämmer sålunda överens med tolkningen som odlingsjord i alla fyra fall. I tre av de fyra (4, 5 och 6) proverna förekommer också spår av gödsling med latrinavfall (kärnor från hallon och fikon).

I två av proverna (4 och 5) påträffades också spår av odlade grödor i odlingsjorden. I prov 4 (vari sannolikt likåldriga granbarr daterades till perioden 1283–1395, med troligast datering till 1300-talets början eller århundrandets sista decennier) förekom fragment av en delfrukt av palsternacka som uppenbarligen odlats på platsen. Odling av palsternacka är känt från flera svenska städer från samma tid, och i skriftligt källmaterial framgår att den betraktades som en krydda. I prov 5 (vari ogräsfröer daterades till perioden 1449–1631, med troligast datering till sent 1400-tal eller tidigt 1600-tal) påträffades en delfrukt av kummin. Denna kan mycket väl ha odlats på platsen, men också kommit dit med gödsel i form av latrinavfall. Även kumminodling är känt från flera svenska städer från samma period. Kummin användes då både som krydda i bröd, matlagning och dryck, och brukades även som medicin.

I prov 6 och 7 påträffades inga spår av vad som odlats på platsen. Detta är ganska vanligt, dels eftersom fröer från flera odlingsväxter är relativt ömtåliga, men också för att många grödor skördas innan frösättning eller odlas genom sättning av lökar.

Gödselblandat lager L23, prov 8 och 9

Från detta lager, stratigrafiskt daterat till efter regleringen kring 1650, insamlades två prover. Till innehållet är dessa olika, men det är tydligt att stalldynga utgör en betydande komponent i materialet i bägge fallen (örtfragment och mossa samt en stor mängd fröer från ängs- och fuktmarksväxter). I bägge proverna förekommer också bryggeriavfall i form av humle- och porsfrukter (även enbär tillhör troligen detta avfall) samt stora mängder ogräs som tillsammans kan utgöra spår efter dynga från en stia. I prov 9 påträffades också en äppelkärna som kan komma från latrinavfall, men detta är också det enda spåret efter sådant material. I prov 9 finns stora mängder djurhår, som i sammanhanget kan vara spår från en stallmiljö, men som också kan komma från garveriverksamhet.

Det är emellertid också tydligt att annat material finns inblandat här. I prov 8 förekommer stora mängder träflis och bägge proverna innehåller träkol. I prov 8 finns också tallbarr och rottrådar och i prov 9 köksavfall i form av förkolnad säd. Bägge proverna innehåller också fröer från odlingsväxter som främst påträffas i anslutning till odlingskontexter. Detta gäller rova och medicinalväxten rosenmalva. Därtill förekommer ytterligare krydd- och medicinalväxter som kryddkrasse och äkta vallört. Denna sammansättning avslöjar att lager L23 visserligen till stor del består av dynga, men att lagret är heterogent och snarare att betrakta som ett blandat avfallslager som haft koppling till kål- och kryddgårdsodling, kanske i form av ett gödsel- och kompostmaterial.

Ur arkeobotaniskt hänseende kan noteras att porsens historia som ölkrydda i Uppland efter 1650 inte är helt känd och att det därför är intressant att notera denna förekomst här. Likaså är förekomsten av äkta vallört som odlad medicinalväxt inte tidigare känd från denna del av landet.

Tabell 1		Schakt	B							A		
Paradgatan/Vaksalagatan		PM	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
		Kontextkod	B:1	B:1	B:2	L9	L11	L9	L37	L23	L23	A:3
		Kontext	Kant av brunn	Botten av brunn	Botten av ränna	Odlingslager				Gödsellager		Fyll i ränna
		Kronologi	1310-1320	1310-1320	efter 1650	1283-1395	1449-1631	före 1650	okänt	ca 1650	ca 1650	efter 1650
		Analyserad vol. l	2,1	2	1,1	1,6	1,4	2,5	2,1	1,5	1,7	1,6
	Vedartade växter	Obränt träflis och bark (0-3)			•••	•••	•••	•••	•••	•••		••
		Träkol			•••	•••	••	••		••	••	••
	Förkolnade vedartade växter	Björknäver		••								
		Granbarr					••					
		Tallbarr									••	
	Örtfragment	Strån/örtdelar	•••	•••						••	•••	
		Rotträdar			••	••	••	••	••	••		
	Mossa	Mossa (olika arter)	••	••			•			••	••	
	Hushållsavfall	Halm	••	••			•		••	••		
		Agnfragment skalkorn (<i>H. vulg. ssp. vulg.</i>)					•					
		Linkapselfragment (<i>L. usitatissimum</i>)			••							
	Animalier	Djurhår			•••				••		•••	••
	Akvatiska djur	Hinnkräfta (<i>Daphnia</i> spp.)	•									
	Köksavfall	Förkolnad matskorpa										•
		Brända ben (däggdjur och fågel)										•
		Fiskben och -fjäll					•	•				
	Övrigt	Tegel och kalkbruk			••				••			••
		Glasad mineralsmälta					•		••			
	Svenskt namn	Latinskt namn										
Insamlat	Hassel	<i>Corylus avellana</i>						2				
	Smultron	<i>Fragaria vesca</i>		1								
	Enbär	<i>Juniperus communis</i>								4		
	Pors	<i>Myrica gale</i>								4		
	Nyponros	<i>Rosa cf. dumalis</i>	1									
	Hallon	<i>Rubus idaeus</i>				3	3	2				
Odlat	Kirskål	<i>Aegopodium podagraria</i>										
	Rova/åkerkål	<i>Brassica cf. rapa</i>	2							1	1	
	Kummin	<i>Carum carvi</i>					1					
	Rosenmalva	<i>Malva cf. alcea</i>								2	1	
	Humle	<i>Humulus lupulus</i>	9	2						15	26	
	Kryddkrasse	<i>Lepidium sativum</i>								1		
	Lin	<i>Linum usitatissimum</i>	5	8								
	Apel	<i>Malus domestica</i>										1
	Palsternacka	<i>Pastinaca sativa</i>				1						
	Päron	<i>Pyrus communis</i>	1									
Älfta vallört	<i>Symphytum officinale</i>									3		
Imp.	Fikon	<i>Ficus carica</i>				3	1	1				
Ospecc.	Viol (ospec.)	<i>Viola</i> spp		7								1
	Förkolnade fröer											
Säd	Havre	<i>Avena cf. sativa</i>							1			
	Sädeskorn (ospec.)	Cerealiea indet						1				
	Skalkorn	<i>Hordeum vulgare ssp. vulgare</i>				2		1	2		1	1
	Råg	<i>Secale cereale</i>				1			1			

Tabell 2		Schakt										
Paradgatan/Vaksalagatan		PM	B							A		
		Kontextkod	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
			B:1	B:1	B:2	L9	L11	L9	L37	L23	L23	A:3
		Svenskt namn	Latinskt namn									
Vatten	Havssäv							1				
Fuktäng	Brunskära	<i>Bidens tripartita</i>	1									
	Gråstarr-typ	<i>Carex canescens</i> -typ	2	4		3	5			16		
	Slankstarr-typ	<i>Carex flacca</i> -typ	1	3	1	4	29	15	13	8	9	
	Knaggelstarr-typ	<i>Carex flava</i> -typ	11			1	15	6	20	16	4	
	Hundstarr-typ	<i>Carex nigra</i> -typ	43	12		2	13			11	26	2
	Blankstarr	<i>Carex otrubae</i> -typ					5			1	1	
	Flaskstarr	<i>Carex rostrata</i>									1	
	Smäsäv	<i>Eleocharis/Scirpus</i> spp.	21	5	2	14				4	13	
	Ällgräs	<i>Filipendula ullmaria</i>	24	18					1		3	
	Ängsfryle	<i>Luzula cf. multiflora</i>		1								
	Gräs (ospec.)	Poaceae		4								
	Kräkklöver	<i>Potentilla palustris</i>	34	7						6		
	Smörblomma	<i>Ranunculus acris</i>		17	2	1				2		
	Ängsskallra	<i>Rhinantus minor</i>		1								
	Sumpfräne	<i>Rorippa palustris</i>	3									
Grässtjärneblomma	<i>Stellaria graminea</i>	1							2			
Ängsruta	<i>Thalictrum flavum</i>		1					4	22	7	5	
Ogräs	Kamomillkulla	<i>Anthemis arvensis</i>	5								3	
	Hundkäk	<i>Anthriscus sylvestris</i>	1									
	Gatmålla	<i>Atriplex patula</i>		2								1
	Svinmålla-typ	<i>Chenopodium album</i> -type	1	51	5	4	61	19	100	36	1	8
	Blå-/Rödmålla	<i>Chenopodium glaucum/rubrum</i>					4	3	45	2		10
	Åkertistel	<i>Cirsium arvense</i>		1		1						
	Åkerbinda	<i>Fallopia convuloulus</i>	2	7						2		
	Jordrök	<i>Fumaria officinalis</i>				1	1	4	2			
	Hamp-/pipdån	<i>Galeopsis tetrahit/bifida</i>	62	18		1				9	17	
	Humleblomster	<i>Geum rivale</i>	1								1	
	Fibbla (ospec.)	<i>Hieracium</i> sp.		1								
	Bolmört	<i>Hyoscyamus niger</i>				1	1	3		1	2	
	Vitplister	<i>Lamium album</i>					6	1	1			
	Harkål	<i>Lapsana communis</i>		1			1					
	Höstfibbla	<i>Lentodon autumnalis</i>	1									
	Pilört	<i>Persicaria laphatifolium</i>	21	19	1		1			5	14	
	Groblad	<i>Plantago major</i>	1	5								
	Trampört	<i>Polygonum aviculare</i>		7			1					
	Gäsört	<i>Potentilla anserina</i> ssp. <i>anserina</i>		1		4	1					
	Revsörblomma	<i>Ranunculus repens</i>	40	30		4	1			16	33	
	Tiggarranunkel	<i>Ranunculus sceleratus</i>	100	28	11	200	20	83		60	51	1
	Krusskräppa	<i>Rumex cf. crispus</i>	2	1			1				1	
	Smällglim	<i>Silene vulgaris</i>			1					1	1	
	Besksöta	<i>Solanum dulcamara</i>					4					
	Nattskatta	<i>Solanum nigrum</i>				1	7	1	1			
	Våtarv	<i>Stellaria media</i>		20	1		63			17		
	Penningört	<i>Thalictrum flavum</i>	1							1	5	
Baldersbrå	<i>Tripleurospermum inodorum</i>	3	2									
Brännässla	<i>Urtica dioica</i>	24		1		39	18		14	16	1	
Eternässla	<i>Urtica urens</i>		11			1						

Referenser

Cappers, R. T. J., Bekker, R. M. & Jans, J. E. A., 2012: Digital Seed Atlas of the Netherlands, (2nd edition). Groningen Institute of Archaeology. Groningen

Von Jacomet, S., 2006: Identification of cereal remains from archaeological sites. 2nd ed. IPAS Basel University, Basel

Wasylikowa, K., 1986: Analysis of fossil fruits and seeds. I Berglund, B. E. (ed.): Handbook of Holocene Palaeoecology and Palaeohydrology. John Wiley & Sons Ltd. 571–590

Längs Vaksalagatan i centrala Uppsala genomförde Upplandsmuseet en arkeologisk schaktningsövervakning under våren och sommaren 2021. Undersökningsresultaten visar att det medeltida Uppsala sträckte sig längre österut än tidigare trott. Vid undersökningen framkom även lämningar som kan knytas samman med anläggandet av Vaksalagatan under sent 1600-tal och tidigt 1700-tal, samt yngre bebyggelse.